

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BEDEN
EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI VE ŞİDDET EĞİLİMİ
SIKLIĞI İLE MUTLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Öner BOZTEPE

Danışman
Doç. Dr. Meryem ALTUN EKİZ

HATAY-2024

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BEDEN
EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI VE ŞİDDET EĞİLİMİ
SIKLIĞI İLE MUTLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Öner BOZTEPE

Danışman

Doç. Dr. Meryem ALTUN EKİZ

HATAY-2024

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BEDEN
EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI VE ŞİDDET EĞİLİMİ
SIKLIĞI İLE MUTLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi
Öner BOZTEPE

Bu tez aşağıda isimleri yazılı tez jürisi tarafından 30/01/2024 günü sözlü olarak yapılan tez savunma sınavında oybirliği ile kabul edilmiştir.

Tez Jürisi: Jüri başkanı: Doç. Dr. Fikret ALINCAK
Üye : Doç. Dr. Meryem ALTUN EKİZ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ŞEKER

Bu tez, Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında hazırlanmıştır.

Prof. Dr. İbrahim Halil ÇERÇİ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Eğitim ve öğretim hayatım boyunca desteklerini her dakika, her saniye hissettiğim maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan, her başarımın arkasında dualarını aldığım, eşitliği, adaleti, saygıyı, sevgiyi, dürüstlüğü, merhameti, inancı, hoşgörüyü, paylaşmayı kısacası her şeyi bana öğreten beni bu duygularla büyüten sevgili aileme sonsuz teşekkür ederim. Yüksek lisans ders döneminde desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma şükranlarımı sunuyorum. Tez döneminde destek olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimine başladığım ilk günden bu yana; ders döneminde, tez konumun belirlemesinde, araştırma, veri toplama ve tez yazma sürecinde bilgilerini, tecrübelerini aktararak destek olan, yardımlarını esirgemeyen ve özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremlerinden sonra muhtaç olduğum inancı tekrar kazanmamda önemli rol oynayan, özgüvenimi tazeleyen ve yere düştüğümde sürekli elimden tutup beni kaldıran danışmanım sayın Doç. Dr. Meryem ALTUN EKİZ'e çok teşekkür edip şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	II
TEŞEKKÜR.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
GRAFİKLER DİZİNİ.....	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	IX
ÖZET	X
ABSTRACT.....	XI
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problem Durumu.....	4
1.1.1. Alt Problemler	5
1.1.Araştırmanın Amacı	5
1.2.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6.Tanımlar	6
2.GENEL BİLGİLER	8
2.1.Spor Kavramı	8
2.1.1.Sporun Önemi	9
2.1.2.Sporun Amaçları	11
2.1.2.1.Fiziki Gelişim.....	12
2.1.2.2.Sinir- Kas Gelişim.....	12
2.1.2.3.Zihinsel Gelişim	12
2.1.2.4.Sosyal Gelişim	13
2.1.3. Sporun Etkileri	13
2.1.3.1. Sporun Sağlığa Etkileri	13
2.1.3.2. Sporun Sosyal Etkileri	14
2.1.3.3. Sporun Psikolojik Etkileri	15
2.1.4. Beden Eğitimi ve Spor Dersi	15
2.1.4.1 Beden Eğitimi ve Spor dersinin Önemi	17
2.1.4.2. Beden Eğitimi ve spor Dersinin Amaçları	18

2.1.4.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Birey üzerindeki Gelişimi	19
2.1.4.4. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Fiziksel Gelişimdeki Rolü	20
2.1.4.5. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Psikomotor Gelişimdeki Rolü.....	20
2.1.4.6. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Zihinsel Gelişimdeki Rolü	21
2.1.4.7. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Duygusal Gelişimdeki Rolü.....	21
2.1.4.8. Beden Eğitimi ve Sportmenlikle İlgili Kavramlar	22
2.2.Sportmenlik	23
2.2.1. Sportmenlik Tanımı	23
2.2.2. Sportmenliğin Önemi	24
2.2.3. Sportmenliğin Tarihçesi	24
2.2.4. Fair Play	26
2.2.5. Sportmenlik Fair Play İlişkisi.....	26
2.2.6. Etik	27
2.2.6.1. Etik Türleri	28
2.2.6.2. Etik Sportmenlik İlişkisi	28
2.2.6.3. Spor Etiği	30
2.3. Şiddet	31
2.3.1. Şiddetin Tanımı	31
2.3.2. Şiddetin Nedenleri.....	33
2.3.3.Şiddetin Türleri	33
2.3.3.1. Psikolojik Şiddet	34
2.3.3.2. Fiziksel Şiddet.....	34
2.3.3.3. Ekonomik Şiddet.....	35
2.3.3.4. Cinsel Şiddet	35
2.3.4. Şiddet Eğilimi	36
2.3.5. Ergenlik Döneminde Şiddet	37
2.3.6. Okullarda Şiddetin Nedenleri.....	38
2.3.7. Okulda Şiddet.....	39
2.4. Mutluluk.....	39
2.4.1. Mutluluk Tanımı	39
2.4.2. Mutluluğun Önemi	39
2.4.3. Mutluluğu Etkileyen Nedenler	40

2.4.4. Mutluluk Spor İlişkisi	41
2.4.5. Okullardaki Öğrencilerin Mutluluk Alanları	42
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	44
3.1.Araştırmanın Modeli	44
3.2. Evren ve Örneklem	44
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.3.1. Sportmenlik Davranışı Ölçeği.....	45
3.3.2. Şiddet Eğilim Ölçeği.....	47
3.3.3. Mutluluk Ölçeği	48
3.4.Verilerin Analizi.....	48
4.BULGULAR.....	50
5.TARTIŞMA	62
6.SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	86
EK- 1	86
EK-2	88
EK-3.....	91
EK-4.....	92
EK-5.....	93
EK-6.....	94
EK-7	95
ÖZGEÇMİŞ	96

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4.1. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri	59
Grafik 4.2. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik düzeyleri.....	60
Grafik 4.3. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin mutluluk düzeyleri	61

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Araştırmaya katılanların demografik bilgileri	44
Tablo 3.2. Lise türlerine göre haftalık beden eğitimi ve spor ders saatleri	45
Tablo 3.3. Sportmenlik davranışı ölçeği alt boyutları güvenirlik analizi.....	46
Tablo 3.4. Şiddet eğilim ölçeği güvenirlik analizi	47
Tablo 3.5. Mutluluk ölçeği güvenirlik analizi.....	48
Tablo 3.6. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik testi sonuçları.....	49
Tablo 4.7. Ölçek puanlarının aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri	50
Tablo 4.8. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları.....	50
Tablo 4.9. Cinsiyet değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U analiz sonuçları	51
Tablo 4.10. Katılımcıların yaşlarına göre Kruskal-Wallis testi sonuçları.....	52
Tablo 4.11. Yaş değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Kruskal-Wallis analiz sonuçları	53
Tablo 4.12. Katılımcıların vatandaşlık durumuna göre Mann-Whitney U testi sonuçları..	53
Tablo 4.13. Vatandaşlık durumu değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U analiz sonuçları	54
Tablo 4.14. Katılımcıların lise türüne göre Kruskal-Wallis testi sonuçları	54
Tablo 4.15. Lise türü değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Kruskal-Wallis analiz sonuçları	55
Tablo 4.16. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre Kruskal-Wallis testi sonuçları	55
Tablo 4.17. Sınıf düzeyi değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Kruskal-Wallis analiz sonuçları	56
Tablo 4.18. Lise öğrencilerinin şiddet eğilimi, sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeylerinin sınıf düzeyine göre ortalama, standart sapma, tek faktörlü ANOVA sonuçları	57
Tablo 4.19. Ölçek puanlarının korelasyon analizi sonuçları.....	57

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ŞEÖ:	Şiddet Eğilim Ölçeği
SDÖ:	Sportmenlik Davranışı Ölçeği
UDK:	Uygunsuz Davranıştan Kaçınma
PDS:	Pozitif Davranış Sergileme
NDK:	Negatif Davranışlardan Kaçınma
EFPM:	Avrupa Fair Play Federasyonu
IOC:	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
CIFP:	Uluslararası Fair Play Konseyi
UEFA:	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği
FIFA:	Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği
GSYİH:	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
GSMH:	Gayrisafi Milli Hâsıla
TCK:	Türk Ceza Kanunu
M:	Madde
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu

ÖZET

ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI VE ŞİDDET EĞİLİMİ SIKLIĞI İLE MUTLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı ve Şiddet Eğilimi Sıklığı ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesidir. Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılında U.B. Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde eğitimine devam eden 374 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Veriler Koç (2013)'un Sportmenlik Davranışı Ölçeği, Haskan (2012)'ın Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Demirci (2017)'nin Mutluluk Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmaya katılanların demografik bilgilerinde betimsel istatistik kullanılmış, ölçek puanlarının normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Cinsiyet ve vatandaşlık durumu değişkenleri Mann-Whitney U testi ile lise türü Kruskal-Wallis testi ile ölçek puanlarının korelasyon analizi Sperman Brown sıra farkları testi ile şiddet eğilimi, sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeylerinin sınıf düzeyine göre ortalama, standart sapma, tek faktörlü Anova testi ile analiz edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilimi ve sportmenlik davranışı puanlarında anlamlı farklılık gözlenirken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Öğrencilerin yaş değişkenine göre yapılan analiz sonucunda şiddet ve sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görülürken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Öğrencilerin vatandaşlık durumuna göre şiddet eğilim ölçeği puanlarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının aleyhine anlamlı farklılık gözlenirken, sportmenlik davranış ölçeği ve mutluluk ölçek puanlarında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Öğrencilerin sınıf değişkenine göre yapılan analiz sonucunda şiddet puanlarında anlamlı farklılık görülürken sportmenlik ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre şiddet ve mutluluk arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sportmenlik ve mutluluk arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş ve sportmenlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sınıf ve yaş ile şiddet arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak erkeklerin şiddet ve sportmenlik davranışları kadınlardan daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Şiddet eğilimi ölçeğinden alınan en yüksek puan 15 yaş grubunda iken sportmenlik davranışı ölçeğinden alınan en yüksek puan ise 16 yaş grubundaki öğrencileri kapsamaktadır. Sınıf düzeyine bakıldığında şiddet eğilimi ölçeğinden alınan en yüksek puan 10. sınıftaki öğrencilerde görülmüştür. Öğrencilerin şiddet puanlarının artması durumunda mutluluk puanlarının azalacağı, sportmenlik puanlarının artması durumunda mutluluk puanlarının da artacağı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, beden eğitimi dersi, sportmenlik, şiddet, mutluluk

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE FREQUENCY OF PHYSICAL EDUCATION COURSE SPORTSMANSHIP AND VIOLENT TENDENCIES AND HAPPINESS OF SECONDARY EDUCATION STUDENTS

The aim of this study is to examine the relationship between Frequency of Physical Education Course Sportsmanship and Violent Tendencies and Happiness of Secondary Education Students. Relational screening model was used in this study. This study was conducted on 374 students who continued their education at U. B. Multi-Program Anatolian High School in the 2022-2023 academic year. Data were collected with Koç (2013) Sportsmanship Behavior Scale, Haskan (2012) Violence Tendency Scale and Demirci (2017) Happiness Scale. Descriptive statistics were used in the demographic information of the participants, the normality test of the scale scores was performed and it was determined that the data did not show a normal distribution. In the analyses, gender and citizenship status variables Mann-Whitney U test, high school type Kruskal-Wallis test, correlation analysis of scale scores Sperman Brown rank difference test, violence tendency, sportsmanship behavior and happiness levels average according to grade level, standard deviation, single factor Anova test used. While a significant difference was observed in the violence tendency and sportsmanship behavior scores according to the gender variable, no significant difference was observed in the happiness scores. As a result of the analysis made according to the age variable of the students, there was a significant difference in the scores of violence and sportsmanship, but there was no significant difference in the happiness scores. While a significant difference was observed against the citizens of the Republic of Turkey in the violence tendency scale scores according to the citizenship status of the students, no difference was observed in the sportsmanship behavior scale and happiness scale scores. As a result of the analysis made according to the class variable of the students, there was no significant difference in the scores of violence, while there was no significant difference in the scores of sportsmanship and happiness. According to the results of the correlation analysis, it was found that there is a significant negative relationship between violence and happiness. A positive and significant relationship was found between sportsmanship and happiness. A positive significant relationship was found between age and sportsmanship. A significant negative correlation was found between class and age and violence. As a result, it was seen that men's violence and sportsmanship behaviors were higher than women's. While the highest score obtained from the violence tendency scale is in the 15-year-old group, the highest score received from the sportsmanship behavior scale includes students in the 16-year-old group. Considering the grade level, the highest score obtained from the violence tendency scale was seen in the 10th grade students. It has been observed that if the violence scores of the students increase, their happiness scores will decrease, and if their sportsmanship scores increase, their happiness scores will also increase.

Key Words: Secondary education, physical education course, sportsmanship, violence, happiness

1.GİRİŞ

Eğitim, insanların doğumundan ölümüne kadar her döneminde var olan bir kavramdır. İnsanoğlu hayatını devam edebilmesi için belirli toplum kurallarına uymak zorundadır. Birey bu kuralları genellikle eğitim yoluyla kazanmaktadır. Eğitim, en genel haliyle bireyleri belirlenmiş amaçlara göre yetiştirmek, onların davranışlarını yönlendirmek ve hayatında kalıcı bir iz bırakmak olarak tanımlanmaktadır. Eğitim yoluyla bireyin davranışları değişmekte olup, toplumun diğer bireyleri arasında tutum ve davranış farklılıkları gerçekleştirmektedir. Birey, bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanarak farklılaşır. Bu süreç, bireyin yaşamı boyunca devam eder. Ancak, bu süreç toplumdan topluma farklılık gösterir (Fidan, 2012).

Toplumlar her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendilerine bırakılan mirası öğrenerek kendilerini bugünün şartlarına göre geliştirmelidir. Eğitim programlarının oluşturulmasında eğitim tarihi dikkate alınarak tarihsel süreçteki deneyim ve yaşantılardan mutlaka yararlanılmalıdır (Özyılmaz, 2020). Beden eğitimi ve spor dersi, eğitim sisteminin bütünüleyici ve ayrılmaz bir unsuru olup, kişinin kendi eğitimine de katkıda bulunur. Beden eğitimi, toplumun zihinsel, sosyal ve fiziksel açıdan sağlıklı bir yapıya kavuşmasında genel eğitimin bir parçasıdır. Eğitim sistemi, beden eğitimi ve spor dersine ihtiyaç duymaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi, kendine özgü amaç ve kapsamıyla önem kazanmaktadır. Öğrencilerin gelişiminde etkisi olan ve toplumu sağlıklı bireyler haline getiren beden eğitimi ve spor dersinden istenen sonucu alabilmek için, öğrencilerin bu faaliyetlere ve derslere olumlu bir tutum ve algıyla yaklaşmaları gerekmektedir (Güçlü ve ark. 2009).

Beden eğitimi, bireyin bedensel (fiziksel) faaliyetler yoluyla, zihinsel, motorsal, fiziksel ve sosyal açıdan gelişmesine katkı sağlayan sistematik eğitim çalışmalarıdır. Beden eğitimi ve spor dersi, öğrencilerin farklı gelişim alanlarını destekleyerek eğitim sisteminin bir parçasıdır. Bu yüzden, dünyanın birçok ülkesinde beden eğitimi dersi müfredatında önemli bir yer tutmaktadır. Beden eğitimi dersi, psikomotor bir eğitim olmasının yanı sıra, bireyin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gelişimine de olumlu etki eder. Lise düzeyindeki beden eğitimi derslerinin öğrenme alanlarından biri, aktif ve sağlıklı bir yaşam sürmektir. Beden eğitimi ve spor dersinin alt öğrenme amaçları arasında, spor bilinci ve müsabakalar

kapsamında, spor ahlakı, sporda erdem, adil oyun ve sporda centilmenlik gibi konular yer almaktadır (Çitil, 2021).

Beden eğitimi ve spor dersi genel olarak eğitimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi öğrencilerin gelişim dönemlerine dikkat ederek öğrencilerin sağlıklı, iyi, mutlu, güzel ve dengeli bir kişilik oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. Beden eğitimi ve spor derslerinde aktarılması hedeflenen bilgi, beceri ve alışkanlıklar bir bütün olarak analiz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bireyin sağlığı üzerindeki önemi dikkate alındığında beden eğitimi ve spor derslerine yeterli düzeyde önem verilmemesi öğrencilerin sağlığını tehlikeye atmakta ve yaşam fonksiyonlarını yerine getirmesinde birtakım olumsuzluklara yol açmaktadır. Bu olumsuz durum çocukların ve gençlerin fiziksel uygunluk düzeylerinin yetersiz olmasına neden olmakla birlikte, obezite, çeşitli hastalıklar ve genç yaşta ölümlerin görülmesine de yol açmaktadır (İnan, 2021).

Spor, bireyin zevk ve istek duyduğu, yarışma amaçlı veya olmayan, belli bir plan dahilinde gerçekleştirdiği bedensel faaliyetlerdir. Spor, bireyin bedensel ve zihinsel gelişimine katkıda bulunur. Ayrıca, kişisel gelişim, toplumsal uyum ve iş verimliliği gibi alanlarda da fayda sağlar (Armağan, 1982).

Bireyleri doğrudan etkileyerek ölüm ve sakatlığa yol açan şiddet, önemli bir halk sağlığı sorunudur. Günümüzde şiddet olayları bireysel ve toplumsal düzeyde giderek artmaktadır. Günlük hayatımızda sıkça karşılaştığımız ve tanık olduğumuz şiddet olayları, kitle iletişim araçlarının şiddeti özendirilmesi ve bireyleri tahrik etmesi sonucunda toplumun yapı taşı olan kurumlarda da görülmektedir (Kocadaş ve ark., 2010). Şiddet, insanlara fiziksel veya psikolojik olarak zarar veren her türlü baskı veya güç kullanımıdır. Şiddet sadece fiziksel saldırılar değil, aynı zamanda sözlü taciz, küçümseme, korkutma, ekonomik sınırlama, zoraki evlilik gibi durumlar da şiddet sayılır (Kalyoncu, 2009). Şiddet, insanlık tarihi boyunca toplumların yaşadığı farklı anlaşmazlıkların kaynağı veya sonucu olarak ortaya çıkan üzücü bir olgudur. Günümüzde şiddet üzerine birçok sosyal bilim uzmanı çalışmalarını sürdürmektedir. Fakat şiddet kolay bir çözümü olmayan bir meseledir (Kocabaşoğlu, 2000).

Şiddet, bir kişi veya gruba karşı fiziksel güç uygulamak veya uygulayacağını belirtmek olarak tanımlanabilir. Şiddet, toplumun pek çok alanında karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel anlamda şiddet, bir etkinin nicel büyüklüğü olarak ifade edilir. Işık şiddeti, ses

şiddeti gibi örnekler verilebilir. Şiddet, fiziksel bir etki veya algının nicel değeri; davranış veya duygunun şiddeti şeklinde de tanımlanmıştır (Masaroğulları ve Koçakgöl, 2011). Ayan (2007) şiddeti; insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik her türlü maddi ve manevi zararı ifade eden bir kavram olarak tanımlamış, şiddetin çok çeşitli biçimlerde ortaya çıktığını, çağımızda bireysel ve toplumsal düzeyde sıkça rastlandığını belirtmiştir.

Sportmenlik, sporcuların yarışmalar esnasında, kurallara zorlayıcı durumlarda dahi uyumlu, sabır ve bilinç göstererek uymaları, adaleti bozmadan haksız kazanımları reddetmeleri, rakibin haksız aleyhine durumlardan faydalanmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşit koşullara sahip birey ve ortak gibi algılamaları ve değer vermeleri demektir (Zor, 2021). Sportmenlik davranışına sahip bir birey, diğerlerinin varlığını kabul etmiş, saygı duymuş, davranışlarını içinde bulunduğu etkinliğin özelliklerine göre ayarlamış bireydir. Böyle bir birey de, sosyal uyumu sağlamak için gerekli kişisel özellikler edinmiştir. Bu özellikleri iyi, yürekli, onurlu, güçlü, başkalarının haklarına riayetli, kibar, beyefendi olmak ve davranışlarında duygusal tepkiler yerine akıl ve mantık sınırlarında kalmak olarak belirtebiliriz (Kotan, 2004).

Sportmenlik, sporcuların sergilemesi gereken davranışlar olarak tanımlanabilir. Sportmenlik kavramı, yenilgiyi kabullenip şikâyet etmeyen, kurallara aykırı davranışlarla kazanmaya çalışmayan ve rakibine karşı hoşgörülü, iyi ve kibar davranan sporcular üzerinden anlaşılır. Sportmenlik, sabır, kendini denetleme, cesaret, dürüstlük, başkalarının haklarına ve fikirlerine saygı, asalet, cömertlik, onurluluk gibi nitelikleri kapsar. Sportmenliğin amaçları arasında oyunun gerilimini yükseltmekten çok düşürmek yer alır (Çalayır ve ark. 2017). Sportmenlik, cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm sporcuların göstermesi beklenen tutum ve davranışlar olarak ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle de yenilen veya itirazsız oyunu kaybeden, kurallara uygun davranan, yarıştığı kişiye olumlu davranışlar gösteren kişi olarak tanımlanabilir. İyimserlik, yüreklilik, saygı, kendini önemsemeyen, mütevazı, ağırbaşlı, paylaşımcı, ince davranışlı gibi karakter özelliklerini içerir. Sportmenliğin amaçları doğrultusunda sürmekte olan müsabakanın şiddetini yükseltmekten çok daha adil oyun davranışları çerçevesinde oyunun ritmini azaltmak vardır (Haynes, 2002).

Sportmenlik, sporun bir parçası olan bir kavramdır ve hayatın her alanına yansımaktadır. Bu kavram kültürler arasında küçük değişiklikler gösterse de tamamen

evrensel bir nitelik taşımaktadır ve karşılıklı haklara saygı, adalet ve dürüstlüğün göstergesi olarak kabul edilmektedir (Ekinci, 2018). Bu kavram ahlaklı, saygılı, insanlığa hizmet eden ve hem fiziksel hem de cesaret bakımından güçlü vatansever kişi olarak tanımlanmaktadır (Konter, 2006). Başka bir tanıma göre ise şöyle ifade edilmiştir; birey onuruna gösterilen saygının yansıması olarak kendini kanıtlamış ve sporun her türünde ve her düzeyinde dürüstçe bir oyun ortaya koymuş, ahlaki ilke olarak kendini kabul ettirmiştir (Pehlivan, 2004).

Mutluluk, iyi bir hayat ve iyi bir toplum için önemli bir değer ve olgudur. Mutluluk, bireylerin ve toplumun yaşam kalitesini etkiler (Diener ve ark. 2003). Mutluluk, hayattan tatmin olma, pozitif duyguları yoğun yaşama ve negatif duyguları az yaşama olarak tanımlanabilir (Doğan, 2013). Mutluluk, üç bileşenli bir duygu durumudur: olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu. Kişinin yaşadığı hayatı değerlendirip duygulanımını belirler. Kişi, olumlu duygulanımı çok, olumsuz duygulanımı az yaşar ve yaşamından memnun olursa mutludur (Eryılmaz, 2011).

Mutluluk insan hayatının her alanına dokunan, insanın hayatıyla bütün olan bir kavram olarak son dönemlerde çok ilgi görmüştür. Bireyler yaşam boyunca değişik duygu durumları deneyimlemekte ve değişik ruh haline girmektedirler. Yaşamın beraberinde getirdiği olumsuzluklar karşısında mutsuz bireyler stresle başa çıkamamakta ve ruhsal olarak kendilerini aşağı çekerek daha çok mutsuz olmaktadır. Buna karşın mutlu bireyler olaylar karşısında daha güçlü, problem çözme odaklı davranışları gösterebilmektedirler (Bağcı ve ark., 2019). Bireylerin haz arzusu ve hayatlarını olumlu şeylerle süsleme arzusu hep var olmuştur. Olumsuz yaşantılar bireyi olumsuz duygu haline getirirken olumlu yaşantılar bireyin aradığı niteliklerdir (Yetim, 2001).

1.1.Araştırmanın Problem Durumu

Bu çalışmanın problem cümlesi: “Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi sıklığı ile mutluluk arasında nasıl bir ilişki vardır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.1.1. Alt Problemler

1. Sportmenlik davranışı ile şiddet eğilimi arasında bir ilişki var mıdır?
2. Sportmenlik davranışı ile mutluluk arasında bir ilişki var mıdır?
3. Şiddet davranışı ile mutluluk arasında bir ilişki var mıdır?
4. Sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi ile mutluluk arasında bir ilişki var mıdır?
5. Sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi ile mutluluk cinsiyete göre değişmekte midir?
6. Sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi ile mutluluk yaşa göre değişmekte midir?
7. Sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi ile mutluluk lise türüne göre değişmekte midir?
8. Sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi ile mutluluk sınıfa göre değişmekte midir?
9. Sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi ile mutluluk uyruğa göre değişmekte midir?

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ve şiddet eğilimi sıklığı ile mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2.Araştırmanın Önemi

Beden eğitimi dersinin insanın bütünsel olarak gelişiminde özellikle de psikomotor beceriler alanındaki katkısı yadsınamaz. İnsanın gelişim alanları bir bütün halinde gerçekleştiğinden dolayı birbirlerini etkilemektedir. Bundan dolayı beden eğitimi dersindeki bazı kazanımlar aynı zamanda diğer gelişim alanlarına da etki edebilmektedir. Bu gelişimler arasında duyuşsal ve bilişsel gelişim alanları da vardır. Örneğin beden eğitimi ve spor dersinde psikomotor becerilerin yanı sıra sportmenlik davranış sergileyen bireylerin sosyal açıdan kabul görmesi sosyal gelişime de katkı sağlar. Beden eğitimi derslerinde spor faaliyetlerinde doğrudan veya dolaylı olarak sportmenlik anlayışı aşılarmaya

çalışılmaktadır. Bu çalışma; beden eğitimi ve spor dersinin ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin duyuşsal zekâ alanına sağlayacağı katkı, öğrenciler üzerinde olumlu duygular oluşturup öğrencilerdeki şiddet davranışlarını azaltma ve mutluluk duygusunu arttırma ile öğrencilerde sportmenlik bilincinin gelişimine etkisinin incelenmesi açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin veri toplama araçlarındaki (ölçeklerdeki) sorulara verdikleri cevaplar onların gerçek durumlarını yansıtacaktır.

2. Araştırma için kullanılan ölçme araçları, araştırmanın amacına ve içeriğine uygundur.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, 2022-2023 eğitim ve öğretim döneminde Hatay ilinin Antakya ilçesinde bulunan Uluğ Bey Çok Programlı Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Kişinin kendi yaşantısı yoluyla hal ve hareketlerinde istendik yönde olumlu değişimler oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır (Demir, 2018).

Beden Eğitimi: Kişinin belirli plan ve program çerçevesinde düzenli aktiviteler yaparak bedensel, ruhsal, sosyal ve mental gibi alanlarda gelişme gösterme durumudur (Koç ve Tekin, 2011).

Spor: Bireysel veya takım olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan, genel olarak rekabete dayanan ve bünyesinde sevinç, mutluluk, üzüntü, barış, hoşgörü ile stres kavramlarını bulunduran bir olgudur (Demirci, 2006).

Sportmenlik: Bireyin müsabakalarda veya sportif etkinliklerde kendisinden beklenen pozitif davranışları, dürüstlük ve güvenilirlik kavramlarını olumlu yönde sergilemesidir (Felicity, 2002).

Şiddet: İnsanları tehdit ve baskı altına alarak herhangi bir davranış karşısında bireyin fiziksel, cinsel, ruhsal veya ekonomik açıdan zarar görmesi ile açıklanmaktadır (Eyigün ve ark. 2013).

Mutluluk: İnsanların hayatında üzüntü, hüznün, acı, dert, keder ve tasanın olmaması bu hislerin yerine sevinç, neşe gibi hislerin olması ile açıklanmaktadır (Bakırcıoğlu, 2006).

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Spor Kavramı

Spor sözcüğü insanların günlük yaşamlarında sürekli duyduğumuz kelimelerden bir tanesidir. Canlılığın temel özelliklerinden birisi de harekettir. İnsanoğlu yaşamının devamı için harekete ihtiyaç duymaktadır. Günümüz anlayışına göre spor, önemli bir kitle iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Spor, insan bedenini bedensel yönüyle geliştirdiği gibi oyunlar, hareketler, yarışmalar aracılığıyla aynı zamanda insan seciyesi, egosunu, davranış niteliğini belirleyen ve insan gelişimine katkı sağlayan bir aktivitedir (Güven, 2006).

Spor; bireysel veya takım halinde gerçekleştirilen, belirli kurallara bağlı olan ve fiziksel aktivitelerden oluşan bir yarışma veya oyun olarak tanımlanabilir. Spor, günlük hayatımızın önemli bir parçasıdır. Spor yapmak, eğlenmek, boş zamanları değerlendirmek, stresi azaltmak, sağlıklı yaşamak, vücudu canlı tutmak, motivasyonu yükseltmek, iş ve meslek olarak da seçilebilir. Ayrıca spor, büyük kitleleri etkileyen, birbirine üstünlük sağlama ilkesini içeren faaliyetlerin toplamıdır (Özbek, 2000).

Toplumun sağlığı, her zaman öncelikli bir konudur. Sağlığı, bedensel, duygusal ve zihinsel olarak korumanın en önemli yollarından biri de düzenli spor yapmaktır. Çünkü sporun sağlığı korumak ve vücudu zinde kılmak mümkün olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Olumsuz durumlardan kurtulmak, vücudu sağlıklı ve zinde tutmak, zihni en yüksek seviyede çalıştırmak için spor yapmak bir gereklilik haline gelmiştir. Sporun temel felsefesinde; yarışma amacının yanında sağlığını koruma düşüncesi de bulunmaktadır ve insanlar bu düşünceyle spor yapmaya teşvik edilmektedir. Düzenli spor; iş performansının artmasına, daha enerjik olmaya, öz güvenin gelişmesine, motivasyonun yükselmesine, stresin azalmasına, düzenli beslenme ve uyku alışkanlığı kazanmaya, insanlarla kolay dostluk ve arkadaşlık kurmaya, yardımlaşma duygularını geliştirmeye, birlikte çalışmaya ve sosyalleşmeye büyük katkı sağlamaktadır. Kısacası sporun temel amacı; hareketsiz bir hayatın neden olduğu organik, psikolojik ve bedensel sorunları önlemek veya azaltmak ve beden sağlığının temelini oluşturan fizyolojik kapasiteyi arttırmak, fiziksel uygunluğu ve sağlığı uzun süre korumaktır (Karabulut ve Altun, 2018).

Spor, ferdi ve topluca yapılabilecek, kendine has kuralları olan, fiziksel ve zihinsel yetenekleri geliştirmeye yardımcı olan, genellikle rekabete dayalı eğitici ve eğlenceli bir aktivitedir (Morpa Spor Ansiklopedisi, 1997). Spor, beden ve ruh sağlığını geliştirme gayretidir. Yarışma standartları bakımından belirli kurallara göre mücadeledir. Heyecan, rekabet, üstünlük, performans artırma, kişilikte zirveye ulaşmaktır (Aracı, 1999). Spor, doğal çevreyi bir insan topluluğuna çevirirken elde edilen becerileri ilerletebilir, kazandığı sosyalleşme yönü ile toplumla kaynaşabilir ve ister bireysel ister kolektif olsun, aletli veya aletsiz bir meslek olabilir. Boş zaman etkinliklerinin kapsamı onun bütün zamanını içerebilir. Belirli kurallar doğrultusunda zihni ve bedeni iyileştiren, rekabeti barındıran, birliği güçlendiren kültürel bir durumdur (Erkal, 1981). Spor ciddiyet, kurallar ve pekiştirme isteyen bir meslektir. Ayrıca spor, çeşitli kurallar, performans ve kalite standartlarından oluşan unsurlardır. Öte yandan egzersiz ise belirli sosyal koşullar içinde fiziksel aktivite demektir (Voight, 1998). Spor; sosyal ve psikolojik olarak insanoğlunun hayatının içinde her zaman var olan bir kavramdır.

2.1.1.Sporun Önemi

Spor, eski çağlardan beri değerini koruyan ve artıran bir kavramdır. Eskiden yaşamak, beslenmek, korunmak ve düşmanlara karşı kendini savunmak için gerekli olan spor günümüzde estetik kaygılarla da sürdürülmektedir. Spor bireyleri modern yaşamın monotonluğundan kurtararak bireylere özgürce hareket etme fırsatı verirken, bireyleri hareketsiz, sağlıksız bir yaşamdan uzaklaştırıp daha sağlıklı ve verimli bir hayata yönlendirir. Sporla uğraşan bireylerin hayatı daha düzenli, disiplinli bir şekle girerken bireyin ruhsal sağlığını da olumlu yönden etkiler. Spor yapmayı bir alışkanlık haline getirmek daha kaliteli bir yaşam sürmenin anahtarı olabilir (Hürriyet.com, 2021).

Spor, bireylerin sosyal alanlarda aktif olarak yer almasına ve böylece sosyalleşmesine katkıda bulunan bir etkinliktir. Spor, modern toplumları bir araya getirerek, farklı toplulukları, kültürleri, renkleri birlikte çeşitli etkinlikler yapmaya ve etkileşimde bulunmaya teşvik eder ve böylece sosyal ilişkileri güçlendirir. Spor, bireyleri kendi sınırlı çevrelerinden çıkararak, büyük dünyanın farklı bölümleri ile iletişime girmelerine ve karşılıklı etkileşimler oluşturmalarına imkan tanır. Bu açıdan, spor, farklı milletlerden ve farklı düşünce ve inançlardan insanların yeni ilişkiler kurmasına ve yeni arkadaşlık

iletişimleri geliştirmesine olanak sağlar ve sosyal kaynaşmaya destek verir. Sportif faaliyetler, sadece spor yapanları değil, aynı zamanda bu faaliyetleri izleyenleri, yönetenleri ve işletenleri de sıcak ilişkilerle sosyalleşme sürecine katar. Spor renk, dil, ırk, din ayrımı yapmaksızın insan ilişkilerini geliştirerek bireylerin sosyal bir toplum oluşturmasına katkı sağlar. Sporun bu inanılmaz etkisi kendisini daha çekici hale getirerek insanlar arasındaki çatışma ve gerilimi en aza indirir böylece farklı sosyal sınıftaki bireylerin aynı takım ya da grupta bir aile bilinci oluşturmasına katkı sağlar. Birçok araştırmacıya göre spor sosyal değişim ağıısından toplumlar arasında bir katalizör işlevi görmektedir (Küçük ve Küçük, 2021).

Spor, bireyin kişiliğini ve normlara uyumunu geliştiren bir faaliyettir. Spor yapan kişiler olumlu hareket etmeye alışır. Spor, toplumda eşitlik, hoşgörü, saygı gibi değerleri artırır. Spor, insanların toplum kurallarına, kültürel özelliklere ve toplumsal normlara saygılı ve özgür olmasını sağlar. Spor, düzenli, verimli ve planlı çalışma becerisi kazandırır. Sporun toplumsal önemi şu maddelerle özetlenebilir:

- Kişilik gelişimini olumlu yönde etkiler
- Toplumsallaşmaya katkı sağlar
- Bireyleri eğlendirir
- Profesyonel anlamda bir iş uğraşıdır
- Toplumsal faaliyetlerde bulunma için imkân sağlar
- Zorunlu faaliyet programları oluşturur
- Zamanı etkili kullanma noktasında planlama desteği sunar (Yorulmazlar ve Terlemez, 2020).

Sporun sadece fiziksel uğraştan ibaret olmadığı kişiliğin gelişimi, toplumsal uyum ve sosyalleşmeye katkısının büyük paya sahip olduğu yapılan çalışma ve yayınlarla ortaya konulmuştur. Bu çalışmalarda göze çarpan bir diğer konu ise sporun kurallar çemberi ile sınırlandırılmış oluşudur. Bu kuralların ayrıca bir özelliği ise bireyde ait olduğu takıma uyum sürecinin etkinliğinin arttırılmasıdır. Yapılan sportif etkinliklerde başarıya ulaşmak, gerek antrenmanda gerekse müsabakalarda kurallara uymak ile mümkündür. Bu kurallara uyarak bulunduğu gruba aidiyetini kanıtlayan sporcu yeni birtakım özelliklere sahip olmuştur.

Sporcudaki olması gereken bazı nitelikleri geliştirmiştir. Sportif faaliyetlerde başarı sağlamak isteyen tüm bireylerin bazı niteliklere sahip olması gerekir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

- Fiziksel anlamda güçlü ve sağlıklı kas ve iskelet yapısı
- Süreklilik sağlayacak ileri derecede kondisyon
- Başarabilmeyi isteyecek ve başarısızlık durumunda pes etmeyi engelleyecek bir ruh hali

- Egzersiz için istek ve kendini güdüleme becerisi.

Spora başlamak isteyen her bireyin sahip olması gereken özellikler yukarıda sayıldığı gibi gösterilebilir bununla beraber sportif faaliyetin devamlılığında bu nitelikler sporcuda gelişmeye devam eder. Bu nitelikler geliştikçe spor, kendisi ile meşgul olan bireylerde kişiliğin gelişimi üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sebep olur. Bunları yapılan araştırmalar ışığında aşağıda olduğu gibi sıralamak mümkündür;

- Spor karakteristik özelliklerin gelişimine katkı sağlar
- Takım üyeleri arasında iş birliği ve iletişimi geliştirir
- Kişisel açıdan disiplinli olmayı, gruba bağlılığı artırır
- Adilce mücadeleyi öğretir
- Bireyin psiko-sosyal gelişime katkı sağlar
- Özgüven ve cesaretin pekişmesine yardımcı olur
- İnsani dürtüleri dizginleyerek toplumsal normlara uygun bir şekilde boşaltılmasını sağlar (Küçük ve Küçük, 2021).

2.1.2.Sporun Amaçları

Sporla uğraşan bireyler, kültürel ve sosyal birikimlerinin spor yapılan ortam sayesinde artması sebebiyle, sporun zihinsel ve fiziksel kazanımlarına ek olarak çevresel faktörlerin etkisi ile sosyal ve psikolojik olarak da yarar sağlamaktadır. Spor yapan insanlar uzun bir süre spor mekânlarında vakit geçirmeleri nedeniyle çevredeki zararlı alışkanlıklarında korunmakla ve zararlı toplumsal çevreye maruz kalmamaktadırlar. Spor

bilimleri bu yönüyle sadece bir alanla ilgilenmemesinin ötesinde, birçok bilime yarar sağlayan bir uğraş olmaktadır. Günlük yaşamımızda spor ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik bakımdan önümüze çıkarak değerlendirilmektedir (Erçiş, 2012). Sporun genel olarak dört temel amacı vardır:

- ❖ Bedensel gelişim
- ❖ Sinir (kas) gelişimi
- ❖ Zihinsel gelişim
- ❖ Duyusal ve sosyal gelişim.

2.1.2.1.Fiziki Gelişim

İnsan vücudunun genel olarak kalıtsal gelişmesi, yapılan spor aktiviteleri ve egzersizleri neticesinde kas iskelet sisteminde kalp dolaşım sisteminin ve birçok organ sağlığı ve dayanıklılığı gelişmesi olarak gösterilmektedir. Solunum, dolaşım, kuvvet, sürat, kas gelişimi, esneklik, sürat, hız ve genel olarak anatomik gelişim gibi özelliklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu gelişim soyut bir gelişim değildir ve bu gelişimi sağlayan sportif hareketler içerisinde simgelenen kavramlara bağlı olarak, fizik gelişimi birlikte diğer gelişimler de sağlanmaktadır (Yamaner, 2001).

2.1.2.2.Sinir- Kas Gelişim

Fiziksel aktivitelerle yapılan hareketler sonucunda yetenek ve motor becerilerin gelişmesi olarak gösterilmektedir. Kas ve eklemlerin esnekliğinin geliştirilmesi, kondisyon, dayanıklılık, hız, denge gibi fiziksel hareketlerin ve reflekslerin gelişmesini ön planda tutmaktadır (Algan, 2022).

2.1.2.3.Zihinsel Gelişim

Farklı oyun ve aktiviteler sayesinde, öğrenme için gerekli algılama, karar verme, problem çözme, akıl yürütme, kıyaslama gibi temel kavramların gelişmesidir. Faydalı alışkanlıkların edinilmesi; kendine yetme, liderlik, başkalarına yardım, cesaret, olaylar arası ilişki kurabilme becerisi, çevreye uyum sağlayabilme, karşılaştırma yapabilme,

değerlendirme yapabilme ve sonuç çıkarma gibi kavramların geliştirilmesi sağlanabilmektedir (Algan, 2022).

2.1.2.4.Sosyal Gelişim

Bireylerin toplumla uyumlu olmasını sağlayan önemli bir araç, karmaşık, dengesiz ve gergin tepkilerin düzenli ve anlaşılabilir bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Spor etkinlikleri, oyun kuralları ve davranış biçimleriyle toplumun simgelerini ve kurallarını farklı yollarla yansıttığı için, bireyler bunları fark edebilir, kabul edebilir ve uygulayabilir. Ayrıca, bu etkinlikler sayesinde bireyler toplumun kurallarını ve demokrasiyi öğrenebilir, yetenek ve performanslarıyla çevrelerince saygı görebilir, başarı ve performans arasındaki ilişkiyi kavrayabilir, kendiliklerini geliştirebilir (Algan, 2022).

Böylece, sporun kişilere sadece duysal, sosyal ve psikolojik faydalar sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda çevik, güçlü, dayanıklı, sağlıklı bir vücut kazandırabileceği ve analitik düşünme becerisini geliştirip, yaratıcı düşünce, problem çözme, hızlı ve sağlıklı karar verme gibi yetenekleri kolaylaştırabileceği ifade edilmektedir (Gezer, 2014).

2.1.3. Sporun Etkileri

2.1.3.1. Sporun Sağlığa Etkileri

Fiziksel aktivite, enerji tüketimini yükseltmeyi amaçlar. Fiziksel aktivite düzeyini yükseltmek, kilo verme ve kilo yönetiminde sağlıklı olmak için önemli bir faktördür. Fiziksel aktivite ve spora başlarken, orta veya düşük yoğunluklu ve aşırı olmayan programlarla kişiler spora teşvik edilmelidir (Altunsoy, 2014). Fiziksel aktivitenin birey sağlığına olan yararları şöyle sıralanabilir;

- ❖ Dinlenik kalp atım hızının düşmesi
- ❖ Damar hastalıkları ve kan basıncı riskinin azalması ve iyileşmesi
- ❖ Kalbin atım hacminin artması
- ❖ Kanın kolesterol ve trigleserid düzeylerinin iyileşmesi
- ❖ Solunum kapasitesinin artması
- ❖ Vücut ağırlığının kontrol edilmesi

- ❖ Kas-iskelet sistemi hastalıkları ve osteoporoz riskinin azalması
- ❖ Kan glikoz düzeyinin iyileşmesi ve tip 2 diyabetin önlenmesi (Çiçek, 2010).

Sağlıklı olma ve sağlıklı kalma, insanların en önemli amaçları ve hedefleridir. Sağlıkla ilgili haber ve programlara yazılı ve görsel medyada eskiden göre daha çok yer ayrılmaya başlanmıştır (Zorba, 2011). Düzenli olarak fiziksel aktivite yapan kişilerde, bedensel ve fiziksel problemlerine karşı daha olumlu bir tutum geliştirdikleri ve kendilerini daha iyi ve sağlıklı hissettikleri gözlenmektedir (Can ve ark. 2014).

Fiziksel sağlıkla bedensel aktivite arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların sayısı, psiko-sosyal sağlıkla bedensel aktivite arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların sayısından çok daha fazladır. Bu araştırma boşluğunun nedeni, psikolojik olarak sağlıklı olmanın ne anlama geldiği konusunda tam bir anlaşma sağlanamamış olmasıdır. Öte yandan, ruhsal sağlıkla sportif etkinlikler arasındaki ilişki genellikle dört boyutta incelenmektedir:

- ❖ Duygu durum
- ❖ Korku
- ❖ Depresyon
- ❖ Benlik Tasavvuru (Zorba, 2011).

Bedensel faaliyetlerin, korku ve depresyon gibi olumsuz duygu durumlarını azalttığı söylenmektedir. Aynı şekilde, sportif faaliyetlerin ruhsal sağlıkla pozitif bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Bu da şu anlama gelmektedir: Sportif faaliyet, beden eğitimi ve spor aktiviteleri, depresyon, korku ve psikolojik stresi düşürmeye, kendine güven eksikliği ve uyku sorunlarını çözmeye yardımcı olmaktadır (Zorba, 2011).

2.1.3.2. Sporun Sosyal Etkileri

Bireylerin spor aktivitelerine katılmaları ve bu aktivitelerin sosyal gelişim ve değişimi destekleyen bir unsur olması, sporun sosyal gelişime etkilerinin temelini oluşturmaktadır. Sporun psiko-sosyal yararlarının ortaya çıkmasında, insanların spor ortamlarında kendilerini rahatça ifade edebildikleri bir mekân bulmalarının önemli bir rolü vardır (Küçük ve Koç, 2004). Ayrıca, sporun özgün toplumsal kuralları, değerleri, iletişim simgeleri ve süreçleri de sporun sosyal yararlarının ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır (Karayılmaz, 2006).

Spor, insanların sosyal ve bireysel karakterlerini geliştiren bir etkinliktir. Spor yapan insanlar arkadaşlık, saygı, dayanışma, kurallara uyum, kendine güven, mücadele, düzen, disiplin, sağlık, beden farkındalığı, saldırganlık kontrolü ve rakibe saygı gibi değerleri kazanırlar (Bulgu, 2003). Bu nedenle, gelişmiş ülkeler sporu önemser ve çocuklara spor kültürü aşılar. Spor, insanları birlikte etkinlik yapmaya teşvik eder. Spor, insanlara rekabet, çalışma, cesaret ve mücadele becerileri kazandırır. Spor, insanların sosyal sorumluluk duygusunu ve toplumsal uyumunu artırır (Duman ve Kuru, 2010; Şahan, 2008).

2.1.3.3. Sporun Psikolojik Etkileri

Spor, fiziksel, sosyal ve psikolojik sağlığı koruyan ve geliştiren bir etkinliktir. Spor yapanlar, saygı, kabullenme, hoşgörü ve işbirliği gibi değerleri öğrenir ve geliştirir. Spor, bireylerin kendine güvenini ve duygusal durumunu olumlu etkiler. Spor, bireylerin algı, odaklanma, konsantrasyon, problem çözme, uyum, üretkenlik, hayal gücü ve pratik zeka gibi becerilerini de artırır (Yazarer ve ark. 2004; Şahan, 2007).

Spor, insanların sağlıklı bir şekilde yaşamalarını sağlayan önemli bir etkinliktir. Spor yapmak, insanların fiziksel sağlıklarını korumakla kalmaz, aynı zamanda ruhsal sağlıklarını da olumlu yönde etkiler. Spor sırasında vücutta biriken negatif enerji, terleme yoluyla dışarı atılır. Bu sayede, insanların stres, kaygı, öfke, saldırganlık, şiddet gibi olumsuz duygu ve davranışlardan uzaklaşmaları mümkün olur. Sporun psikolojik sağlığa olan yararları, literatürde yapılan araştırmalarla da desteklenmektedir. Spora katılan insanların psikolojik sağlıklarının daha iyi olduğu ve daha mutlu oldukları gözlemlenmiştir (Şenyüzlü, 2013; Haryey ve ark. 2005).

2.1.4. Beden Eğitimi ve Spor Dersi

Beden eğitimi ve spor dersi, okulun eğitim ve öğretim faaliyetlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu ders, çocukların okulda hem fiziksel hem de sosyal yönden gelişmelerine destek olur. Çocuklar, beden eğitimi dersinde oyun oynamanın ve hareket etmenin tadını çıkarır, bedensel becerilerini ve yeteneklerini geliştirir, sağlıklı ve mutlu bir yaşam yaşarlar. Beden eğitimi dersinin amaçları, çocukların beden ve ruh sağlığını korumak,

kuvvet ve dayanıklılık sağlamak, beden eğitimi etkinliklerine ilgi ve sevgi geliştirmektir (Şahin, 2012; Özmen, 1999).

Türk eğitim sisteminin temel amacı, normlar, değerler ve kurallarla uyumlu, bilgili, becerili ve yetenekli bireyler yetiştirmektir. Müfredat programları, öğrencilere bilgi, beceri ve davranış kazandırmak için hazırlanmıştır. Ancak bunlar yeterli değildir. Öğrencilerin değerler ve yetkinlikler açısından da gelişmeleri gerekmektedir. Değerler ve yetkinlikler, öğrencilerin teori ve uygulama arasında bağlantı kurmalarını, çağın gerektirdiği değişimlere uyum sağlamalarını, spor ve beden eğitimi alanında başarılı olmalarını sağlar. Spor ve beden eğitimi, eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır ve öğrencilerin bütünsel gelişimine katkıda bulunur (MEB Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı, 2018).

Beden eğitimi ve spor; karakter gelişimi, moral ve motivasyonun geliştirilmesi, milli duyguları geliştirmiş, ortak paydaşları geliştirmiş bir birey varlığı ile doğrudan ilgili önemli bir eğitim etkinlikleridir. Bundan dolayı beden eğitimi ve spor dersi, okul programlarının vazgeçilmez bir ögesini oluşturur. Beden eğitimi ve spor dersinin önemli kazanımları bu derste kazanılmazsa, diğer derslerin programlarında kazandırılmasına imkân yoktur (İnal, 2003). Beden eğitimi ve spor dersi sayesinde öğrenci; kendisini tanıması, becerilerini keşfetmesi, iyi ve kötü özelliklerini bilmesi, vücudunu tanıması, sağlıklı ve huzurlu hayat için gerekli bilgi, beceri, alışkanlık ve kişisel-toplumsal davranışlar ortaya çıkması amaçlanmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının dayandığı temel ilkeler aşağıda verilmiştir (Işıkgöz, 2015):

1. Oyun ve spor yoluyla öğrenmeyi amaçlayan bir eğitim programı
2. Öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerini bütüncül olarak ele alır
3. Öğrenciler, öğrenci merkezli ortamlarda kendi öğrenmelerini inşa ederler
4. Program, süreç odaklı ve esnek bir gelişimsel yapıya sahiptir
5. Programın hedefleri, aktiviteler aracılığıyla kazanılır
6. Öğrenciler, çevreleriyle iletişim kurmayı öğrenirler
7. Öğrenme ve öğretme ortamları, bireysel, eşli ve grupla çalışmaları içerir
8. Öğrenciler, aktiviteler sırasında kendilerini rahat ve güvenli hissederler
9. Program, yaratıcılık ve eleştirel düşünmeyi teşvik eder
10. Program, toplumsal değerlere saygılıdır

11. Program, centilmence oyun mücadelesi anlayışını geliştirir
12. Program, tüm öğrencilerin katılımını önemser
13. Program, çevre ve doğa bilincini artırır
14. Program, eğlenerek öğrenmeyi sağlar
15. Program, değerlendirme sürecini çok yönlü yapar
16. Program, aktif ve sağlıklı yaşam alışkanlığı kazandırır.

2.1.4.1 Beden Eğitimi ve Spor dersinin Önemi

Beden eğitimi, bireye pek çok yönden fayda sağlar. Fiziksel ve zihinsel gelişimine katkıda bulunan beden eğitimi ve spor, bireyin kendini ve toplumdaki rolünü keşfetmesine de imkan verir (Yetim, 2008). Beden eğitimi, öğrencileri; üretken, gelişime açık, karakterli, kültürel ve manevi değerlere sahip çıkan bireyler olarak yetiştirme açısından da önemlidir (MEB, 2017). Okulların öğretim programlarının hedeflerinden biri de değerler eğitimidir. Bu eğitim, öğrencilerin kişilik gelişimine sağlıklı ve dengeli bir şekilde katkı sağlar. Öğrencilerin çok yönlü gelişimine yardımcı olacak değerler eğitiminin kapsamı ise adil olma, sabır, güven, sorumluluk, estetik, eşitlik, çalışkanlık, paylaşma, sevgi, saygı, dürüstlük, duyarlılık, vatanseverlik ve yardımseverlik gibi değerlerdir. Bu değerler, öğrencilerin hem kendilerini hem de toplumu tanımalarına, duygularını yönetmelerine ve farklı roller üstlenmelerine imkân verir. (Moçoşoğlu ve Kaya, 2018; Yetim, 2000; Aracı, 2001).

Beden eğitimi ve spor, öğrencilere istenen değerleri kazanmaları için etkili bir öğrenme ortamı sağlar. Bu nedenle, değerler eğitiminin belirlenmiş sürede öğrencilere aktarılacak gelecek kuşaklara ulaşması, beden eğitimi ve spor dersinin önemini artırır (MEB, 2017). Günümüzün sorunu olan hareketsiz yaşam tarzının yaygınlaşması, özellikle çocuklarda obezite gibi bazı fiziksel ve zihinsel rahatsızlıkların artmasına neden olmuştur. Çocukların bilgisayar karşısında çok zaman harcamaları da göz önüne alındığında, beden eğitimi ve spor dersinde gerçekleştirilen fiziksel hareketin faydası daha net görülecektir (Dinç, 2018).

2.1.4.2. Beden Eğitimi ve spor Dersinin Amaçları

Beden eğitimi ve spor dersinin genel amacı, Atatürk ilke ve devrimleri, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimi'nin temel hedefleri ışığında hareket etmektir. Öğrencilerin gelişimine uygun olarak, onları kişisel ve toplumsal açıdan sağlıklı, mutlu, iyi, ahlaklı ve dengeli bir kişilik kazandırmak; yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerine ve demokratik yaşamın temel ilkelerine sahip bireyler olarak yetiştirmek esastır (MEB, 1998). Genel amaçlar şunlardır:

1. Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor hakkındaki sözlerini anlayabilme ve yorumlayabilme
2. Organ ve sistemlerin seviyelerine uygun olarak güçlendirilmesi ve geliştirilmesi
3. Sinir, kas ve eklem koordinasyonunun artırılması
4. Doğru duruş alışkanlığı kazanılması
5. Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkların öğrenilmesi
6. Resim ve müzikle eş zamanlı hareket edebilme
7. Halk oyunlarımız hakkında bilgi ve beceriler edinilmesi ve bunların uygulanmasına hevesli olunması
8. Milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamı ve önemi kavranılması, törenlere katılmaya istekli olunması
9. Beden eğitimi ve sporun sağlığa faydaları anlaşılması, boş zamanların spor faaliyetleriyle değerlendirilmesine istekli olunması
10. Temel sağlık kuralları ve ilk yardım konusunda bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar kazanılması
11. Doğayı sevmek, temiz hava ve güneşten yararlanmak
12. İş birliği yapmak ve birlikte hareket etmek alışkanlığı geliştirmek
13. Görev ve sorumluluk almak, lidere uyum sağlamak liderlik yapabilmek
14. Kendine güvenmek, yerinde ve hızlı karar verebilmek
15. Dostane oynamak ve yarışmak, kazananı kutlamak, kaybetmeyi kabul etmek, hile ve haksızlığa karşı durabilmek
16. Demokratik yaşamın gerektirdiği tavır ve alışkanlıkları benimsemek

17. Kamu kaynaklarını iyi kullanmak ve iyi korumak gibi amaçlar belirlenmiştir.

2.1.4.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Birey üzerindeki Gelişimi

Gelişimin en hızlı olduğu dönem 0-6 yaş grubu arasındaki çocuklardır. Hayatımızın temellerinin atıldığı dönemde bu yaş aralığına denk gelmektedir. Bu dönemdeki her davranışımızın oldukça önemlidir. İlk çocukluk dönemlerinde beden eğitimi ve spor aktiviteleri oldukça önemlidir. İlk çocukluk dönemlerinde beden eğitimi ve spor aktiviteleri oldukça büyük bir öneme sahip olmakla beraber birçok gelişim özelliklerine de faydalar sağlamaktadır. Dolayısıyla aileler de bu önemli dönemde çocuklarının beden eğitimi ve spor derslerine katılımlarını sağlamalı, yetenekleri doğrultusunda da bir spor branşına yönlendirmeli ve çocuklarına bu konuda destek olmalıdır. Beden eğitimi ve spor dersinin kişinin gelişimine olan katkılarından bazıları aşağıda verilmiştir (GSGM, 1988):

- ❖ Yaşam içerisinde fiziksel aktivite yapma sürekliliği kazandırır.
- ❖ Bireye dengeli duruşu öğretir.
- ❖ Saldırganlık davranışlarını kontrol altına alır.
- ❖ Esneklik, çeviklik, kas kuvveti, dayanıklılık, beceri, denge ve sürat gibi temel motorik özellikleri iyileştirir.
- ❖ Gruptaki sorumluluğun bilincine vardırıp, iş birliği alışkanlığını sağlar.
- ❖ Kas gruplarının hareket kabiliyetini destekler.
- ❖ Çocuğun bedensel gücünü ve güç kontrolünü etkilemektedir
- ❖ Saygılı olmayı öğretir.
- ❖ Kavramları ayırt edebilme ve yön bulma duygusunu geliştirir.
- ❖ Dikkatini belli bir noktaya verme, analitik düşünme, karmaşık durumları çözebilme, doğaçlama ve olaylara hikâye uydurma yeteneğini geliştirir.
- ❖ Bireyin benlik gelişimine olumlu yönde destek verir.
- ❖ Kurallara uyabilme yeterliliğini artırır.
- ❖ Bireysel ve grup faaliyetlerinde aktif rol almayı destekler.

Bu maddelere bakarak beden eğitimi ve spor dersi bireyi mental ve fiziksel olarak gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.

2.1.4.4. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Fiziksel Gelişimdeki Rolü

Beden eğitimi ve spor dersi, bireyin fiziksel gelişimine katkı sağlayan özel bir amaçtır. Bireyin yapısında hareket bulunur. Hareket sisteminin temelini aktif olan kaslar ve pasif olan kemikler oluşturur. Hareket, bunların daha kuvvetli olmasına destek olur. Yani bedensel aktiviteler normal kas ve kemik gelişimi için gereklidir. Beden eğitimi ve spor aktiviteleri, düzenli gerçekleştirildiklerinde vücudun fiziksel uyumunu ve direncini ve bununla bağlantılı olarak iç organların işlevlerini artırır (Yamaner, 2001). Beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrenciler fiziksel açıdan;

- ❖ Organizmanın enerji seviyesini yükseltir.
- ❖ Fiziksel ve zihinsel yorgunluğa karşı direnç kazandırır.
- ❖ Kilo kontrolü sağlar, vücuttaki yağ miktarını azaltır.
- ❖ Fiziksel işlere daha uzun süre dayanılmasını sağlar.
- ❖ İç salgı bezlerinin işleyişini düzenler.
- ❖ Vücuttaki kılcal damarların sayısını çoğaltır.
- ❖ Kalbin sağlığına olumlu katkıda bulunur.
- ❖ Kalbin hacmini ve pompaladığı kan miktarını artırır.

2.1.4.5. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Psikomotor Gelişimdeki Rolü

Psikomotor gelişim, temel olarak harekete bağlı davranışlardaki değişimlerle kendini gösterir. Genel anlamda vücut kontrolü, koordinasyonu yani sinir-kas sistemlerinin gelişimi anlamına gelir. Sıçrama, tırmanma, koşma, takla atma, yakalama, yuvarlanma, atlama vb. gibi temel hareketler bunun temelini oluşturur. Bu hareketlerin gelişiminde olgunlaşmanın yanı sıra çevresel faktörlerden olan motivasyon ve eğitim de önemlidir. Özellikle beden eğitimi ve spor dersleri bu konuda çok etkilidir. Bireyin gelişim evresinde beden eğitimi ve spor derslerine katılan öğrencilerin bu tür becerileri edinmesi çok yüksektir. Becerilerin gelişimi bireyin tepki süresi, hız, güç, denge, esneklik, vücut yapısı vb. özelliklerinin yanında duygusal ve zihinsel özelliklerine de bağlıdır. Motor becerilerin gelişimi birikimli ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu becerilerin geliştirilmesi beden eğitimi ve spor dersinin programlarını oluşturur. Bu durum bireyin bütünsel olarak gelişimine katkı sağlar (Yamaner, 2001). Spor sayesinde doğru yapılan fiziksel aktiviteler kas ve sinir sistemini güçlendirir. Beden eğitimi derslerine katılarak, düzgün bir duruşa ve esnek bir vücut yapısına

kavuşulabilir. Ayrıca, yapılan hareketler solunum ve dolaşım sisteminin de iyileşmesine katkıda bulunur (Yetim, 2011).

2.1.4.6. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Zihinsel Gelişimdeki Rolü

Bilişsel gelişim, beden ve akıl arasındaki ilişkiyi kapsayan bir kavramdır (Özer, 2001). Çeşitli sportif etkinliklerin öğrenilmesi ve kavranması sonucunda bilişsel gelişim olmakla birlikte, eğitimin amacı ile sıkı bir ilişki içindedir. Bu amaç doğrultusunda bilgi birikimi ve kavrama becerisi ile ilgilenir. Bilgiler ve kavramlar, zihinsel gücün parçalarını ortaya koyarlar. Bunlar yorun yapabilme, değerlendirebilme, karar verme ve düşünme kabiliyetidir (Tamer ve Pulur, 2001). Beden eğitimi ve spor faaliyetleri sayesinde kişi, sağlıklı yaşamının yollarını ve faaliyetlerin önemini anlar. Bütün bunlar zihinsel gelişimin ürünü olarak ortaya çıkar. Yani bilgilerin öğrenilmesi ile faaliyetler yeni bir anlam kazanarak kişilerin daha rahat bir yaşam sürdürmesine katkı sağlayacaktır (Aracı, 2001).

2.1.4.7. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Duygusal Gelişimdeki Rolü

Bireylerin duygusal ve sosyal gelişimi birlikte analiz edilmektedir. Duygu, kişinin iç ve dış dünyadan etkilenmesi sonucunda hoşlanma ya da hoşlanmama şeklinde ele alınmaktadır. Sosyalleşme, kişinin içinde yaşadığı toplumun değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme sürecidir. Bu süreç, doğum anında başlayarak yaşam boyu devam eder (Özer, 2001). Beden eğitimi ve spor faaliyetleri bireylerin duygularını ve iç dünyalarını ortaya çıkarmaya imkân sağlar. Beden eğitimi ve spor aktiviteleri, toplumların ortak kültürel değerleridir. Bu değerleri korumak ve geliştirmek için gayret göstermeliyiz. Bu aktivitelere katılan kişi, kendini daha iyi tanır. Duygularını, saldırganlık, öfke, utangaçlık, kıskançlık gibi, nasıl yöneteceğini öğrenir. Bu nedenle, beden eğitimi ve spor aktiviteleri, duygusal gelişim ve kendini tanıma açısından çok önemlidir (Aracı, 2001).

Her beden eğitimi ve spor dersi etkinliği toplumsal bir deneyimdir. Çoğunlukla duyguları geliştirmektedir. Bu etkinlikler sayesinde birey, duygularını ifade etme şansı bulur. Öfke, saldırganlık, kıskançlık vb. duygularını da kontrol etmesini sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi etkinlikleri benlik gelişimine katkı sağlamaktadır. Bireyde kurallara uyma, yardımlaşma, iş birliğine dayalı yaşam biçimi, başkalarının haklarına saygı

alışkanlıkları kazandırabilmektedir. Okulda ve arkadaşlarla yapılan bedensel aktiviteler, çocuğun topluma uyum sağlamasına ve sosyal ilişkiler kurmasına yardımcı olur. Bu aktiviteler sayesinde çocuklar, akranları arasında farklı konumlar kazanır ve değişik davranışlar gösterir. Çocuğun oynadığı oyunlar ve yaptığı bedensel faaliyetler, ona yeni roller öğretir ve geliştirir (Yetim, 2000).

2.1.4.8. Beden Eğitimi ve Sportmenlikle İlgili Kavramlar

Etik, kişiler arasındaki ilişkileri belirleyen değerleri, ahlaki bakımdan doğru ya da yanlış; iyi ya da kötü olarak değerlendiren çalışma alanıdır (İşgüden ve Çabuk, 2006). Etik, bireyin yapacağı davranışlara temel olan ahlaki ilkelerin bütünüdür. Bireyin davranışlarında etiği esas alması, etiğin; bireye yol göstermesi, değerler, ilkeler ve standartlar belirlemesi açısından çok önemlidir (Aktaş, 2014).

Fair Play; adil oyun, doğru davranış anlamına gelmekle birlikte asıl anlamı etik ötesi davranıştır. Etik davranış, kuralları her koşulda saygıyla ve dürüstlikle uygulamak demektir. Fair Play ise tüm bunların ötesinde kişisel çıkar ve hırsları kontrol altına alarak insan yaşamında üstün insan ruhunu göstermektir (TMOK, 2020). Fair Play bir teori değildir; davranışta kendini belli eden bir tutumdur. Sahanın içinde ve dışında yaşanabilen saygı, dostluk, adil rekabet, dürüstlük, takım ruhu, hoşgörü, eşitlik, dopingsiz spor, mükemmellik, dayanışma, dikkat ve sevinç gibi yazılı ve yazısız kurallara saygı fair playin yapı taşlarıdır (CIFP, 2020).

Sportmenlik; İnsanın tüm varlığını etkileyen bir kavram olup spor; erdem, barış, disiplin, hoşgörü, mutluluk, sevgi, haz, hukuk, eşitlik, hak ve saygı değerleri ile bütünleşen yani insana yakışan kavramları içeren bir etkinliktir (Pehlivan, 2004). Spor, pek çok sosyal değerlerin oluşmasına ve devamlılığını sağlamasına yardımcı olur. Sporla birlikte sporcular, belirlenmiş normlara uymayı öğrenir, müsabakalardaki kurallara uymakla da kişiliğini ve benliğini şekillendirirler (Aksoy ve ark. 2018).

2.2.Sportmenlik

2.2.1. Sportmenlik Tanımı

Sportmenlik, bir sporcudan beklenen bir davranıştır. Sportmenliği; kazansa veya kaybetse de şikâyet etmeyen, hile yapmadan kazanan, başkalarına cömertlik, iyilik ve nezaketle davranan kişi şeklinde tanımlayabiliriz. Sportmenlik; dürüstlük, cesaret, sabır, öz denetim, öz güven, küçümsememe, başkalarının görüş ve gerçeklerine saygı, nezaket, kibarlık, asalet, onur, ortaklık ve cömertlik nitelikleri içerir. Sportmenlikte amaç oyunun tansiyonunu artırmak değil, azaltmaktır (Keatinng, 2003; Gürpınar, 2009). Sportmenlikte, rakipler işbirliğinin bir parçası olarak ele alınır ve rakibin amacı, oyuncuların yeteneklerini karşılamaktadır. Yarışmacılar ayrıca haksız avantajla sonuçlanan bir hakem hatasını kabul edip etmemeye karar vermelidir. Çünkü bu kararlar hakem düdüğünden çok kuralın yanlış uygulanmasına yöneliktir. Aslında rekabet heyecanı büyüdüğünde ve kazanmak önem kazandığında sportmenlik de önem kazanmaktadır. Kısacası sportmenlik, başarı stratejimize etik davranışı seçmeyi gerektirir (Gürpınar, 2009). Uluslararası Sportmenlik Derneği, 1926 yılında çocukluk sporlarında uluslararası sporlara kadar her alanda sportmenlik ilkelerini yaymak amacıyla kurulmuştur. Sekiz kural kabul edilmiştir. Bunlar:

1. Kurallara riayet edin
2. Takım arkadaşınıza sadık kalın
3. Kendinizi zinde tutun
4. Öfkenizi iyi kontrol edin
5. Oyununuzda şiddette başvurmayın
6. Galibiyette övünmeyin
7. Yenilgide yıkılmayın
8. Sağlıklı bir beden için açık fikirli ve sağlam ruhlu olun.

Çocukların motor becerilerinin tanımları, hangi davranışların samimi olduğu ve hangilerinin olmadığı konusunda tutarlıdır. Başka bir çalışmada ise yetişkinlerden atletik yeteneği tanımlamaları istenmektedir ve yetişkinler doğru olanı yapmayı etik davranış olarak tanımlamaktadır (Horn, 2002). Spor etkinliklerinin, sporun amacını aşan olumsuz davranışlar sergilediği görülmektedir. Sporcuların kendi kusurlarına faullü oyun, sportmenlik dışı şiddet kullanımı, doping, şike ve müsabakanın sonucunu etkileyen kararlar verme dahilidir. Bunu olumsuz toplum tutumları izlemektedir (Duran, 2003). Sporda yazılı

ve yazılı olmayan kurallar, antrenörün faul yapma ve faul yapılmış gibi gösterme şeklindeki hareketler, taktiksel anlayışının bir parçası olarak sporculara öğretilmekte ve uygulanmaktadır (Yıldıran, 2004).

2.2.2. Sportmenliğin Önemi

Spor, spordan bağımsız olarak bir ahlak kavramı ve eğitim ilkesi olarak kabul edilen sportmenliği de beraberinde getirmektedir. Sportmenlik; oyun kurallarına uyma, başkalarına saygı, hak, adalet, centilmenlik gibi insani özellikleri kapsarken; hilekârlık, yalan, kurallara uymama gibi toplum tarafından onaylanmayan davranışları da reddetmektedir (Yapan, 2007). Sportmenlik öğretimi; okullar, spor kurumları, toplum sporu ve rasyonel etkinliklere ilişkin programların uygulanması ve eğitici kaynaklar gibi çeşitli eğitim öğretim alanlarında yapılabilir (Ford, Jubenville ve Phillips, 2012; Arıpınar ve Donuk, 2015). Ancak zorunlu eğitime tabi olan öğrenciler için okullar, sportmenlik davranışları kazandırmak için diğer alanlardan daha etkilidir. Sportmenlik eğitimi için gerekli olan maddeleri dikkate aldığımızda beden eğitimi ve spor dersiyle birlikte öğrencilerin dahil olabileceği fiziksel etkinlik ve spor dersi, ders dışı egzersiz ve yetiştirme kurslarıyla birlikte haftalık önemli miktarda ders saati bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin gönüllü olarak katıldıkları ders dışı egzersizler ve yetiştirme kursları sportmenlik kavramının öğrenilmesi için önemli öğrenme ortamları sağlamaktadır. Kayışoğlu ve ark. (2015) çalışmalarında bu görüşü desteklemektedir. Bu çalışma, beden eğitimi derslerinin okullarda spor davranışını öğretmek için etkili ve uygun bir ortam sunduğunu göstermektedir.

2.2.3. Sportmenliğin Tarihçesi

Anlam ve işlevsel olarak sportmenliği kucaklayan fair playin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Ancak kadim sporların fair playi doğrudan yansıtan bir kavramı yoktur. Dönemin sosyal, tarihi, entelektüel, kültürel ve ekonomik koşullarının fair playin doğduğu koşullardan çok farklı olduğu doğrudur. Lakin eski zamanlarda bile sosyal alanda ve sporda centilmenlik ve sporculuk kavramlarını doğru bir şekilde ifade edebilen insan davranışlarının olması fair playin ortaya çıkmasının yolunu açmaktadır (Erdemli, 1996).

Antik çağlarda ideal insan olarak tasvir edilen bu idealist yönelimli toplumun davranış kalıpları, sporda fair play anlayışımızın şekillenmesinde önemli rol oynamış ve günümüzde bu kavramın çerçevesini belirlemiştir. Antik Yunan'da ise ideal insan algısı zamanla ve düşünce yapılarının evrimiyle değişti, farklılaştı ancak odak noktası güzellik ve iyilikti. Girit ve Miken (M.Ö. 1600-1100) dönemlerinde katıldıkları savaşlarda ve yarışmalarda adından söz ettirenler toplum tarafından ideal insan olarak görülüp kahramanlaştırılmışlardır. Toplumsal yapının değişmesi ve site adı verilen şehir devletlerinin kurulup yaygınlaşması ile dini anlamda kutsal sayılan şanlı zaferler, şehir devleti başarıları olarak kabul edilmiş ve yerini sportmenlik dışı organizasyonlara bırakmıştır. Her türlü yardım ve rahatlık sağlanan şampiyonlar asıl mesleklerini bırakıp sadece maçlara ve yarışmalara hazırlanmışlardır. Atinalı politikacı Solon, Olimpiyat Oyunlarında (M.Ö. 584) başarılı sporculara ödül olarak madeni para bile vermiştir. Sportmenliğin, başarının yanı sıra günümüzde yaygın olan hile ve para için şike çeşitli botaniklerin kullanımı ve doping gelmiştir. Sporcular sadece kendilerini düşünmeye, başarmaya, kendi çıkarlarını ön planda tutmaya zorlanmışlar ve yozlaşmaya başlamışlardır. Seyircide tüm bu değişen düzene ayak uydurmuş sporcu yozlaşmasını vahşice onaylayan eğlenmek için her türlü lükse girmeye cüret eden seyirci haline gelmiştir (Erdemli, 1996).

Adil oyun fikrinin kökleri Antik Çağda bulunabilir ancak karşıt görüşler üretebilecek çok sayıda vaka çalışması da yapılmıştır. Mızrak dövüş kurallarındaki bazı ahlaki tutumların spora da taşındığını savunarak adil oyun kavramlarının Hristiyan düşüncesinin etkisi altında şövalyeliğin yükselişinden ortaya çıktığı görülmektedir (Indorf, 1938). Bunun nedeni şövalye tavrının güç gibi karşılaşmalarda koşulların eşitliğini ima etmesidir.

Düşünme gibi nedenlerle yenilmiş, silahsızlandırılmış veya aciz hale getirilmiş bir rakibe karşı onurlu muamele buna Genel Kurul direktiflerine ve özel sözleşme hükümlerine uyulması da dâhildir (Yıldıran, 2011). Spor odaklı fair play ise 19. Yüzyılda sosyokültürel yapının büyük değişikliklere uğradığı Victoria Dönemi İngiltere'sinde ortaya çıkmıştır. Her şeyden önce yatılı okullarda (devlet okulları) reform çabaları etkili olmuş ve kavram beden eğitimi alanında benimsenmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Adil oyun kavramını benimsemek, İngiliz öğrencileri rakiplerine saygı duymaya, dürüstçe savaşmaya ve yenilgiyi olgunlukla karşılamaya teşvik etmiştir (Arıpınar ve Donuk, 2005). 18 ve 19. yüzyıllarda İngiltere'de geliştirilen amatör kurallar ile fair play ortamı oluşturulmaya çalışılsa da asıl amaç toplumun alt tabakalarının soylulardan gelen spor oynamasını engellemektir. Sporda

sportmenlik ruhunun ancak aristokrasinin korunabileceğine inanarak işçi sınıfından insanlar spor organizasyonlarına dâhil edilmemiştir (Yıldıran, 2011).

2.2.4. Fair Play

Uluslararası Fair Play Komitesi bir takımın veya oyuncunu kazanan veya kaybeden performansını göz ardı etmesi olarak tanımlanmaktadır. Fair play kavramı; bir müsabaka sırasında zor şartlar altında bile oyuncuların kurallara uyması, fırsat eşitliği bozmamak için haksız avantajı kabul etmemesi, rakibin haksız dezavantajından yararlanmaya çalışmaması, rakibe düşman gibi değil, eşit bir insan ve maçın gerçekleşmesini garanti altına alarak dost gibi davranması ve rakibine değer vermesi anlamına gelmektedir. Fair play, sporcuların yarıştıkları zaman, zorlu koşullara rağmen kurallara sabır, tutarlık ve bilinçle uydukları, haksız yarar sağlamadıkları, rakibin aleyhine olan durumlardan faydalanmadıkları, rakibi düşman olarak değil, oyunun gerçekleşmesine katkıda bulunan hakları eşit bir kişi ve ortak olarak gördükleri ve saygı duydukları davranışlarda kendini gösterir. Bu tanım, formal (biçimsel) ve informal (biçimsel olmayan) olmak üzere iki farklı fair play anlayışını içerir. Formal ve informal fair play anlayışlarının farkını ilk defa Hans Lenk belirtmiştir (Lenk, 1964).

Formal fair play, oyun kurallarını kabul etme ve onlara tam olarak uyma ile sınırlıdır. Informal fair play ise; sporda kuralların istediğinden daha fazlasını yaparak, sporcunun rakibiyle eşit koşullarda yarışmak istediği, rakibin karşılaşacağı haksızlıkları önlemek için çabaladığı şekilde tanımlanır. Sporcunun kendi çıkar ve görüşüne uygun olmasa da hakem kararlarına saygı duymayı, hakemlerin doğru karar vermelerine yardımcı olmayı, kazanırken veya kaybederken ölçülü olmayı gerektirir (Ateşoğlu, 1974).

2.2.5. Sportmenlik Fair Play İlişkisi

18.Yüzyılın sonlarında ve 20. Yüzyılın başlarında spor rekabetinin ticarileştirilmesi ve daha geniş bir izleyici kitlesine açılmasıyla başlayan amaçtaki kayma ile birlikte dengenin içsel amaçlarından dış amaçlara, antrenmanın eğlencesinden ciddiyete kaymasıyla adil oyun kavramı yumuşama ve aşınma eğilimi gösterdi. Gayri resmi adil oyundan remi adil oyuna doğru denge yavaş yavaş bozuluyor. Bu adil oyun anlayışının, eşit bir oyun alanı ve fırsat

eşitliği sağlamakta ve sürdürmektedir. Sadece oyun ve rekabet kurallarına uymayan indirgendiği anlamına gelir (Lenk ve Pilz, 1989). Artan ticarileşmeye ek olarak, toplumun polarizasyonu ve sporun başarısının abartılı değerlendirilmeleri de resmi Fair Play'in altını oymaya ve kural çiğnemenin başarıya katkıda bulunduğu yerde hoş görülmesine ve haklı gösterilmesine katkıda bulunur (Lenk ve Pilz, 1989). Teknokratik etik olarak adlandırılan yeni bir Fair Play anlayışı ortaya çıkmıştır (Heinila, 1974). Bu anlayış, adil oyunun her şeye rağmen sağlanması gerektiği fikrini savunur. Ancak, günümüzün yüksek performanslı sporlarında, başarı için aldatma ve acımasızlık gibi stratejiler kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu anlayışın temel kuralı, oyun esnasında hakemin kural dışı hareketleri görmemesidir (Lenk, 2000). Profesyonel sporcular, bireysel ve toplumsal beklentileri karşılamak için haksız oyun davranışları sergiler. Sporcular, başarıya ulaşmak için faydacı yollar aramaya teşvik edilir. Bu teşvik, halk, taraftarlar, medya, sponsorlar, siyasi çevreler, doktorlar, kulüpler, antrenörler ve spor kuruluşları tarafından yapılır. Birçok sporcu ve üst düzey antrenör, performanslarını sosyal ve ekonomik çıkış için tek fırsat olarak görür. Bu yüzden, sporda sadece yazılı veya yazılı olmayan kurallar değil, aynı zamanda fauller veya ihlaller de antrenörlerin anlayışına göre sporculara öğretilir ve uygulanır (Messing, 1991).

Sporda erdemli davranışların giderek artması, sporun etik değerleri konusunda farkındalık yaratma ve gerekli yapısal değişiklikleri getirme çabalarını gerektirmektedir. En etkili organlardan biri, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) çatısı altında faaliyet gösteren ve atanmış üyelerden oluşan Uluslararası Fair Play Konseyi'dir (CIFP). FIFA ve UEFA gibi mali sıkıntı yaşamayan yönetim organları adil oyunu teşvik faaliyetlerine doğrudan dahil olma konusunda eksiklikler göstermektedir. Bu kuruluşlar, sadece kendi turnuvalarında takımlara adil oyun ödülleri vermekten mutluluk duyarlar. Öte yandan 1994 yılında kurulan ve Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu bir sivil toplum kuruluşu olan Avrupa Fair Play Federasyonu (EFPM), spor alanında Fair play idealini yaymak için çalışan en aktif kuruluştur (Arıpınar, 1999).

2.2.6. Etik

Ahlaki davranış için kurallar koyma ve ilkelerini kodlama girişimi olarak tüm kültürlerde bir şekilde var olduğu bilinen etik düşüncenin 5. Yüzyılda Yunan Sofistleri ve Sokrates ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. Sofistler, ahlaki eylem yoluyla ahlakın ne olduğu ve neden var olması gerektiği hakkında bir dizi soru soran ilk düşünürler olarak kabul

edilir. Bazı muhafazakâr sofistler, ahlaki kuralları sosyal hayatı mümkün kılan insan davranışları, alışkanlıkları ve gelenekleri olarak değerlendirmişler ve evrensel bir ahlaki sistemin veya kuralın mutlak ahlaki gerçeğin varlığını varsayarak bir dizi ahlaki kural oluşturmuşlardır. Etik teorisindeki en büyük sorun etiğin tanımıdır. “Çünkü etiği tanımlamak, duvara kaygan bir jöleyi yapıştırmaya çalışmak gibidir.” Dolayısıyla etik, değişik teorisyenler tarafından farklı şekilde tanımlanır. “Bu tanımlardan birine göre etik, neyin iyi neyin kötü, neyin doğru neyin yanlış olduğunun değerlendirilmesidir” (Karakas, 2008). Doğru ve yanlış davranışı tanımlayan kurallar bütünüdür. Bu kurallar bize davranışımızın uygun, kabul edilemez ve toplumun dokusuna aykırı olduğunu söyler (Karakoç ve Aydın, 2011). Etik, ahlaki davranış bilimi olarak anlaşılan bir felsefe dalıdır. Etik, bir şeyin iyi ya da kötü olup olmadığını belirlemez, ancak iyinin nasıl elde edildiğini belirler. Etiğin amacı kişinin kendisi için sağlam ahlaki kararlar alması gerektiğini ve otoriteye veya daha yetenekli kabul edilenlere (anneler, babalar, öğretmenler, papazlar vb.) bakılmaksızın kimseye tabi olmaması gerektiğini açıklamaktadır. Hiç kimse bir başkasından daha yetkin ve deneyimli olarak doğmaz, bu nedenle uyarlanabilir ve eleştirel bir yaklaşımla kolayca vurgulanabilir (Karakas, 2008).

2.2.6.1. Etik Türleri

Bazı araştırmalar, etik ve ahlak kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığını veya ikisi arasındaki ayrıma dikkat edilmediğini tespit etmektedir. Bu nedenle, etik tiplerin sınıflandırılması konusunda araştırmacılar arasında bir anlaşma olmaması şaşırtıcıdır. Etiğin nasıl yorumlandığına dair çalışmalar yapılmış ve bazı başlıklar altında ele alınmaktadır (Turan, 2020). Etik türleri şu şekilde sınıflandırılır:

- Normatif etik,
- Uygulamalı etik,
- Meta etik,

2.2.6.2. Etik Sportmenlik İlişkisi

Spor ahlakı, sporun insan-toplum ve kültür boyutlarında taşıdığı anlam ve değerleri inceleyen sosyal bilimlerin bir konusudur (Tuncel, 2006). Spor ahlakı, sporda erdemli davranışların neler olduğunu ve nasıl gerçekleştirileceğini belirleyen normatif standartlardır

(Balıkçıkanlı ve Yıldırım, 2011). Spor, sporcu ve başarı kavramları, toplumların varlıklarını sürdürmeleri ve diğer toplumlar ve kültürler arasında seçkin bir konum elde etmeleri için çok önemli bir faktördür. Bu da sporun sosyolojik açıdan önemini gösterir (Yılmaz ve ark. 2006).

Ahlak, çok yönlü bir kavram olduğu için insan hayatında tek bir ahlak anlayışı yoktur. Her yaşam alanında kendine özgü bir ahlak vardır. Örneğin; ticaret ahlakı, günlük yaşam ahlakı, evlilik ahlakı vb. Spor da bir ahlak olarak, diğer ahlaklarla ilişkili ve onları kapsayan bir yapıdır. Sporun ahlak olarak önemli bir farkı, yapısı ve özü gereği bir ahlak olmasıdır. Spor ahlaki bir yaşam tarzıdır ve sporu benimseyenler bu yaşam tarzının ilkelerine uymak zorundadır. Yani insanlık, yaşam koşullarını iyileştirip geliştirdikçe hareket biçimleri de doğal olarak değişmiştir (Uyan, 2007).

Örgütlenme öncelikle dinsel törenlerin düzenlenmiş olduğu Antik Olimpiyat oyunlarıyla başlamış ondan sonra yayınlanan ilgi karşısında değişik branşları da içine almış ve geliştirmiştir. Belirli bir dönemden sonrasında yarışmalardan büyük maddi kazanımlar elde edilmeye başlanmış siteler büyük ödüller ortaya koymuş ve bunun kararı maddi değerlerle ödüllendirilen sporcular tinsel değeri olarak mübarek çelenk yerine, kendilerine verilecek ödüller için yarışmaya başlamışlardır. Daha sonraları Romalıların spor oyunları yerine Gladyatör oyunları şeklinde kanlı oyunları seçmeleri olimpiyatların dinsizlik ve putperestlik nedeni öne sürülerek bir müddet ara verilmesine neden olmuştur. Orta Çağ'a doğru yaklaşıldığında spor gücünü yitiren şeytan işidir. Şövalye olarak tanımlanır ve sadece şövalye eğitimi için kullanılabilir (Erdemli, 2002). Modernitenin başlamasıyla birlikte sanayi gelişti ve emeğe olan talep azaldı. Daha fazla boş zamanı olan kişilerin çeşitli etkinliklere katılımına olanak sağlayan rekreasyon. Spor bir aktivite olarak yapanlar ve sporu meslek olarak öğrenmiş olanlardan oluşan bir piramit. Bugün en çok tartışılan konuları ve araştırmamızın birleşenlerini burada bulabilirsiniz (Yıldız, 2009).

Sporu bir meslek ve para kazanma aracı olarak yapılandıran spor etiği kavramı. Önemi daha da arttı. Spor meslek olarak öğrenmiş ve spor antrenörlüğü yapmış kişiler (antrenörler, yöneticiler, gazeteciler vb.) etik kurallarına dikkat etmelidir. Bu açıdan sporda uyulması gereken etik ilkeler;

1. Sporcular araç olarak değil amaç olarak görülmelidir. Spor etkinliklerinde atletik hedeflere ulaşmak, rekabetçi sonuçlardan çok daha önemlidir. Elde etmek para gibi etkenler sporun amacına engel olmamalıdır. a) Karıncalar. Spor yöneticileri

sporculara saygılı ve saygılı davranmalıdır. Sporcuları sömürmek ve aşağılamak yerine varlıklarınıza değer verin robot gibi görünme. b) Sporcular rakiplerine saygı duymalı ve onları korkutmamalıdır, onlara kasten zarar veren taktiklere müsamaha gösterilmemelidir. c) Kullanılan tüm ekipman, işlemler ve spor kuralları sporla ilgilidir. Tarafların güvenliğini sağlamalıdır.

2. Rekabet adil olmalıdır. a) Lig yönetimi ve maç yönetimi tüm taraflar için aynıdır. Geçerli tarafsız kurallara uygun olarak yapılmalıdır. b) Spor tanımı gereği fiziksel uygunluk ve dövüş içeren sporlar. Müsabakalarda alınan kararlar bu nedenle sportif niteliktedir. Fiziksel beceriler, motivasyon, strateji ve rastgelen faktörler tarafından belirlenir. Sporcular ve takımlar için sporcular tarafından doping maddeleri uygulanarak veya kısıtlanarak performansı yapay olarak arttırmak yasa dışıdır. c) Bahis şirketi veya rakip yarışmayı bozarsa sonuçları etkilemek sporun ruhuna aykırıdır.
3. Katılım, liderlik, kaynaklar ve ödüller liyakat esaslı olmalıdır. Bu ilkenin anlamı spor etkinliklerine katılan herkes için eşit katılım ve fırsat eşitliği garanti edilir. a) Spor etkinliklerine katılanlar üzerindeki ırk, cinsiyet ve sosyal etki; konum nedeniyle değil. Yetenek ve motivasyona göre karar verilmelidir. b) Kadın sporcuların medya tarafından cinsel nesneleştirilmesi hakkı yoktur. c) Erkek ve kadın sporcular arasında kaynak tahsisinde; cinsiyet ayrımcılığından kaçınılmalıdır.
4. Spor etkinlikleri, katılımcıların güvenliğini sağlayacak şekilde yürütülmelidir. Spor dalları sporcuları korumak için kurallar ve gerekli ekipman mevcut olmalıdır. İhmal edilmemelidir. a) Sporcu sağlığı ve taahhüdü, takım ve lider başarısından daha önemli olmalıdır. b) Sporcuları fiziksel hastalıklardan korumak, yorgunluk gibi semptomlardan kaçının. c) Sporcular, rakiplerine kasıtlı olarak zarar vermekten kaçınılmalıdır. Bugün spordaki en önemli etik sorunlardan bazıları doping, kumar, şike ve şiddet olarak sıralanabilir (Gözlem, 2009).

2.2.6.3. Spor Etiği

Spor, çağımızın önemli sosyal olgusu, yapısal, duygusal denge oluşturan bir aktivitedir. Spor çok boyutlu ve sosyal olarak yapılanmış olgudur. Ancak, insanın hayatta kalabilmesi için gereklidir. Spor fiziksel, zihinsel ve ruhsal canlılığın en önemli kaynağıdır.

İnsanlarla başa çıkma, güven aşılama ve başarı, oyun, macera, sağlık, esenlik ve sosyal nitelikleri geliştirme becerisidir. Yapabileceğiniz sporlar, bireysel yeteneklerinize, farklılıklarınıza ve başkalarının yeteneklerine bağlıdır. Başarısızlıkları, başarıları ve farklılıkları anlamak için paylaşmanın önemini anlatan bir değerdir. Çeşitli fiziksel aktiviteler (Penney ve Chandler, 2000), insanın bütünsel olarak şekillenmesi için gerekli araç ve eylemler olarak tanımlanabilir (Grossing, 1992). Spordan sadece barış, sevgi ve kardeşlik üzerinde değil, aynı zamanda insani gelişme özellikleri üzerinde de doğrudan etkisi vardır. Saygı, hoşgörü, özveri ve dürüstlük gibi kavramları birleştirir. Spordan zevk almak, kalıcı başarı sağlamak ve uluslararası arasında daha iyi ilişkiler geliştirmek için kullanılır. Bu halk sağlığı ve halk sağlığının korunması konularında önemli bir araçtır (Sevim ve ark. 2001). Sportif davranışın temeli Fair playdir. 15. Yüzyılın sonlarında, adil oyun genellikle ‘fırsat eşitliğini sürdürmek’ anlamına gelir. 18. Yüzyılda ise sporun diline girmiştir (Sezen ve Yıldırım, 2003). Uluslararası Fair Play Komisyonu’na göre, “Fair play, bir takımın veya bir oyuncunun zaferidir. Fair play: Sporcular oyunun kurallarına olduğu kadar oyunun ruhuna da saygı göstermelidir” (Edgar, 1998).

2.3. Şiddet

2.3.1. Şiddetin Tanımı

“Latince violentia” şiddet, acımasız kişilik sert fiil demektir. “Şiddet” ile hareket etmek, değerlerini bilmeden kuralları çiğnemek demektir (Şahin, 2003). Etimolojik olarak şiddet kelimesi dilimize Arapçadan gelmiştir. Kams i Türkiye’ ye bakıldığında “şiddet, katı ve sert davranış, şiddet kullanımı” anlamına gelir. “Şedid” ise titiz, katı demektir. Sertlik ve öfkeyle tanınan “Şeddat” ise Yemen ‘in ünlü eski hükümdarının adıdır. Fransızca şiddet, “Birin Gücü” ya da iradesine karşı bir şey yapması için baskı yaparak ya da yapmaya zorlayarak olur. Güç kullanmak fiziksel zarar, şiddet, zihinsel acı veya işkence; darbeler ve yaralar olarak tanımlanır (Ünsal, 1996; Başoğlu, 1998, İnam, Ahmet, 2001; Tükenmez, 2009). Şiddet; bir hareketin, kuvvet, güç ve eylemin uygulanması şiddete başvurmak demektir (Doğan, 1994). Şiddet konulu çeşitli fikirler ortaya atılmaktadır. Yalnızca zarar verme veya yaralama amacıyla şiddet olarak kullanılan kaba kuvvet değildir. Buna şiddet içeren davranışlar veya başkalarının belirli haklarının kötüye kullanılması dâhil değildir. Buna bu gücün kullanılmasını önleme amacıyla kullanılması gibi tanımlanmaktadır

(Öğütölmüş, 1995). Şiddet “bireysel ya da toplumsal, fiziksel ve kişisel manevi bütönlöğe, mülkiyete, kültürel veya sembolik değörlere karşı, bir grup veya şahıs tarafından verilen zarar, fiziksel veya psikolojik acıdır” (Ergil, 2001). Bu saldırganlık biçimi ve saldırgan davranışın hedefi olarak tanımlanır. Tüm saldırgan davranışlar şiddet içörmöz. Şiddet, bir bireyin yaşadığı bir olgunun yoğunluğu ve bunun sonucunda ortaya çıkan durumdur. Tepkilerde aşırı ruh hali, şiddet, kaba ve sert hareketleri karakterize eder. Şiddet, saldırgan davranış, sert ve acımasız şiddet, fiziksel şiddetin kötüye kullanılması, her türlü şiddet taş, sopa, silah ve bıçakla saldıran, yaralayan, yakan ve yağmalayan, öldüren, bireyleri ve toplumu yok eden veya zarar veren davranışları içörmöz (Yetim, 2011). Şiddet, zamanımızda önemli bir kişileştirme ve kimlik sorunu olarak görölüyor. Ancak, politikanın etkinliği ve etkisinin genişliği dikkate alındığında insanlar ve grubun kendini yeterince özgörce ifade etme olanağına sahip olmaması. Bunun sonucunda şiddet olayları meydana gelmektedir (Göksu, 2001). Dünya Sağlık Örgütü, Şiddet ve Sağlık Dünyası, 2002 Rapor şiddet suçlarını 3 kategoride ele alıyor:

- Kişöye yönelik şiddet
- Kişiler arası şiddet
- Çete şiddeti.

Bu ilk sınıflandırmadaki fark, şiddetin bir kişöi kendine karşı veya kişöye karşı şiddet eylemi olmasıdır. Şiddet bir veya daha fazla nüfuz sahibi kişö tarafından uygulanan şiddet eylemidir. Bu tür şiddet olayları ayrıca ulus devletler, siyasi gruplar, milisler ve teröristler gibi büyük gruplar tarafından da yapılmaktadır. Her yıl milyonlarca insan, şahsen veya toplu şiddetler nedeniyle ölmektedir. Özellikle 15-44 yaş arası yaş gruplarında görölmemektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Kişöye yönelik şiddet, kendisi hakkında intihar düşönceleri intihara teşebbüs sayılabilir. Bu kendine zarar verme gibi davranışları içörmöz. Kişiler şiddeti iki kategoriye ayrılabilir. Birincisi, kişönin kendi ailesine yönelik şiddettir. İkincisi, ev dışında birbirini tanımayan kişiler tarafından şiddet uygulanmasıdır. Bu şiddet eylemleri, çocuklara, ergenlere veya yaşlılara yönelik olarak rastgele şiddet eylemlerine; tecavüz veya cinsel saldırı ve kurumsal şiddet (okul, iş yeri, hapishane, bakım evi gibi). Kolektif şiddet sosyal, politik ve ekonomik şiddet anlamına gelir. Sporda şiddet de çete şiddetinin bir alt kategorisi olmaktadır. Bu (sosyal, politik, ekonomik) spor ortamında kaynaklanan şiddet etkinlikler için uygun bir yer olarak kabul edilir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Fiziksel,

psikolojik, ekonomik, cinsel veya sosyal nitelikteki şiddetin kullanımına bağlı olarak bu da yerinde yaşanan şiddet olarak sınıflandırılır (Bulut, 2012).

2.3.2. Şiddetin Nedenleri

Bir izleyicinin şiddet içeren bir olaya dâhil olmasına bir dizi psikolojik faktör neden olabilir. Bunlar aidiyet (ırkçılık), erotizm, hayal kırıklığı, algı, gruplar ve kalabalık faktörler sayılabilir. Özellikle milli maçlarda seyircilerin aidiyet duygusu (ırkçılık) konusunda oyun ilerledikçe, ulusal duygular ve dini inançlar da dâhil olmak üzere olaylar çıkarabilirler (Boniface, 2007). Erotizm, sapkınlıklar, fiili taciz ve saldırı şeklinde görülmektedir (Harleigh, 1964). Kısıtlama, insanların hissettikleri fizyolojik ve sosyal ihtiyaçları karşılamakla ilgilidir. Anti doygunluk durumu etkinleştirildi. Böyle anlarda kişi kendini kaybeder ve şiddetli tepki verebilir (Dervent, 2007). Algılama, “Bir şeyin farkına varmak, ona dikkat ederek onu anlamak” (Türkçe) olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2014). Algının ötesinde deneyim, kişinin ruh hali, deneyim gibi koşullardır (Koruç ve Bayar, 1989). Kendilerini aynı grubun üyeleri olarak tanımlayan gruplar aynı psikolojik özelliklere sahiptir. Bu ölçeği sağlayan bireyler topluluğudur (Tiraki, 1969). Üyelerinin tek tek bağlantılı toplamından farklı bir bütünü temsil eden üyelerden oluşan dinamik bir sistemdir. Gruplar sosyal yapılar oluşturmaya başladıkça onlara takma adlar verilir. Toplanacak yerler buluyorlar ve kendi konuşma tekniklerini geliştirmeyi öğreniyorlar (Arkonaç, 1998). Kalabalık, “bir yerde toplanmış bir grup insan, kalabalık” aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2014). Bu topluluktaki bireyler insanlarla birlikte olmak, heyecan yaşamak, birbirleriyle iletişim kurmak gibi pek çok sebep var. Öyleyse bu ortamlara katılım bu taraftarları kalabalığın içinde heyecanlandıran davranışlarını kontrol etmek çok kolaydır. Yalnız olmanın yanlış bir tarafı yok. Cesur seyirci bu ortamda her şeyin mümkün olduğunu gösteriyor. Olaylara karıştığını ve etrafındakileri kolayca yaraladığını, yaktığını ve yok ettiğini görür (Çepe, 1992). Kütle ne kadar büyükse, bu olayların olma olasılığı da o kadar yüksektir (Özbaydar, 1983).

2.3.3.Şiddetin Türleri

Özellikle aile içi şiddet (domesticviolence) olarak bilinen şiddet türleri artmaktadır.

2.3.3.1. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet, bireyin başkaları tarafından onurunu zedeleyen, aşağılayan, alay eden, suçlayan, zarar veren ve sevdiği şeylerden mahrum bırakan davranışlara maruz kalmasıdır. Bu davranışlar evlilikte de görülebilir ve evlilik birliğinin bozulmasına ve boşanmaya yol açabilir (Çınar, 2018). Evlilikte psikolojik şiddetin örnekleri şunlardır:

- Eşin küçümsenmesi
- Eşe hakaret edilmesi
- Toplum önünde saygısızlık yapılması
- Eşe onur kırıcı davranılması
- Eşin sürekli eleştirilmesi
- Eşe yalan söylenmesi

Psikolojik şiddet uygulayanlar, aynı zamanda bazı suçları da işlemiş olabilirler. Bu suçlar şunlardır:

- İntihara teşvik etme
- Kişiyi hürriyetinden alıkoyma
- İş ve çalışma hakkını ihlal etme
- Kişisel verileri izinsiz kaydetme ve yayma
- Haberleşme ve özel hayatın gizliliğini bozma
- İnanç, düşünce ve kanaat özgürlüğünü engelleme

2.3.3.2. Fiziksel Şiddet

Eşler arasında fiziksel şiddet, günümüz toplumunda yaygın bir sorundur. Toplumun ataerkil yapısı, fiziksel güç farkı ve çalışma hayatındaki etkinlik, fiziksel şiddetin çoğunlukla kadınları etkilediği gerçeğini ortaya koyar. Fiziksel şiddet, evlilikte boşanma sebebi sayılır ve şiddet uygulayan eş, boşanma davasında daha ağır kusurlu bulunur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2021/7378 K. sayılı kararında da belirtildiği gibi, "erkeğin ve erkeğin ailesinin kadına şiddet uygulaması, erkeğin kadından daha ağır kusurlu olduğunu gösterir.

Fiziksel şiddet, sadece boşanma sebebi değil, aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'na göre de bir suçtur. Eğer fiziksel şiddet, eşe karşı işlenirse, verilecek ceza artırılır. Örneğin, TCK m. 86'ya göre, "kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama

yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, eğer bu suç eşe karşı işlenirse, ceza yarı oranında artırılır. Yani, sinirlenip eşini döven erkek, normalden yarı oranında daha fazla hapis cezası alır. Bu durumda, aile içi şiddete maruz kalan kadınların, döven eşe karşı nasıl davranacakları konusunda tereddüt etmemeleri, çekinmeden, korkmadan yetkili makamlara başvurmaları gerekir (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2021/7378 K.).

2.3.3.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, diğer eşe parasal olarak bağımlı olduğunu hissettiren bir şiddet türüdür. Ülkemizde kadınların çalışma hayatındaki etkinliğinin artması; ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarını ve böylece ekonomik şiddete uğrama oranlarını düşürmektedir. Fakat TÜİK verilerine göre 2020 yılında, Türkiye’de kadınların istihdam edilenler içindeki oranı %26.3, erkeklerde ise %59.8’dir. Bu oranlar kadının ekonomik şiddete maruz kalmasının nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Ekonomik şiddet evlilik birliği içinde şu şekilde ortaya çıkabilir

- Eşin parasını rıza dışı almak
 - Eşi çalışmaya zorlamak
 - Eşin çalışmasına engel olmak
 - Eşi borçlandırmak
 - Ekonomik güçsüzlüğü konusunda eleştirmek
 - Kadının mallarına el koymak
 - İş hayatını zora sokacak olumsuz durumlar yaratmak
- Şeklinde görülmektedir (Dündar ve Demiray, 2016).

2.3.3.4. Cinsel Şiddet

Evlilik kurumu eşlerin cinsel hayat özgürlüklerini ellerinden almaz. Cinsel şiddet de bir şiddettir ve uygulayan eş boşanma davasında kusurlu atfedilir. Evli olsa bile esininin istemediği halde onu ilişkiye zorlamak, zorla evlendirmek gibi durumlar cinsel şiddete girmektedir. Cinsel şiddet evlilik birliği içerisinde;

- Cinsel ilişkiye zorlamak,
- Olağandışı yollarda ilişki isteğinde bulunmak,

- Kürtaj yapmaya zorlamak

Biçimlerinde kendini gösterebilir (Dündar ve Demiray, 2016).

2.3.4. Şiddet Eğilimi

Öfke, saldırganlık ve şiddet kavramları bireylerin günlük yaşamları, yaşam kaliteleri ve kişiler arası ilişkileri üzerinde önemli etkiye sahip ve bunlarla iç içe geçmiş kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üç kavramın geniş çapta araştırılmış olması, bireylerin ve toplumların öfke, saldırganlık ve şiddetle karşı karşıya kaldıkları sorunların büyüklüğü hakkında bize fikir vermektedir. Yazılı ve görsel medyada şiddetin ve kişiler arası çatışmanın artmasında şiddet eğiliminin önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir. Öfke, insanları şiddete yönelten en kışkırtıcı duygu olarak bilinir. Bilge (2006), şiddet ve saldırganlığın öfkeyi davranışsal boyutlara dönüştürdüğünü belirtmektedir. Moeller'e (2001) göre öfke, şiddet davranışının yordayıcısıdır. Engellenme, öfke duygularını ayrıntılı olarak ortaya koyar ve agresif davranma isteği yaratır. Ailesinde ya da okulunda şiddet görmüş ya da tanık olmuş, şiddeti normal bir davranış gibi algılayan gençlerin öfkelendiklerinde şiddete başvurmaları kaçınılmazdır. İnanç ve değerlerine göre (2005) öfke genellikle sözel olarak ifade edilir ancak bazı ergenlerde kendilerine, başkalarına veya nesnelere yönelik fiziksel saldırılara dönüşebilir. Yılmaz'a (2004) göre, duygularını gerektiği gibi ifade edemeyen veya başkaları tarafından anlaşılmayan ergenlerde öfke, bu duygularla nasıl baş edeceğini bilemezse zamanla tahammülsüzlüğe ve şiddete dönüşebilir. Lise öğrencileri gelişim evreleri gereği her türlü tehlikeye ve olumsuzluğa maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle özellikle gençler şiddet riski altındadır. Şiddet ve saldırganlık terimleri genellikle birbirinin yerine kullanılsa da şiddet, saldırganlığın fiziksel yönüdür ve yüksek derecede zarar taşır. Pişkin'e (2002) göre saldırganlık, hem şiddeti hem de zorbalığı içeren şemsiye bir terimdir. Dolayısıyla şiddet bir saldırganlık biçimidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (2002) tanımladığı şekliyle şiddet, yaralanma, ölüm, fiziksel zarar, belirli gelişimsel engeller veya yoksunlukla sonuçlanabilecek şekilde kişinin kendisine, başka bir kişiye veya belirli bir topluluğa veya gruba karşı fiziksel güç kullanımı veya tehdididir.

2.3.5. Ergenlik Döneminde Şiddet

Araştırmalar, saldırganlık ve şiddetin ergenlik dönemindeki gelişimsel özelliklerle de ilişkili olduğunu göstermiştir. Gordon (1999), ergenlerin anlaşılma veya yanlış anlaşılma durumunda özellikle tepkisel olabildiklerini bulmuştur. Şiddet eğilimlerine yol açabileceğini söylediği otorite figürüne düşmandır. Ayrıca incinmek, gücenmek, yanlış anlaşılma, reddedilmek, engellenmek, korku, huzursuzluk, hayal kırıklığı, yalnızlık gibi temel duyguların kolayca acı verici öfke ve kızgınlık gibi duygulara dönüşebilir. Ergenler duygusal durumlarını kontrol etmekte zorlandıkları için öfkeli provokasyonlara karşı savunmasız olabilirler (Çuhadaroğlu Çetin, 2008). Ergenler akranları arasında güç ya da popülerlik kazanmak için şiddete başvurabilirler. Birçok araştırma, yalnızlığın ergenlerin şiddet davranışları üzerinde doğrudan etkisi olduğunu ve bu durumun erkek ergenlerde kız ergenlere göre daha yaygın olduğunu göstermiştir (Cowie, 2000). Ek olarak, ergenlikte prestij ve şiddet arasında yalnızlık ve hayattan memnuniyetsizlik gibi dolaylı etkiler de dahil olmak üzere ilişkiler vardır (Heinrich ve Gullone, 2006). Literatür incelendiğinde, ergen yalnızlığı ve şiddetin karşılıklı olarak etkili olduğu görülmektedir. Ergenler şiddet eğilimli oldukları için akranlarından soyutlanıp yalnızlaşabilir ve yalnızlıkla baş edemediklerinde şiddete başvurabilirler. Ergenlerin yoğun olarak yaşadıkları duygulardan biri olan öfke, kontrol edilmediği takdirde olumsuz deneyimlere yol açabilmektedir. Yalnızlık olumsuz deneyimlerden biridir. Kontrol edilmeyen bir öfkenin sonucu olarak, ergenler anlamlı akran ilişkilerinde şiddetli duygu patlamaları geliştirebilir ve akranları tarafından dışlanabilirler (Koçak, 2008). Aynı zamanda yalnızlık yaşayan ergenlerin duygularını kolay ifade edemedikleri, bu nedenler öfkeyi içselleştirdikleri ve şiddet eğilimine dönüştürdükleri düşünülmektedir (Johnson ve Johnson, 1995). Gençlerin okulda yalnız kalmamaları ve akranları tarafından kabul görmeleri önemlidir. Gençlerin dünyasında, akranları arasında iyi bir konuma, popülerliğe, liderliğe ve güce sahip olmak çok şey ifade ediyor. Bazen bu güç ve popülerlik ihtiyacı ergenlerde şiddet içeren davranışlara yol açabilir (Cowie, 2000). Şiddete eğilimli gençlerin akranları arasında daha yüksek statü, popülerlik ve kabul görme olasılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Hawley ve Vaughn, 2003). Şiddet için risk faktörleri de aile ile ilgili olabilir. Aile içi şiddete maruz kalan veya tanık olan kişilerin şiddete karşı daha savunmasız olduğu bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, gençlik şiddeti ile zayıf ebeveyn-çocuk bağları, ailelerde çok sayıda çocuk ve zayıf aile bağları arasında güçlü bağlar vardır. Bu faktörlerin çoğu, sosyal desteğin yokluğunda ergenlerin

sosyal ve duygusal gelişimini ve davranışlarını olumsuz etkileyebilir (Krug, ve ark. 2002). Dahlberg (1998), ailenin ergenlik döneminde gözlemlenen şiddet davranışı üzerinde farklı bir etkiye sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Dahlberg'e (1998) göre, genel aile işlevselliği ile ilgili faktörler (iletişim, uyum veya aile içinde çelişkili tutumların ve şiddetin varlığı) ergenlerin şiddet kullanmaya hazır olmalarını belirleyen faktörlerdir. Bu nedenle, ailelerle iletişim, etkileşim ve karşılıklı destek, şiddet riski altındaki gençler için çok önemlidir. Ailenin çocukların okul yaşamına ilgisi ve öğretmenlerle işbirliği şiddete karşı en önemli koruyucu etkenler olarak belirlenmiştir (Debarbieux, 2009). Gençler zorluklarla karşılaştıklarında aile bireylerin, okuldaki öğretmenlerin ve yakın arkadaşlarının desteğine ihtiyaç duyarlar. Böyle bir desteği olmayan gençler kendilerini yalnız ve çaresiz hissedebilirler. Ailenin ve öğretmenlerin sevgi ve ilgisinden yoksun, arkadaşlarından yabancılaşmış ve yalnız olan gençler, dünyaya karşı öfke geliştirebilir ve şiddete karşı savunmasız kalabilir.

2.3.6. Okullarda Şiddetin Nedenleri

Okul sosyal bir çevredir ve okul topluluğunu oluşturan kişiler, içinde yaşadığı topluluktan okula gelen bireylerdir. Tabii ki, okul topluluğunun bireysel üyeleri kendi topluluklarının özelliklerini ve okul dışında öğrenilen davranışları okula getirir. Bu eylemler olumlu veya olumsuz eylemler olabilir. Okul zorbalığı, daha yaşlı veya fiziksel olarak daha güçlü öğrencileri taciz etmesi, işkence etmesi veya rahatsız etmesi anlamına gelir. Bu kavrama göre okulda vurma, tokatlama, itme, çekme, korkutma, alay etme, kötü isim koyma, aşağılama, küçük düşürme gibi davranışlar öğrenci şiddeti olarak kabul edilmektedir (Pişkin, 2002). Şiddet doğası gereği kişisel olabilir veya bu kişilik özelliklerine sahip birden fazla öğrenci çete oluşturduğunda ortaya çıkabilir. Bu durum önlenmediğinde çocuklar kendilerini daha güçlü hissedebilir, durumdan zevk alabilir ve başkalarının bunu hak ettiğini düşünebilir (Tural, 2006). Bu istenmeyen ve olumsuz davranışlar bu şekilde pekiştirilebilir ve okulda olduğu gibi okul dışında da kullanılabilir. Okullarda artan şiddet olayları, bu kurumların artık eğitim için güvenli yerler olmadığı anlamına gelmektedir (MEB, 2015).

2.3.7. Okulda Şiddet

Öğrenciler ve öğretmenler arasında ya da okul yöneticileri ve çalışanları arasında yaşanabilir (Kızmaz, 2006). Müdür, okul yönetiminden sorumludur (Güçlü, 2000). Bu nedenle eğitim kurumlarında zorbalığın ve şiddetin önlenmesinde okul liderine ağır görev ve sorumluluklar düşmektedir. Okullarda zorbalık iyi bilinen bir olgudur (Olweus, 1995). Ancak 1970'lerin başına kadar dünya çapında bir araştırma konusu haline gelmemiştir. 1980'lerde ve 1990'ların başında İngiltere, Japonya, Hollanda, Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerden ilgi görmeye başladı. Okullarda zorbalık ve şiddet Türkiye'de de gündeme getirilen bir sorundur ve konunun bir konu olarak kabul edildiğini öne süren bazı çalışmalar vardır (Avcı, 2006). Yapılan araştırmalar ağırlıklı olarak zorbalık konusunu ele almaktadır (Çinkır ve Karaman-Kepenekçi, 2003; Kapıcı, 2004; Pişkin, 2002) ve okullarda şiddeti araştıran araştırmalar yetersizdir (Aksu, 2002). Ancak son yıllarda okullarda şiddetin artması nedeniyle bu alana olan ilgi artmış ve okullarda şiddetin önlenmesi ve azaltılmasına yönelik çalışmalar aktif olarak yapılmaya başlanmıştır. Okullarda zorbalık ve şiddeti önleme çabaları hızlanmaktadır (Işık, 2004). Bu çabaların okullarda zorbalık ve şiddetin önlenmesine yol açtığı söylenebilir.

2.4. Mutluluk

2.4.1. Mutluluk Tanımı

Bentham, mutluluğu hayatın sevinçlerinin, sevinçlerinin ve üzüntülerinin toplamı olarak tanımlar (Veenhoven Dumrdağ, 2015). Başka bir tanımda iyi oluş, bireyin tüm yaşamını değerlendirirken sahip olduğu yaşam kalitesi değerlendirmesine karşılık gelmektedir (Veenhoven, 1989). Bu tanıma göre değerlendirme sübjektiftir. Yani bireyin değerlendirme kriterleri ve hayatına yüklediği anlam, kişinin özelliklerine, ihtiyaçlarına, beklentilerine ve ilgilerine bağlı olarak kişiden kişiye değişir (Charshukan, 2010).

2.4.2. Mutluluğun Önemi

İnsanoğlu var olduğundan beri mutluluğu anlamaya, tanımlamaya ve yakalamaya çalışmaktadır. Filozoflar için mutluluk, insan davranışının en yüksek ve nihai itici gücüdür. Düşünürlerin, nasıl mutlu bir hayat süreceğine dair temel bir fikirleri vardır. Örneğin antik

Yunan filozoflarından Aristoteles'e göre erdemli bir yaşam mutluluk ve huzura götürür. Mutluluk insan yaşamının amacıdır ve herkes onun için çabalar (Büyükdüvenci, 1993). Mutluluk sadece felsefe değil, psikoloji ve sosyal bilimlerde de ele alınan bir konudur. Filozoflardan farklı olarak, psikologlar ve sosyal bilimciler problemlere, ıstıraba ve mutsuzluğa odaklandılar, mutluluk ve öznel iyi oluş değişkenlerini göz ardı ettiler. Birçok davranış araştırmacısı, insanların özellikle doymak bilmez bir şekilde mutsuz olduklarını varsaymıştır (Diener ve Diener, 1996). Olumlu yaşam durumları ve duygusal tarzlar hiç vurgulanmaz veya olumlu duyguların, olumsuz duyguların yokluğunda kendiliğinden ortaya çıkan özellikler olduğu varsayılır. 1970'li yıllardan itibaren 'mutluluk mutsuzluğun zıttı, acının olmayışı sevinçtir' anlayışı eleştirilmiştir (Yetim, 2001). 1970'lerde davranış ve sosyal bilimciler bu hataları düzeltmeye ve öznel iyi oluş üzerine hem deneysel hem de teorik çalışmalar yapmaya başladılar. 1973'te Psychological Abstracts International öznel iyi oluş üzerine bir bölüm başlattı ve 1974'te çoğu makalenin öznel iyi oluşa ayrıldığı Social Indicators Research dergisi yayınlandı (Diener, 1984). Şu anda, Journal of Happiness Studies (2000), International Journal of Wellbeing (2011) ve Psychology of Well-Being: Theory, Research and Practice (2011) gibi çeşitli göstergelerle taranan yetkili dergilerde hem teokratik hem de pratik olarak öznel iyi oluş üzerine araştırmalar devam etmektedir.

2.4.3. Mutluluğu Etkileyen Nedenler

İş dünyasında mutlulukla ilgili literatürün çoğu, mutluluğun ana belirleyicilerinden bahseder. Lyubomirsky, Sheldon ve Schkade (2005) meta-analitik bir çalışmada iyi oluşun temel belirleyicilerini üç bölümde analiz etmiştir. İlk bölüm yaşam koşullarıdır. İnsanların yaşam koşulları. Kişilerin geliri, eğitim düzeyi, yaşı, nerede yaşadığı gibi demografik değişkenlerden oluşmaktadır. Yaşadığınız ortam mutluluğunuzu %10 oranında etkiler. Mutluluğun ikinci bileşeni, mutluluğu %50 oranında etkileyen genetik özelliklerdir. Üçüncü belirleyici, amaca yönelik faaliyettir. Hedeflenen aktivitenin refah üzerindeki etkisinin %40 olduğu bildirilmektedir. Amaçlı etkinlik çerçevesinde, birbirine iyilik yapmak, dini inançlara göre yaşamak, sosyal ilişkiler kurmak, spor yapmak, olumlu düşünmek gibi etkinlikler yer alır. Diğer bir ifadeyle amaca yönelik faaliyetler, kişisel kontrol altındaki faaliyetlerdir (Demirbulat ve Avcıkurt, 2015). Refah ile ilgili literatür, hem ekonomik hem de ekonomik olmayan faktörlerin refahı etkileyebileceğini öne sürmektedir. Refahı etkileyebilecek tüm faktörler altı gruba ayrılarak incelenebilir (Dolan ve ark. 2008):

1. Mutlak ve görelî gelir,
2. Kişisel özellikler
3. Sosyal gelişimin özellikleri,
4. İnsanların zamanı nasıl kullandıkları,
5. Kendileri ve başkaları hakkındaki tutum ve inançlar,
6. Geniş ekonomik, sosyal ve politik çevre ve diğer birçok faktör.

İnsan refahını potansiyel olarak etkileyebilecek birçok faktör vardır. Gelir, GSYİH ve GSMH cinsinden ifade edilen maddî yaşam standardı, bir bireyin ekonomideki refahının en önemli ampirik göstergesidir. Birçok ampirik çalışma, daha yüksek gelirin daha yüksek öznel iyi oluşla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak mutlak gelir düzeyi yüksek olan kişilerin de daha mutlu olduğu fikri literatürde tam olarak desteklenmemektedir. “Easterlin Paradoksu” olarak adlandırılan bu durum, arzuların ve özemlerin aslında gelirle birlikte arttığını öne sürüyor. Gelir ve mutluluk arasındaki bağlantı ve zaman içinde artan gelir ile öznel refah arasındaki bağlantı konusunda tartışma çıkıyor. Ortalama olarak, artan gelir öznel iyi oluşa yol açar mı? Easterlin paradoksunun savunucuları, artan gelirin öznel iyi oluşa yol açmadığını savunurlar. Bireyler mutluluk düzeylerini isteklerine göre belirledikleri için ampirik araştırmalarda bildirilen mutluluk düzeylerinin mutlak gelirle arttığı görülmemektedir. Ortalama makro düzeyde geliri daha yüksek olan ülkeler, Uluslararası Mutluluk Sıralamasında daha yüksek ortalama mutluluğa sahiptir. Ancak tek bir ülkede zaman içinde ortalama gelir düzeyindeki bir artış, ortalama mutluluk düzeyinde bir artışa yol açmaz. Gelirin mutluluk getirip getirmediği hala tam olarak net değil. Bunun başlıca nedeni, çok sayıda ülke örneğine ilişkin sınırlı uzun vadeli verilerdir (Frey ve Stutzer, 2012).

2.4.4. Mutluluk Spor İlişkisi

Spor, cinsiyet ve yaş sınırlamasından bağımsız olarak tüm insanların boş zaman ihtiyaçlarını karşılayabilecek yapı ve özelliklere sahip sosyal bir olgudur. Spor; birçok özelliği, çeşitliği, değişkenliği ile ulusal veya uluslararası, açık veya kapalı alanlarda, aletli veya aletsiz, bireysel veya grup halinde, zamana karşı veya zaman kavramı olmaksızın insanların örgütlenmesine olanak sağlayan alternatifler yaratabilmektedir. Bireylerin ya da toplumsal grupların karşılaştıkları psikolojik sorunların toplumsal ve toplumsal ilişkiler

sisteminde aranmasına ihtiyaç vardır (Öztürk 2013). Fiziksel aktivite ve spor beynimizde ve sinir sistemimizde olumlu değişikliklere neden olur spor sırasında vücudun kasları gevşerken aynı zamanda zihinsel düzeyde de gevşer. Bu aynı zamanda size zihinsel bir huzur da verecektir. Egzersiz vücudtaki stres hormonlarının salınımını yavaşlatır. Ve sonuç olarak, depresyon ve kaygı belirtilerini azaltmak, insanların kendilerini daha sakin, huzurlu ve mutlu hissetmelerini sağlar. Egzersiz sırasında beyninle ilgili bölgelerinden de serotonin hormonu salgılayabilmekte ve serotonin hormonunun salgılaması bireylerde iyi oluşa yol açabilmekte ve uyku düzenini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Tokdemir, 2015).

2.4.5. Okullardaki Öğrencilerin Mutluluk Alanları

Mutluluk, insanların içsel tatminidir. Bu doyunluğun ve doyumun devamıdır. İnsanlar günlük yaşamlarında pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar insanları ruhsal, bilişsel ve duygusal olarak tüketebilir ve genellikle tereddüt, kafa karışıklığı ve gerginliğe neden olabilir. Bu durumu tarif etmek eğlencelidir. Örgütler insan ilişkilerinin en samimi olduğu ortamlardan biridir. Böyle bir ortamda insanlar örgütlerinin amaçlarına katkıda bulunurlar. Mutlu ve huzurlu örgütlü çalışanlar örgütsel faaliyetleri daha verimli yürütürler. Mutluluk kişisel bir durum olduğu kadar, örgütü de etkileyen bulaşıcı bir özelliktir. Örgüt içinde iyi olma hali yaşandığında, örgütsel mutluluk ortaya çıkar. İletişim ve insan ilişkilerinin çok önemli olduğu örgütlerden biri de okullardır. Okullar, eğitim ve öğretimin yapıldığı yerlerdir. Burada öğretmenler arası, öğretmen-öğrenci arası, öğretmen-yönetici arası gibi farklı iletişim biçimleri vardır (Moçoşoğlu ve Kaya, 2018).

Bir örgüt içindeki insanların mutluluğunu ve memnuniyetini etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunlar: Örgütsel stres, örgüt iklimi, örgüt kültürü gibi kavramlardan oluşmaktadır. Bu kavramlar çalışanların bağlılığını, üretkenliğini ve kuruma olan sevgisini arttıran unsurlardır. İnsanları tatmin eden ve mutlu eden deneyimlere sahip olmak, bir organizasyon için arzu edilen bir durumdur. Her gün yüzlerce öğrenci, onlarca öğretmenin eğitim verdiği özel sistem okullarda derse giriyor. Öğrenciler okulda ortalama 6-7 saat içerirler ki bugünün en verimli zamanıdır. Öğrenciler için okulun günün büyük bölümünü geçirdikleri mutlu ve huzurlu bir yer olması önemlidir. Mutlu öğrencilerin okula devam etme, daha az devamsızlık yapma, daha çok öğrenme ve başarılı olma olasılıkları daha yüksektir. Böyle ortamda öğretmenler ve idareciler de mutlu olacak ve görevlerini keyifle yerine getireceklerdir. Fidan (2018) Mutlu okulun bileşenleri; mutlu veli, mutlu çalışan,

mutlu öğrenci, mutlu öğretmen ve mutlu yöneticilerin olması okul örgütünün oluşmasında önemli katkı sağlamaktadır. Bu bileşenlerin ortak bir amaç doğrultusunda oluşması gerekmektedir. Bu ortak amaç okulun hedeflerine ulaşmasında, mutlu bir okul kültürünün oluşmasında önemli rol oynamaktadır (Fidan, 2020).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel bir çalışma olup çalışmada betimsel araştırma türlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin derecesini, varlığını belirlemeyi hedefleyen araştırma modelline ilişkisel tarama modeli denilmektedir (Karasar, 2018).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini lise öğrencileri, örneklemini ise 2022-2023 eğitim öğretim yılında Hatay ilinin Antakya ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Uluğ Bey Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde 9., 10., 11. ve 12.sınıflarda öğrenim gören gönüllü öğrencilerden oluşan 205 kadın ve 169 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 374 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılanların demografik bilgileri

Değişkenler		n	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	205	54.8	374
	Erkek	169	45.2	
Yaş	14 yaş	78	20.9	
	15 yaş	71	19.0	
	16 yaş	103	27.5	
	17 yaş	122	32.6	
Sınıf	9. sınıf	77	20.6	
	10. sınıf	115	30.7	
	11. sınıf	92	24.6	
	12. sınıf	90	24.1	
Lise Türü	Anadolu İmam Hatip Lisesi	81	21.7	
	Anadolu Meslek Lisesi	91	24.3	
	Anadolu Lisesi	202	54.0	
Uyruk	Türkiye Cumhuriyeti	321	85.8	
	Diğer	53	14.2	

Tablo 3.1’de katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde; %54.8’i kadın, %45.2’si erkek toplamda 374 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların; %20.9’u 14 yaş, %19.0’ı

15 yaş, %27.5'i 16 yaş ve %32.6'sı 17 yaştan oluşmaktadır. Sınıf değişkeninde; %20.6'sı 9.sınıf, %30.7'si 10.sınıf, %24.6'sı 11.sınıf ve %24.1'i 12.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların lise türü değişkeninde; %21.7'si Anadolu İmam Hatip Lisesi, %24.3'ü Anadolu Meslek Lisesi ve % 54'ünü Anadolu Lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Vatandaşlık durumuna göre ise; %85.8'i Türkiye Cumhuriyeti ve %14.2'sini diğer uyruklardan oluşmaktadır. Diğer uyruk içerisinde Suriye'den, Afganistan'dan, Özbekistan'dan ve Suudi Arabistan'dan gelen sığınmacı öğrenciler yer almaktadır.

Tablo 3.2. Lise türlerine göre haftalık beden eğitimi ve spor ders saatleri

Lise Türü	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1	1	1	1
Anadolu Meslek Lisesi	2	2	2	-
Anadolu Lisesi	2	2	2	2

Tablo 3.2'de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 19/02/2018 - 56 tarihli ve sayılı aldığı kararla, 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanması kararlaştırılan, Anadolu Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi haftalık ders çizelgesine göre Beden Eğitimi ve Spor ders saatlerine yer verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada verilerin toplanması kişisel bilgi formu, Sportmenlik Davranışı Ölçeği, Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formunda; katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla cinsiyet, sınıf, yaş, uyruk ve öğrenim gördüğü lise türünden oluşmaktadır.

3.3.1. Sportmenlik Davranışı Ölçeği

Koç (2013) tarafından geliştirilen Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek 22 madde içermektedir. Ölçek maddelerine “(5) Her

Zaman, (4) Çok Sık, (3) Ara Sıra, (2) Nadiren ve (1) Hiçbir Zaman” şeklinde sıralanan cevaplar verilebilmektedir. Orijinal ölçekte 11 madde “Uygun Davranışlar Sergileme” (UDS) alt boyut ve ters puanlanan 11 madde “Uygunsuz Davranışlardan Kaçınma” (UDK) alt boyutu olmak üzere toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutların anlaşılabilirliğinin artması ve kısaltmaların daha kolay yorumlanması için geliştirilen orijinal ölçekteki “Uygun Davranışlar Sergileme” (UDS) alt boyutu aynı anlamı taşıyan “Pozitif Davranışları Sergileme” (PDS) ve “Uygunsuz Davranışlardan Kaçınma” (UDK) alt boyutuda aynı anlamı taşıyan “Negatif Davranışlardan Kaçınma” (NDK) olarak düzenlenmiştir. Ölçeğin derecelendirme biçimi maddelerde yer alan davranışların sergilenme sıklığını değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanmış ve “(5) Her Zaman, (4) Çok Sık, (3) Ara Sıra, (2) Nadiren ve (1) Hiçbir Zaman” şeklinde sıralanmıştır. NDK Faktörüne ait puanlar ters puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük 22 ve en yüksek 110 puandır. Alt boyutlardan ayrı ayrı en düşük 11 ve en yüksek 55 puan alınmaktadır. Ölçekten elde edilen puanlar arttıkça öğrencilerin sportmenlik düzeylerinin daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Koç (2013) çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa katsayısını .88 olarak bulmuştur. Ölçeğin alt boyutlarından Pozitif Davranışlar Sergileme ve Negatif Davranışlardan Kaçınma için Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sırasıyla .86 ve .84 olarak bulunmuştur. Bizim yaptığımız çalışmada ise Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında analizi yapılan ölçeğe ilişkin güvenirlik kat sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.3. Sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları güvenirlik analizi

Ölçek	Madde Sayısı	Alpha (α)
Sportmenlik Davranış Ölçeği	22	0.87
Pozitif Davranışları Sergileme	11	0.83
Negatif Davranışlardan Kaçınma	11	0.82

Bu araştırma için yapılan Cronbach’s Alpha Güvenirliği sonuçları incelendiğinde Croanbach Alpha iç tutarlılık katsayıları pozitif davranışları sergileme alt boyutu için .83, negatif davranışlardan kaçınma alt boyutu için .82 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada

Sportmenlik Davranışı Ölçeği güvenirliği Cronbach's Alpha=.87 olarak yüksek bulunmuştur.

3.3.2. Şiddet Eğilim Ölçeği

Şiddet Eğilimi Ölçeği, Haskan (2012) tarafından ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek 20 madde içermektedir. Ölçek 3' lü likert tipindedir (3= her zaman, 2= bazen, 1= hiçbir zaman). ŞEÖ'nün geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda, ŞEÖ'nin ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddet eğilimlerini ölçmek için kullanılabileceği belirlenmiştir. Ölçekte tersine çevrilmiş 1 madde olmak üzere toplamda 20 madde bulunmaktadır. Ölçekte üçlü derecelendirme (3=her zaman, 2= bazen, 1=hiçbir zaman) kullanılmaktadır. Düz maddeler, olduğu gibi; ters maddeler ise tersinden puanlanmaktadır. ŞEÖ'den alınabilecek puan 20 ile 60 arasında değişmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puan aralığı bireyin şiddet eğiliminin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. ŞEÖ, dört faktör içermektedir. Birinci faktör “şiddet duygusu”, ikinci faktör, “bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet”, üçüncü faktör, “başkalarına zarar verme düşüncesi”, dördüncü faktör, “başkalarına şiddet uygulama” şeklinde tanımlanmıştır. ŞEÖ'nün geçerlik ve güvenirliğine ilişkin bulgular, ŞEÖ'nün lise öğrencilerinin şiddet eğilimini ölçmek için kullanılabileceğini göstermektedir. ŞEÖ'nün güvenirliği iki yöntemle test edilmiştir: Birincisi, ŞEÖ'nün Alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır (Alpha = .87). İkincisi, ŞEÖ üç hafta ara ile 140 öğrenciye iki kez uygulanmış ve böylece test- tekrar test güvenirlik katsayısı ($r_{xx}=.83$) olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışma kapsamında analizi yapılan ölçeğe ilişkin güvenirlik kat sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.4. Şiddet eğilim ölçeği güvenirlik analizi

Ölçek	Madde Sayısı	Alpha (α)
Şiddet Eğilim Ölçeği	20	0.88

Bu araştırma için yapılan Cronbach's Alpha Güvenirliği sonuçları incelendiğinde Cronbach's Alpha=.88 olarak yüksek bulunmuştur.

3.3.3. Mutluluk Ölçeği

Demirci (2017) tarafından geliştirilen mutluluk ölçeği tek boyut ve 6 maddeden oluşmaktadır. 5’li likert tipi kullanılan ölçek; (5) Bana Tamamen Uygun (4) Bana Oldukça Uygun (3) Bana Biraz Uygun (2) Bana Uygun Değil (1) Bana Hiç Uygun Değil Mutluluk biçiminde puanlanmaktadır. Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri: Mutluluk Ölçeğinin yapı geçerliğini belirlemek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin öz değeri 3.248 olan, toplam varyansın %54.129’unu açıklayan 6 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri. 59 ile. 78 arasında değişmektedir. Ölçeğin faktör yükleri. 49 ile. 73 arasında değişmektedir. Ölçüt-bağıntılı geçerlik: Mutluluk Ölçeğinin ölçüt-bağıntılı geçerliği için PERMA Ölçeği ile arasındaki ilişkiler 50 katılımcıdan toplanan verilerle değerlendirilmiştir. Huzur, toplam iyi oluş (.70), olumlu duygular (.77), bağlanma (.59), ilişkiler (.41), anlam (.59), başarı (.53) ve sağlık (.45) ile pozitif yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur, olumsuz duygular (-.49) ve yalnızlık (-.35) ile negatif yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .83’tür. Ölçek, 62 katılımcıya üç hafta ara ile iki kez uygulanmış ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Ölçeğin maddelerinin madde toplam korelasyonları ise .45 ile .65 arasında değişmektedir.

Bu çalışma kapsamında analizi yapılan ölçeğe ilişkin güvenirlik kat sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.5. Mutluluk ölçeği güvenirlik analizi

Ölçek	Madde Sayısı	Alpha (α)
Mutluluk Ölçeği	6	0.82

Bu araştırma için yapılan Cronbach’s Alpha Güvenirliği sonuçları incelendiğinde Cronbach’s Alpha=.82 olarak yüksek bulunmuştur.

3.4.Verilerin Analizi

Veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılanların demografik bilgilerinde betimsel (% ve n) istatistik kullanılmış, ölçek puanlarının aritmetik ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri belirlenmiştir. Araştırmada

kullanılan ölçek puanlarının normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Cinsiyet ve vatandaşlık durumu değişkenleri Mann-Whitney U testi ile lise türünde Kruskal-Wallis testi ile, ölçek puanlarının korelasyon analizi Sperman Brown sıra farkları testi ile şiddet eğilimi, sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeylerinin sınıf düzeyine göre ortalama, standart sapma, tek faktörlü Anova testi ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda ölçeklerden alınabilecek en düşük ve en yüksek puan arasındaki farkın üçe bölünmesiyle katılımcıların sportmenlik, şiddet ve mutluluk düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 3.6. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik testi sonuçları

Ölçekler	Kolmogorov-Smirnov				
	İstatistik	n	p	Çarpıklık	Basıklık
Sportmenlik Davranışı	.094	374	.000	.489	-.160
Ölçeği	.078	374	.000	.252	1.405
	.073	374	.000	-.496	.125

Büyüköztürk (2012) kişi sayısının elli ve ellinin üzeri olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov testini önermiştir. Tablo 3.5 incelendiğinde n= 374 olduğu görülmektedir. Analiz sonucuna göre p=.000 olduğu ve anlamlı bir sonuç olduğundan kaynaklı verilerin normal bir dağılıma sahip olmadığı belirlenmiştir.

4.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri, sportmenlik davranış ölçeği, şiddet eğilim ölçeği ve mutluluk ölçeğinden elde edilen analizler tablolar halinde yer almaktadır.

Tablo 4.7. Ölçek puanlarının aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

Ölçekler	n	$\bar{X}$	Ss	Minimum	Maximum
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	374	33.09	6.96	20.00	58.00
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)	374	66.20	9.42	38.00	101.00
Mutluluk Ölçeği	374	21.20	5.27	6.00	30.00

Tablo 4.7 incelendiğinde lise öğrencilerinin şiddet eğilimi sorularına vermiş oldukları cevapların ortalaması 33.09, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı sorularına vermiş oldukları cevapların ortalaması 66.20, mutluluk ölçeğindeki sorulara vermiş oldukları cevapların ortalaması 21.20 olarak hesaplanmıştır. Şiddet eğilimi ölçeğinden 20 ile 58 aralığında puan alındığı görülmektedir. Alınan puan yükseldikçe öğrencilerin şiddet eğiliminin de arttığı anlamına gelmektedir. BEDSDÖ'den alınan en düşük puan 38 en yüksek puan 101'dir. BEDSDÖ'den elde edilen puanların yüksekliği bireylerin sportmenlik düzeylerinin daha iyi olduğu anlamına gelmektedir. Mutluluk ölçeğinden en düşük 6 ve en yüksek 30 puan alınabilmektedir.

Tablo 4.8. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	Kadın Erkek	205 169	165.90 213.70	34009.50 36115.50	12894.500	-4.260	.000
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)	Kadın Erkek	205 169	170.47 208.16	34945.50 35179.50	13830.500	-3.359	.001
Mutluluk Ölçeği	Kadın Erkek	205 169	187.57 187.42	38451.50 31673.50	17308.500	-.013	.989

Tablo 4.8’de cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilim ölçeği ve sportmenlik davranış ölçeklerinin puanlarında anlamlı farklılık gözlenirken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Analiz sonuçlarına göre erkeklerin sıra ortalamaları kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Buna göre erkeklerin şiddet ve sportmenlik davranışları kadınlardan daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Tarihsel sürece baktığımızda toplumun spor faaliyetleri genellikle yaşam tarzının toplum yapısının etkisiyle erkeklerin kadınlara göre daha baskın bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Kadınları ve erkekleri gelişiminde yetiştirme tarzlarında genetik, psikolojik, biyolojik ve toplumsal faktörlerin etkili olması, toplumun bireylere yüklediği roller ve sorumlulukların gereği kalıp yargıların oluşması kadınların daha pasif erkeklerin ise daha aktif yapmaktadır. Okulun bulunduğu çevre göç almış olmasına rağmen etkileşime kapalı olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda kadınların ve erkeklerin davranışları keskin bir şekilde ayrılmıştır. Kız öğrencilerin içe dönük olması, çevrenin etkisiyle baskı altına alındığını söyleyebiliriz. Öğrencilerin kapalı bir ortamda yetiştirilmesi farklı duyguları en uç noktada yaşamaktadır. Erkek öğrencilerin toplumda duygularını daha rahat ifade etmesine ve kız öğrencilerin duygularını toplumda rahatça ifade edememesine bağlı olarak kız öğrencilerin bastırılmış duygularının spor faaliyetlerinde ortaya çıktığı söylenebilir.

Tablo 4.9. Cinsiyet değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U analiz sonuçları

	Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	Pozitif Davranışları Sergileme	Kadın Erkek	205 169	198,49 174,17	40691.00 29434.00	15069.00	-2.168	.030
	Negatif Davranışlardan Kaçınma	Kadın Erkek	205 169	152,75 229,65	31314.00 38811.00	10199.00	-6.731	.000

Tablo 4.9’da sportif davranış ölçeği alt boyutları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; pozitif davranışları sergileme ve negatif davranışlardan kaçınma alt boyutlarında anlamlı farklılıkların ($p<0,05$) olduğu tespit edilmektedir. Bu farklılıkların pozitif davranışları sergileme alt boyutunda kadınlar lehine olduğu görülürken, negatif davranışlardan kaçınma alt boyutunda erkek katılımcılar lehine olduğu görülmektedir.

Pozitif davranışları sergileme alt boyutunda, kadınların erkeklere göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu, kadınların sportif faaliyetlerde daha fazla işbirliği, saygı, dürüstlük ve yardımseverlik gibi olumlu tutumlar gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Negatif davranışlardan kaçınma alt boyutunda ise, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu, erkeklerin kadınlara göre daha fazla rekabetçi olma ve başarı odaklı olma eğiliminde olmalarından kaynaklı başvurdukları olumsuz tutumlardan kaçınmaya çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.10. Katılımcıların yaşlarına göre Kruskal-Wallis testi sonuçları

Ölçekler	Yaş	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	14	78	164.83	3	13.962	.003
	15	71	209.37			
	16	103	176.45			
	17	95	152.43			
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)	14	78	163.23	3	15.499	.001
	15	71	138.89			
	16	103	194.55			
	17	95	186.82			
Mutluluk Ölçeği	14	78	169.83	3	1.611	.657
	15	71	166.80			
	16	103	172.28			
	17	95	184.67			

Tablo 4.10’da öğrencilerin şiddet, sportmenlik ve mutluluk düzeylerinin yaş değişkenine göre incelendiğinde şiddet ve sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görülürken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Sıra ortalamalarına bakıldığında şiddet eğilimi ölçeğinden alınan en yüksek puan 15 yaş grubunda olduğu görülürken sportmenlik davranışı ölçeğinden alınan en yüksek puan ise 16 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaş gruplarına göre şiddet eğilimi, sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi yorumlamak için, yaş gruplarının gelişimsel özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

15 yaş grubundaki öğrenciler, ergenlik döneminin ortasında bulunan ve fiziksel, bilişsel ve duygusal açıdan hızlı değişimler yaşayan bir gruptur. Bu süreçlerde karşılaştıkları zorluklar, stres kaynakları ve çatışmalar nedeniyle şiddet içeren davranışlara daha eğilimli olabilirler. 16 yaş grubundaki öğrenciler ise, kendi değerleri ve ilgi alanları doğrultusunda seçimler yapabilme ihtiyacı duyabilirler. Bu nedenle, spor yaparken veya sporla ilgili durumlarda sportmenlik kurallarına uygun davranmaya daha eğilimli olabilirler. Mutluluk düzeyleri açısından ise, yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonucun

nedeni olarak, mutluluk düzeyinin sadece yaşa bağlı olmayan çok boyutlu bir kavram olması gösterilebilir.

Tablo 4.11. Yaş değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Kruskal-Wallis analiz sonuçları

	Ölçekler	Yaş	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	Pozitif Davranışları Sergileme	14	78	169,28	3	15.381	.002
		15	71	136,20			
		16	103	184,95			
		17	95	194,25			
	Negatif Davranışlardan Kaçınma	14	78	172,30	3	3.268	.352
		15	71	173,70			
		16	103	187,40			
		17	95	161,09			

Tablo 4.11 sportif davranış ölçeği alt boyutları yaş değişkenine göre incelendiğinde; pozitif davranışları sergileme alt boyutunda anlamlı farklılıkların ($p<0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın 17 yaş grubundaki katılımcılar lehine olduğu görülmektedir. Negatif davranışlardan kaçınma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı ($p>0,05$) ancak numerik bir farklılığın olduğu görülmektedir.

17 yaş grubundaki bireyler diğer katılımcılara oranla daha olgun ve gelişmiş olabilirler. Bu durum onların sportif faaliyetlerde daha fazla işbirliği, saygı, dürüstlük ve yardımseverlik gibi pozitif davranışlar göstermelerine yardımcı olabilir. Diğer taraftan henüz gelişim çağında yer alan katılımcıların olumlu davranış sergileme kaygısının bilincinde olsa da olumsuz davranışlardan nasıl kaçınacaklarını tam olarak öğrenemedikleri söylenebilir.

Tablo 4.12. Katılımcıların vatandaşlık durumuna göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Ölçekler	Uyruk	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	Türkiye Cumhuriyeti Diğer	321 53	192.24 158.82	61707.50 8417.50	6986.500	-2.087	.037
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	Türkiye Cumhuriyeti Diğer	321 53	186.92 191.04	60000.00 10125.00	8319.000	-.257	.797
Mutluluk Ölçeği	Türkiye Cumhuriyeti Diğer	321 53	190.48 169.47	61143.00 8982.00	7551.000	-1.313	.189

Öğrencilerin vatandaşlık durumuna göre şiddet eğilim ölçeği puanlarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının aleyhine numerik bir fark olsa da bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir, sportmenlik davranış ölçeği ve mutluluk ölçek puanlarında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları dışındaki bireyleri toplum içinde kendini azınlık durumunda görmesinden kaynaklanıyor da olabilir. Kendini azınlıkta gören bireyler Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenliği sağlamış olsalar da ait olma ihtiyacının tam olarak karşılanmaması sonucunda sonraki adıma geçmekte zorluk yaşamış olduğunu söyleyebiliriz. Türk öğrencilerin çoğunlukta olması baskıcı, otoriter ve özgüvenli olmalarını sağlıyor. Bu durum Türk öğrencileri şiddette meyilli olduğu bir durum oluşturmuyor.

Tablo 4.13. Vatandaşlık durumu değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U analiz sonuçları

	Alt Boyutlar	Uyruk	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği	Pozitif Davranışları Sergileme	Türkiye Cumhuriyeti Diğer	321 53	186.38 194.27	59828.50 10296.50	8147.50	-.493	.622
	Negatif Davranışlardan Kaçınma	Türkiye Cumhuriyeti Diğer	321 53	189.13 177.63	60710.50 9414.50	7983.00	-.719	.472

Tablo 4.13'de sportif davranış ölçeği alt boyutları vatandaşlık durumu değişkenine göre incelendiğinde; pozitif davranışları sergileme ve negatif davranışlardan kaçınma alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmadığı ($p>0.05$) ancak numerik bir farklılığın olduğu görülmektedir. Vatandaşlık durumu ile pozitif davranışları sergileme ve negatif davranışlardan kaçınma arasında anlamlı bir farklılık olmaması, bireylerin bu konularda ortak bir değer yargısına sahip olmaları anlamına gelebilir.

Tablo 4.14. Katılımcıların lise türüne göre Kruskal-Wallis testi sonuçları

Ölçekler	Lise Türü	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	Anadolu İmam Hatip Lisesi	81	179.09	2	1.393	.498
	Anadolu Meslek Lisesi	91	198.05			
	Anadolu Lisesi	202	186.12			
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	Anadolu İmam Hatip Lisesi	81	166.31	2	9.978	.007
	Anadolu Meslek Lisesi	91	216.38			
	Anadolu Lisesi	202	182.99			
Mutluluk Ölçeği	Anadolu İmam Hatip Lisesi	81	175.12	2	2.732	.255
	Anadolu Meslek Lisesi	91	201.92			
	Anadolu Lisesi	202	185.97			

Öğrencilerin şiddet, sportmenlik ve mutluluk düzeylerinin okul türüne göre yapılan analiz sonucunda sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görülürken şiddet ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Okul türüne göre Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin sportmenlik sıra ortalamaları diğer lise türlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Meslek liselerinde sınıftaki öğrenci sayısının daha az olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte meslek liselerinde öğrencilerin staj yapabilecekleri atölyelerin bulunması, bu öğrencilerin hem psikomotor becerilerine yönelik doyum sağlarken hem de işbirliği ilkesine uygun bir şekilde çalışma fırsatı sağlamaktadır. Bunun sonucunda beden eğitimi dersinde psikomotor becerileri doyurulmuş ve işbirliği ilkesine göre hareket edebilen öğrencilerin diğerlerine göre sportmenlikte daha yüksek düzeyde çıktığı söylenebilir.

Tablo 4.15. Lise türü değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Kruskal-Wallis analiz sonuçları

	Ölçekler	Lise Türü	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	Pozitif Davranışları Sergileme	Anadolu İmam Hatip Lisesi	81	175.85	2	2.322	.313
		Anadolu Meslek Lisesi	91	200.66			
		Anadolu Lisesi	202	186.24			
	Negatif Davranışlardan Kaçınma	Anadolu İmam Hatip Lisesi	81	179.01	2	5.461	.065
		Anadolu Meslek Lisesi	91	210.47			
		Anadolu Lisesi	202	180.55			

Tablo 4.15’de sportif davranış ölçeği alt boyutları lise türü değişkenine göre incelendiğinde; pozitif davranışları sergileme ve negatif davranışlardan kaçınma alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmadığı ($p>0.05$) ancak numerik bir farklılığın olduğu görülmektedir. Lise türü, bireylerin sportif davranışlarını etkileyen önemli bir faktör olmadığı görülmektedir. Bu durum katılımcıların benzer şartlarda eğitime tabii tutulduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.16. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre Kruskal-Wallis testi sonuçları

Ölçekler	Sınıf	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	9	77	185.84	3	13.397	.004
	10	115	206.93			
	11	92	197.69			
	12	90	153.67			
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	9	77	197.48	3	5.159	.160
	10	115	168.58			
	11	92	196.86			
	12	90	193.56			
Mutluluk Ölçeği	9	77	186.25	3	1.453	.693
	10	115	194.76			
	11	92	176.99			
	12	90	190.04			

Öğrencilerin şiddet, sportmenlik ve mutluluk düzeylerinin sınıf değişkenine göre yapılan analiz sonucunda şiddet puanlarında anlamlı farklılık görülürken sportmenlik ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Sıra ortalamalarına bakıldığında şiddet eğilimi ölçeğinden alınan en yüksek puan 10. sınıftaki öğrencilerde görülmektedir.

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre şiddet eğilimi, sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi yorumlamak için, sınıf değişkeninin eğitimsel ve sosyal özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır. 10. sınıftaki öğrenciler, akademik başarıya yönelik artan beklenti ve baskı ile karşı karşıya kalabilirler. Bu durum, onların stres seviyesini yükseltebilir ve başa çıkma stratejilerini zayıflatabilir. Bu zorluklar, onların duygusal dengesini bozabilir ve şiddet içeren davranışlara yönelmelerine neden olabilir. Sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeyleri açısından ise, sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonucun nedeni olarak, sportmenlik davranışının ve mutluluk düzeyinin sadece sınıfa bağlı olmayan çok boyutlu kavramlar olması gösterilebilir.

Tablo 4.17. Sınıf düzeyi değişkenine göre sportif davranış ölçeği alt boyutlarının Kruskal-Wallis analiz sonuçları

	Ölçekler	Sınıf	n	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)	Pozitif Davranışları Sergileme	9. Sınıf	77	188.77	3	13.614	.003
		10. Sınıf	115	158.69			
		11. Sınıf	92	199.28			
		12. Sınıf	90	211.19			
	Negatif Davranışlardan Kaçınma	9. Sınıf	77	196.42	3	6.881	.076
		10. Sınıf	115	203.21			
		11. Sınıf	92	181.66			
		12. Sınıf	90	165.77			

Tablo 4.17’de sportif davranış ölçeği alt boyutları sınıf düzeyi değişkenine göre incelendiğinde; pozitif davranışları sergileme alt boyutunda anlamlı farklılıkların ($p<0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın 12. Sınıfta öğrenim gören katılımcılar lehine olduğu görülmektedir. Negatif davranışlardan kaçınma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı ($p>0.05$) ancak numerik bir farklılığın olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi arttıkça, bireylerin sporla ilgili deneyimleri, becerileri ve özgüvenleri de artabilir. Bu nedenle, 12. Sınıfta öğrenim gören katılımcıların pozitif davranışları sergileme alt boyutunda daha yüksek puan almaları beklenebilir şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.18. Lise öğrencilerinin şiddet eğilimi, sportmenlik davranışı ve mutluluk düzeylerinin sınıf düzeyine göre ortalama, standart sapma, tek faktörlü ANOVA sonuçları

Ölçekler	Sınıf	n	X	Ss.	sd	F	p	Anlamli Fark
Şiddet	9	77	33.03	7.35	3/370	4.128	.007	D-B/C
	10	115	34.17	6.64				
	11	92	33.84	7.09				
	12	90	30.98	6.50				
Sportmenlik	9	77	67.06	10.03	3/370	1.014	.386	-
	10	115	64.99	10.35				
	11	92	66.33	8.96				
	12	90	66.88	7.98				
Mutluluk	9	77	20.85	6.09	3/370	.563	.639	-
	10	115	21.68	4.85				
	11	92	20.85	5.00				
	12	90	21.24	5.34				

A=9. Sınıf

B=10.Sınıf

C=11.Sınıf

D=12.Sınıf

Tablo 4.18’de Tamhane testi sonucu görülmektedir. Varyansların homojen olmadığı durumlarda bu test kullanılmaktadır. Tablo incelendiğinde; lise öğrencilerinin şiddet eğilimi davranışlarında sınıf düzeyine göre aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{370}=4.128$, $P<.05$). Buna göre 12. sınıfta olan öğrencilerin 10. ve 11. sınıftaki öğrencilere göre şiddet eğilimi farklılaşmaktadır. 12.sınıfta olan öğrencilerin ortalaması $X=30.98$, 10.sınıfta olan öğrencilerin ortalaması $X=34.17$, 11.sınıfta olan öğrencilerin ortalaması $X=33.84$ olduğu görülmektedir. Buna göre sınıf düzeyi arttıkça şiddet eğilimi ölçeğinden alınan puanların ortalamaları azalmıştır.

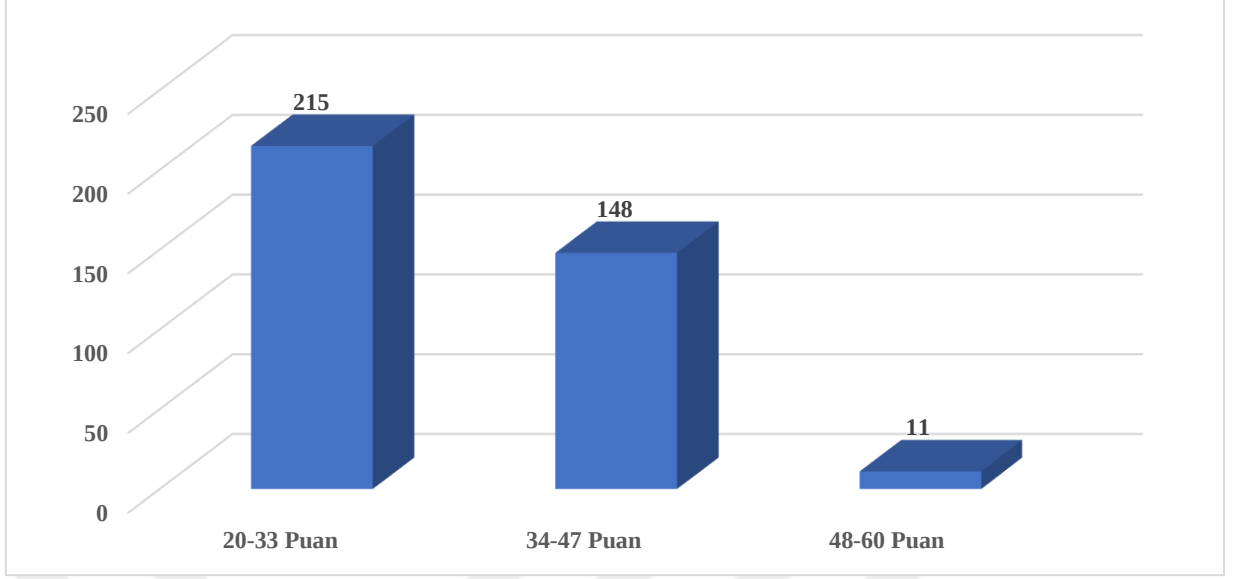
Tablo 4.19. Ölçek puanlarının korelasyon analizi sonuçları

Ölçekler	Şiddet	Sportmenlik	Mutluluk	Sınıf	Yaş
Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)	r	1	-.206**	-.115*	-.108*
	p	.	0	0.026	0.037
	n	374	374	374	374
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)	r	1	.172**		.151**
	p	.	0.001		0.003
	n	374	374	374	374
Mutluluk Ölçeği	r	-.206**	.172**	1	
	p	0	0.001	.	
	n	374	374	374	
Sınıf	r	-.115*		1	.825**
	p	0.026		.	0
	n	374		374	374
Yaş	r	-.108*	.151**	.825**	1
	p	0.037	0.003	0	.
	n	374	374	374	374

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

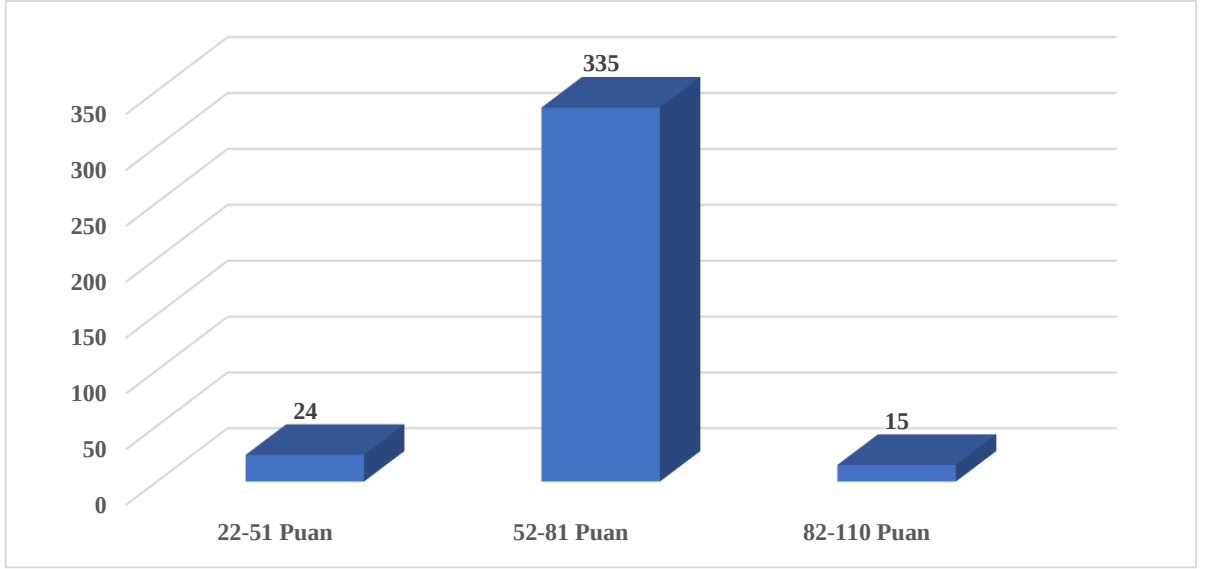
Yukarıda Sperman Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuç tablosu yer almaktadır. Tabloya göre şiddet ve mutluluk arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-.206$, $p<.01$). Buna göre öğrencilerin şiddet puanlarının artması durumunda mutluluk puanlarının azalacağı söylenebilir. Sportmenlik ve mutluluk arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.172$, $p<.05$). Buna göre öğrencilerin sportmenlik puanlarının artması durumunda mutluluk puanlarının da artacağı söylenebilir. Yaş ve sportmenlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.151$, $p<.05$). Buna göre öğrencilerin yaşlarının artması durumunda sportmenlik davranışlarının da artacağı söylenebilir. Sınıf ve şiddet arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-.115$, $p<.05$). Buna göre öğrencilerin sınıf düzeylerinin artması durumunda şiddet davranışlarının azalacağı söylenebilir. Yaş ve şiddet arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-.108$, $p<.05$). Buna göre öğrencilerin yaşlarının artması durumunda şiddet davranışlarının azalacağı söylenebilir. Öğrencilerin sportmenlik davranışı sergilemesi sonucunda mutluluk düzeyinin artması pozitif korelasyon göstergesidir. Buna göre sportmenlik davranışının bağımsız değişken, mutluluk düzeyinin bağımlı değişken olduğu söylenebilir. Asıl amaç mutluluk düzeyini artırmaksa bağımsız değişken olan sportmenlik davranışının artırılması gerekmektedir. Sportmenlik davranışını ise etkileyen bazı etmenler vardır. Bunlardan ilki yaşıdır. Öğrenciler büyüdükçe ahlak gelişimi, iletişim becerisi, çevre faktörü, okul gibi demokratik ortamlarda bulunma ve karşı cins ile iletişim anlamında daha çok yaşantı geçirdikleri için sportmenlik davranışları tek bir olguya göre yorumlanıp ortaya çıkmak yerine birkaç olgu sonucunda yorumlanıp ortaya çıkmaktadır. Bu olgular hem olumlu hem olumsuz davranışın çıkmasına neden olabilirken tabloya göre olumlu davranışları artırdığı söylenebilir. Yaş ve şiddet arasında ise negatif korelasyon olduğu görülmektedir. Bunun da yaşın artması sonucunda iletişim becerisi, çevre faktörü, yorumlama gücü, olgunlaşma gibi nedenlerden dolayı ortaya çıktığı söylenebilir. Yaşın artması sonucunda ortaya çıkan faktörlerin, öğrencilerin davranışlardaki şiddet eğiliminde azalmaya neden olduğu söylenebilir. Yaş artıkça, var olan durumların çözümü şiddet yerine iletişim ve saygı ile çözülebilir hale gelmektedir. Bu durum her zaman için geçerli olmasa da yaş ile şiddet davranışı arasındaki negatif korelasyon bunun bir göstergesi olarak sunulabilir.

Grafik 4.1. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri

Araştırmada öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerini belirlemek için kullanılan anketin puan aralığı 20 ile 60 arasındadır. Araştırmacılar, bu aralığı üç eşit parçaya bölerek, öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerini düşük (20-33), orta (34-47) ve yüksek (48-60) olarak sınıflandırmışlardır.

Grafik 4.1’de katılımcıların şiddet eğilim düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğunun 20-33 puan aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun (n:215) düşük düzeyde şiddet eğilimleri oldukları tespit edilmiştir. Şiddet eğilim düzeyleri orta olan katılımcılarında (n:148) şiddet eğilim düzeyleri düşük olan katılımcılara (n:11) oranla çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun düşük düzeyde şiddet eğilimine sahip olması, beden eğitimi dersinin öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yarattığını gösterebilir.

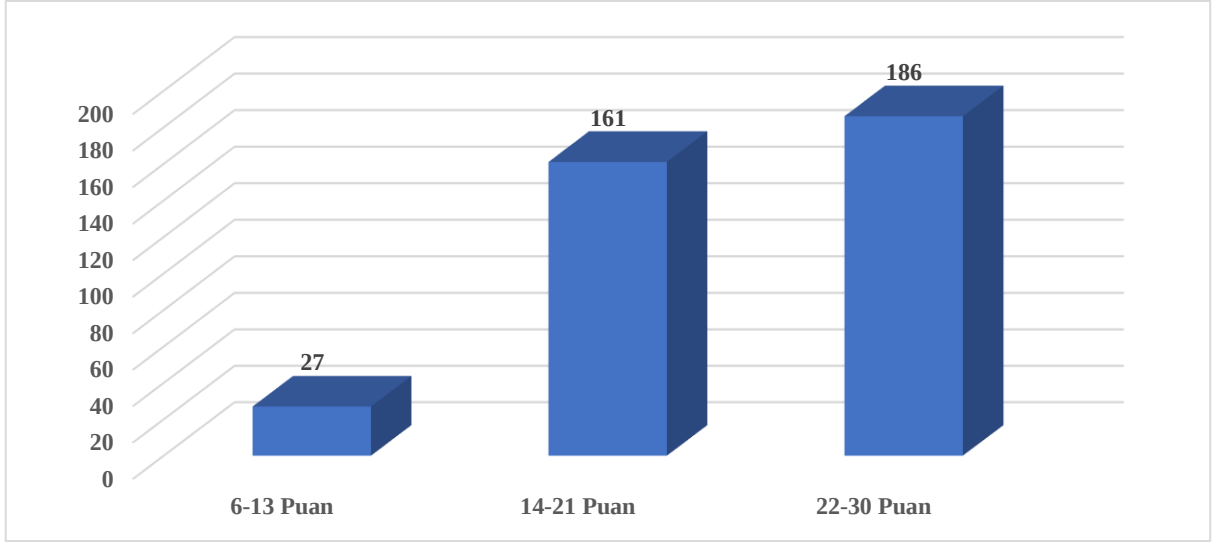
Grafik 4.2. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik düzeyleri

Öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranış düzeylerini ölçmek için 22 ile 110 puan arasında değişen bir anket kullanılmıştır. Araştırmacılar, bu puan aralığını üç kısma ayırarak, öğrencilerin sportmenlik düzeylerini şöyle belirlemişlerdir:

- Sportmenlik düzeyi düşük: 22-51 puan,
- Sportmenlik düzeyi orta: 52-81 puan,
- Sportmenlik düzeyi yüksek: 82-110 puan

Bu şekilde, öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı nasıl bir tutum ve davranış sergiledikleri daha net bir şekilde görülmektedir.

Grafik 4.2’de katılımcıların beden eğitimi dersi sportmenlik davranış düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğunun 52-81 puan aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamına yakınının (n:335) orta düzeyde sportmenliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Sportmenlik düzeyleri düşük olan katılımcılar (n:24) ile sportmenlik düzeyleri yüksek olan katılımcıların (n:15) birbirlerine yakın oranda olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun orta düzeyde sportmenliğe sahip olması, beden eğitimi dersinin ortak müfredatla yürütülmesinden kaynaklı olarak bireysel gelişim konusunda yetersiz kalması şeklinde yorumlanabilir.

Grafik 4.3. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin mutluluk düzeyleri

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin mutluluk düzeylerinin değerlendirilmesi için her bir katılımcının ankete verdikleri yanıtlar, araştırmacılar tarafından anketten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan aralığındaki fark üçe bölünerek, düşük (6-13), orta (14-21) ve yüksek (22-30) olarak kategorize edilmiştir.

Grafik 4.3’de katılımcıların mutluluk düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğunun 22-30 puan aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun (n:186) yüksek düzeyde mutlu oldukları görülmektedir. Mutluluk düzeyleri orta olan katılımcılarında (n:161) mutluluk düzeyleri düşük olan katılımcılara (n:27) oranla çoğunlukta olduğu görülmektedir. Mutluluk düzeyleri yüksek ve orta olan katılımcıların sayısının, düşük olanlardan çok daha fazla olması, beden eğitimi dersinin genel olarak olumlu bir algıya sahip olduğunu gösterebilir.

5.TARTIŞMA

Bu çalışmada Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı ve Şiddet Eğilimi Sıklığı ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada; sportmenlik ile şiddet davranışı sıklığı, sportmenlik ile mutluluk ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk arasında ilişki olup olmadığı, elde edilen veriler çeşitli demografik özellikler üzerinde yapılan analizlerle ele alınmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilim ölçeği ve sportmenlik davranış ölçeklerinin puanlarında anlamlı farklılık gözlenirken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Analiz sonuçlarına göre erkeklerin sıra ortalamaları kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Buna göre erkeklerin şiddet ve sportmenlik davranışları kadınlardan daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Tarihsel sürece baktığımızda toplumun spor faaliyetleri genellikle yaşam tarzının toplum yapısının etkisiyle erkeklerin kadınlara göre daha baskın bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Kadınları ve erkekleri gelişiminde yetiştirme tarzlarında genetik, psikolojik, biyolojik ve toplumsal faktörlerin etkili olması, toplumun bireylere yüklediği roller ve sorumlulukların gereği kalıp yargıların oluşması kadınların daha pasif erkeklerin ise daha aktif yapmaktadır. Okulun bulunduğu çevre göç almış olmasına rağmen etkileşime kapalı olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda kadınların ve erkeklerin davranışları keskin bir şekilde ayrılmıştır. Kız öğrencilerin içe dönük olması, çevrenin etkisiyle baskı altına alındığını söyleyebiliriz. Öğrencilerin kapalı bir ortamda yetiştirilmesi farklı duyguları en uç noktada yaşamaktadır. Erkek öğrencilerin toplumda duygularını daha rahat ifade etmesine ve kız öğrencilerin duygularını toplumda rahatça ifade edememesine bağlı olarak kız öğrencilerin bastırılmış duygularının spor faaliyetlerinde ortaya çıktığı söylenebilir.

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin sportmenlik davranış puanlarının yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde araştırmamızı destekleyen çalışmalar mevcuttur. Kulaber (2021) sportmenlik yönelimi ölçeğinin tüm alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre erkeklerin puanlarının kızlara oranla daha yüksek puan ortalamasına sahip olması ile üst düzeyde ve orta üstü düzeyde sportmenlik yöneliminin olduğunu belirtmiştir. Kılıç (2019) araştırmasında sportmenlik ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirdiğinde, erkek öğrencilerin kız öğrencilere

göre puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Miller ve ark. (2004) araştırmalarında sportmenlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre incelediklerinde, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puanlar alarak anlamlı bir fark olduğunu gözlemlemişlerdir.

Literatür taramasında araştırmamızı desteklemeyen çalışmalar da bulunmaktadır. Turan (2022) araştırmasında cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde kadın öğrencilerin negatif değerlerden kaçınma, pozitif davranışlar sergileme ve sportmenlik davranış puanları erkeklere oranla anlamlılık düzeyi daha bulunmuştur. Önel (2021) ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin saldırganlık ve sportmenlik değerleri cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde; sportmenlik değerlerinde anlamlı boyutta farklılıklar tespit etmiştir. Negatif davranıştan kaçınma, pozitif davranış sergileme ve beden eğitimi dersi sportmenlik/fair play davranış ölçeği değerlerinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha sportmen olduklarını belirtmiştir. Sülün (2022) çalışmasında cinsiyet değişkenine göre hem kontrol grubu hem de uygulama grubunda sportmenlik toplam ön ve son test puanlarını, negatif davranıştan kaçınma ön ve son test boyutlarında kız öğrencilerin lehine anlamlılık düzeyinin yüksek çıktığını tespit etmiştir. Zor (2021) çalışmasında cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde sportmenlik alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Bu farklılıklar kız öğrencilerin kurallara, sosyal değerlere uyma ve rakibe ile yönetime saygı alt boyutlarında erkek öğrencilere göre oranla yüksek olduğunu belirtmiştir. Kulaber (2021) sportmenlik yönelimi ölçeğinin tüm alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre erkeklerin puanlarının kızlara oranla daha yüksek puan ortalamasına sahip olması ile üst düzeyde ve orta üstü düzeyde sportmenlik yöneliminin olduğunu belirtmiştir. Hasdemir (2021) araştırmasında cinsiyet değişkenine göre beden eğitimi sportmenlik davranışı ile temel demografik değerlerin alt boyutları incelendiğinde; kız öğrencilerin sportmenlik davranışlarının daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Altun ve Güvendi (2019) çalışmalarında cinsiyet değişkenine göre sportmenlik davranış ölçeğinin pozitif davranışları sergilemede anlamlı bir farklılık görülmezken; negatif davranışlardan kaçınmada ve sportmenlik toplam puanlarında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Değerlendirme sonuçlarına göre; kız öğrencilerin negatif davranıştan kaçınma puanları, erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Aslıvar (2022) çalışma kapsamında elde ettiği verilere göre cinsiyet değişkeni ile sportmenlik yönelimi arasında kadınlar lehine; saldırganlık davranışı arsında erkekler lehine anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Salırganlık davranış ölçeğinin fiziksel ve sözel saldırganlık ölçeklerinde

erkek bireylerde kadın bireylere göre anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiştir. Sportmenlik yönelimi ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında kadın ve erkekler arasında kadın bireyler lehine anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Buna göre kadınlardaki sportmen davranışlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Nas (2019) çalışmasında ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyetlerine göre sportmenlik puanlarına bakıldığında toplam sportmenlik değerleri ve negatif sportmenlik faktöründe kadın öğrencilerin sportmenlik puanları erkek öğrencilere anlamlı olarak daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Kadın ve erkek öğrencilerin pozitif sportmen davranışlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Satcher (2006) ortaöğretimde öğrenim gören sporcu ve sporcu olmayanlarla yaptığı araştırmada sportmenlik düzeyinin kız öğrenciler lehine anlamlılık düzeyi yüksek bulunmuştur. Certel ve ark. (2020)'nın araştırmalarında kız öğrencilerin daha yüksek sportmenlik davranış puan ortalamalarına sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Güllü (2018) sportmenlik ile antrenör - sporcu ilişkisi üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında erkek ve kadın sporcular arasında rakibe saygı ve sosyal normlara uyum alt boyutlarında kadınlar lehine farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ekinci (2018) çalışmasında öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sportmenlik davranışlarını değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerin toplam sportmenlik puanları, negatif davranıştan kaçınma ve pozitif davranış sergileme puanlarında kız öğrencilere göre daha düşük derecede ve anlamlı farklılığın olduğunu tespit etmiştir.

Guruplar arasında herhangi bir farklılaşma olmadığı çalışmalar da mevcuttur. Çakmak (2023) araştırmasında cinsiyet değişkenine göre takım ve bireysel sporlarla ilgilenen sporcuların puanlarına bakıldığında kız ve erkek sporcular arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Uysal (2022) ve Eriş (2020) yaptıkları çalışmalarda sportmenlik davranış puanlarının cinsiyete göre değerlendirildiğinde, her iki grubun sportmenlik puanları yüksek olup aralarında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmişlerdir.

Araştırmamızda cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilim ölçeğinde erkek öğrencilerin şiddete daha meyilli olduğu görülmüştür. Araştırmamıza paralel olarak destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Gül (2022), çalışmasında öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sporda şiddet eğilimlerini incelediğinde erkek öğrencilerin puanları kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Tektaş (2021) çalışmasına katılan bireylerin cinsiyet değişkenine göre şiddet yönelim ölçeğinin tüm alt boyutlarında erkek bireylerin kadınlara göre istatistiksel olarak yüksek ve anlamlı derecede farklılıklar olduğunu gözlemlemiştir.

Obaid (2021) çalışmasında cinsiyet değişkenine göre şiddet davranışını değerlendirdiğinde kadın puanlarının erkek puanlarına oranla daha düşük seviyede ve aralarında anlamlı bir farklılık olduğunu saptamıştır. Baş (2020) araştırmasında şiddet eğilim ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilere göre daha düşük olup aralarında anlamlı bir fark olduğunu gözlemlemiştir. Kul Uçtu ve Karahan (2016) çalışmalarında erkek bireylerin şiddet eğilimleri kız bireylere göre daha yüksek seviyede olduğunu tespit etmişlerdir. Gür (2015) araştırmasında cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilimleri erkek bireylerin kız bireylere oranla daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Kodan Çetinkaya (2013) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeninin şiddet eğilim ölçeğine göre incelediğinde erkek öğrencilerin puanları kız öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğunu tespit etmiştir. Uz Baş ve Kabasakal (2010) cinsiyet değişkenine göre şiddet davranışlarını ve saldırganlık düzeyini incelediklerinde erkek öğrencilerin puanları kız öğrencilere oranla iki kat daha fazla olduğunu gözlemlemiştir. Campbell (2006) çalışmasında erkeklerin şiddet eğilimleri kızlara göre daha yüksek seviyede olduğunu gözlemlemiştir. Çınar (2018), Top ve ark. (2010) yaptıkları çalışmalarda erkeklerin şiddet eğilimleri kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Literatür taraması yapıldığında cinsiyet değişkeninin şiddet eğilimi üzerinde farklılaşmadığı bulgusu olan çalışmalar da mevcuttur. Erkan (2006) çalışmasında öğrencilerin şiddet eğilim puanlarının erkek ve kız öğrenci grupları arasında herhangi bir farklılık olmadığını gözlemlemiştir. Aynı şekilde Pala (2003) araştırmasında cinsiyet değişkenine göre saldırganlık eğilim seviyeleri değerlendirdiğinde kız ve erkek öğrencilerin puanlarında farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Çalışmamızda cinsiyet değişkeninin mutluluk ölçeğine göre herhangi bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Çalışmamızı destekleyen araştırmalar da mevcuttur. Şen Balcı (2022) araştırmasında mutluluk düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirdiğinde, araştırmaya katılan erkek ve kadın bireylerin mutluluk puanlarının birbirine çok yakın olduğunu ve anlamlı olarak farklılaşmadığını tespit etmiştir. Yeter, (2019) araştırmasına katılan üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyinin cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerin puanlarının anlamlı derecede farklılaşmadığını tespit etmiştir. Tingaz ve Hazar (2014) çalışmalarında mutluluk düzeyinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirdiklerinde, kadın ve erkek öğrencilerin mutluluk ortalamalarının farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Şahin ve ark. (2012) araştırmalarında

cinsiyet değişkeninin mutluluk düzeylerine göre değerlendirdiklerinde, mutluluk puanlarının hiçbir şekilde etkisinin olmadığını ve farklılaşmadığını tespit etmişlerdir.

Kanat (2022) tarafından yapılan çalışmada örgütsel mutluluk ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre incelediğinde, erkek bireylerin kadın bireylere göre örgütsel mutluluk puanlarının yüksek ve anlamlı derecede farklı olduğunu tespit etmiştir. Düzen, (2021) araştırmasında öğrencilerin mutluluk düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirdiğinde, erkeklerin mutluluk puanları kadınlara göre istatistiksel olarak yüksek ve anlamlı bir fark olduğunu gözlemlemiştir. Gürbüz (2020) öğretmenlerin örgütsel güven düzeyleri ile örgütsel mutluluk algıları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışma sonucunda araştırma grubunun örgütsel mutluluk düzeyleri ve cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Düzgün (2016) alışmasında mutluluk düzeyinin cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, erkeklerin kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek mutluluk seviyesine sahip olduğunu gözlemlemiştir. Akbaş (2022) araştırmasında cinsiyet değişkeninin mutluluk düzeylerine göre değerlendirdiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı olarak farklılaştığı ve mutluluk puanlarının daha yüksek seviyede olduğunu gözlemlemiştir. Bulut (2017), Reisoğlu ve Yazıcı (2017) ile Duman (2016) alışmalarında cinsiyet değişkeninin mutluluk düzeylerine göre değerlendirdiklerinde, araştırmaya katılan kadın bireyler lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğunu tespit etmişlerdir.

Öğrencilerin şiddet, sportmenlik ve mutluluk düzeylerinin yaşa göre yapılan analiz sonucunda şiddet ve sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görölürken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görölmemiştir. Sıra ortalamalarına bakıldığında şiddet eğilimi ölçeğinden alınan en yüksek puan 15 yaş grubunda iken sportmenlik davranışı ölçeğinden alınan en yüksek puan ise 16 yaş grubundaki öğrencileri kapsamaktadır. şiddet eğilimi puanında ve sportmenlik puanında tablodaki verilere göre anlamlı farkın olması örneklem grubunda yer alan kişi sayısına bağlanabilir. 15 yaş örneklem grubunda kişi sayısı azaldıkça şiddete eğilimin artması grubun birbiriyle geçirdiği zaman ve yaşantı faktörü devreye girebilmektedir. Bu duruma karşın 16 yaş seviyesindeki sportmenlik anlayışında ise örneklem durumu örneklem grubu genişledikçe sportmenlik puanının artışı grubun birbiriyle daha az yaşantı geçirmesi öne sürölabilir. Kısacası şiddete eğilimi ve örneklem grubu arasında negatif korelasyon varken sportmenlik grubu ve örneklem grubu arsında pozitif korelasyondan bahsedilebilir. şiddet eğilimi ve sportmenlik puanlarında anlamlı farklılıklar

görülürken mutluluk ölçeğinde aynı durumun olmaması her ne kadar örneklem grubu ve mutluluk ölçeği doğru orantılı olsa da mutluluk ölçeği yalnızca şiddet eğilimi ve spora bağlanmayacağından aralarındaki ilişki anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Mutluluk ölçeği gelişimin bir bütün olmasından yola çıkarak yorumlanırsa bilişsel ve psikomotorsal alanlardaki gelişimler ve yaşantılar duyuşsal alanı da etkileyecektir.

Literatür taramasında yaş arttıkça sportmen davranışlar azaldığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Ateş (2021) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin sportmenlik düzeylerini incelemiş ve sınıf değişkenine göre beşinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin yedinci ve sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde sportmenlik davranışı sergilediklerini tespit etmiştir. Yaş arttıkça sportmenlik davranışlarını ortaya koyma becerisinin azaldığını dile getirmiştir. Kulaber (2021) ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada yaş değişkenine göre sportmenlik puanlarını değerlendirdiğinde; öğrencilerin yaşları ilerledikçe sportmen davranışların azaldığını tespit etmiştir. Çakıcı (2019) çalışmasında sporcuların yaş değişkenine göre sportmenlik yönelim ölçeğinin alt boyutlarına göre değerlendirildiğinde, sporcuların yaşları ilerledikçe sportmenlik puanlarının azaldığını tespit etmiştir. Çakır (2022) çalışmasında beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeğinin sınıf değişkenine göre değerlendirdiğinde, beşinci sınıftaki öğrencilerin sportmenlik puanları altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı ve altıncı sınıf öğrencilerin sportmenlik puanları yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerin yaş ve sınıf seviyeleri arttıkça sportmenlik puanlarının azaldığını gözlemlemiştir.

Literatür taramasında yaş değişkeninin sportmenlik üzerinde herhangi bir farklılaşma olmadığı çalışmalarda mevcuttur. Tekeli (2017) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada sportmenlik düzeylerinin yaş değişkenine göre incelediğinde anlamlı farklılık tespit etmemiştir. Özsaydı (2020) üniversite öğrencilerin katıldığı çalışmasında sosyal zekâ durumları ile sportmenlik puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulmamıştır.

Çalışmamızda yaş değişkenine göre şiddet eğilim puanları değerlendirildiğinde öğrencilerin yaşları ilerledikçe şiddete eğilim puanlarının arttığı tespit edilmiştir. Literatürde bu durumu destekleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Kiremitçi (2020) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada şiddet eğilimiyle yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir.

Öğrencilerin yaşları ilerledikçe şiddet eğilimin arttığını gözlemlemiştir. Emiroğlu (2018) yaptığı çalışmada yaş değişkeniyle şiddet eğilimini değerlendirdiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ilerledikçe şiddet eğilim puanlarında artış olduğunu tespit etmiştir. Özgür ve ark. (2011) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin yaşları arttıkça şiddet eğilimleri arttığını tespit etmişlerdir. Akman, (2013) yapmış olduğu çalışmada yaş değişkeninin şiddete yönelik davranışlarını incelediğinde 16 yaşında olan öğrencilerin 15 yaşında olan öğrencilere göre daha fazla şiddette meyilli olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmamızı desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Yaş arttıkça mutluluk düzeylerinin hem arttığını hem de azaldığını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Yıldız (2021) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada yaş değişkeninin mutluluk düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu ve yaş arttıkça mutluluk ortalamalarının arttığını tespit etmiştir. Gülcan (2014) araştırmasında yaş değişkeni mutluluk düzeylerine göre incelediğinde yaş arttıkça mutluluk puanlarının azaldığını tespit etmiştir. Diener ve Myers (1997) araştırmalarında yaş değişkeninin mutluluk üzerinde yaşamın belli dönemlerini etkilediğini gözlemleyerek anlamlı bir farklılaşma olduğunu saptamışlardır.

Literatür incelendiğinde şiddet eğilim düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı olan çalışmalarda mevcuttur. Sınır (2019) 9-12 yaş gruplarıyla yaptığı çalışmada yaş değişkeninin şiddet eğilim puanlarında öğrenciler üzerinde herhangi bir farklılık olmadığını gözlemlemiştir. Aynı durumda olan benzer bir çalışmada Şahin ve Arı (2016) ergen öğrencilerle yaptıkları araştırmada yaş değişkeninin şiddet eğilimlerine göre değerlendirdiklerinde gruplar arasında herhangi bir farklılaşma olmadığını tespit etmişlerdir.

Pakyardım (2021) şiddet eğilim ölçeğinin yaş değişkenine göre değerlendirdiğinde, 15 yaş grubunda olan bireylerin şiddet eğilim puanlarının yüksek, 16 ve 17 yaş grubunda olan bireylerin şiddet eğilim puanları benzer düzeyde görünürken, 18 yaş grubunda olan bireylerin şiddet eğilim puanları daha düşük seviyede olduğunu tespit etmiştir. Çetin (2004) ergen gruplarıyla yaptığı çalışmada şiddet eğilimlerinin yaş cinsiyete göre değerlendirdiğinde 14-17 yaş grubunda bulunan ergenler 18-21 yaş grubundaki ergenlere göre daha fazla şiddet içeren davranışlar sergilediklerini tespit etmiştir. Yaş arttıkça şiddet eğilimleri artar hipotezini desteklememektedir.

Araştırmamızda yaş değişkeninin mutluluk düzeylerine göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmamızı destekleyen

çalışmalar mevcuttur. Denizli (2020) yaptığı çalışmada yaş değişkeninin mutluluk düzeyi üzerinde herhangi bir farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Akyüz ve ark. (2018) öğrencilerle yaptıkları araştırmada yaş değişkeninin mutluluk düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir. Özgün ve ark. (2017) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada yaş değişkeninin mutluluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını gözlemlemişlerdir. Yıldız (2015) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada mutluluk düzeylerinin yaş değişkenine göre değerlendirdiğinde anlamlı farklılığın olmadığını saptamıştır.

Öğrencilerin vatandaşlık durumuna göre şiddet eğilim ölçeği puanlarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının aleyhine anlamlı farklılık gözlenirken, sportmenlik davranış ölçeği ve mutluluk ölçek puanlarında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları dışındaki bireyleri toplum içinde kendini azınlık durumda görmesinden kaynaklanıyor da olabilir. Kendini azınlıkta gören bireyler Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenliği sağlamış olsalar da ait olma ihtiyacının tam olarak karşılanmaması sonucunda sonraki adıma geçmekte zorluk yaşamış olduğunu söyleyebiliriz. Türk öğrencilerin çoğunlukta olması baskıcı, otoriter ve özgüvenli olmalarını sağlıyor. Bu durum Türk öğrencileri şiddette meyilli olduğu bir durum oluşturuyor. Literatür taraması yapıldığında bu durumla alakalı fazla çalışmalara rastlanmamıştır.

Öğrencilerin şiddet, sportmenlik ve mutluluk düzeylerinin okul türüne göre yapılan analiz sonucunda sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görülürken şiddet ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Okul türüne göre Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin sportmenlik sıra ortalamaları diğer lise türlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Meslek liselerinde sınıftaki öğrenci sayısının daha az olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte meslek liselerinde öğrencilerin staj yapabilecekleri atölyelerin bulunması, bu öğrencilerin hem psikomotor becerilerine yönelik doyum sağlarken hem de işbirliği ilkesine uygun bir şekilde çalışma fırsatı sağlamaktadır. Bunun sonucunda beden eğitimi dersinde psikomotor becerileri doyurulmuş ve işbirliği ilkesine göre hareket edebilen öğrencilerin diğerlerine göre sportmenlikte daha yüksek düzeyde çıktığı söylenebilir.

Literatür taramasında araştırmamızı desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Genç ve ark. (2019) çalışmalarında Sportmenlik davranışının okul türü değişkenine göre incelediğinde, sportmenlik ölçeğinin pozitif davranış sergileme puanları birbirine çok yakın ve anlamlı bir farklılaşma olmadığını tespit etmişlerdir. Negatif davranıştan kaçınma

puanlarında ise aralarında anlamlı bir farklılık olmasa da spor lisesi ve Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin, meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek puan aldıklarını gözlemlemişlerdir.

Öğrencilerin şiddet, sportmenlik ve mutluluk düzeylerinin sınıf değişkenine göre yapılan analiz sonucunda şiddet puanlarında anlamlı farklılık görülürken sportmenlik ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Sıra ortalamalarına bakıldığında şiddet eğilimi ölçeğinden alınan en yüksek puan 10. sınıftaki öğrencilerde görülmektedir. 10.sınıf öğrencilerinde örneklem grubunun diğer sınıflara göre fazla olması ve şiddet eğiliminin diğer sınıflara göre fazla olması örneklem grubunun kendi içindeki iletişim eksikliğinden kaynaklanabilmektedir. Daha kalabalık gruplarda iletişim doğru ve yeterli düzeyde sağlanamazsa yine gelişim bir bütün olmasından dolayı duyuşsal alan bundan olumlu ve olumsuz etkilenebilecektir. Şiddet eğilimi ölçeğinde bu durum iletişim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Mutluluk ölçeğinde anlamlı farklılıkların olmaması, örneklem grubundaki kişilerin tek yaşantıları spor olmamasıdır. Başka yaşantılar bu alandaki davranışlarını ve tutumlarını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla başka bir bağlamda birbirine karşı olumlu tutum sergileyen öğrenciler spor bağlamında da bunu rahat yansıtabilir. Ancak birbirine karşı olumsuz tutumlar sergileyen bir sınıfta spor faaliyetlerinde gösterilen sportmenlik anlayışı algısal kurulumdan dolayı daha az değişim gösterecektir. Algısal değişim organizmanın bir beklentide olması durumudur. Bu bağlamda örneklenecek olursa olumsuz tutum sergileyen bir birey sportmenlik davranışını karşıdaki bireyden görse bile kendisi olumsuz bir tutum beklediği için yeterince mutlu olmamaktadır.

Önel (2021) Araştırma bulgularında sınıf değişkenlerine göre 9. Sınıf öğrencilerinin Negatif davranıştan kaçınma, Pozitif davranış sergileme alt boyutlarında ve sportmenlik boyutlarında 10. ve 11. Sınıf öğrencilerine göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek çıktığını belirtmiştir. Ekinci (2018) araştırmasında sınıf değişkenine göre sportmenlik davranışlarını değerlendirildiğinde, 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinin negatif davranıştan kaçınma, pozitif davranış sergileme ve toplam sportmenlik puanlarının 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Hasdemir (2021) araştırmasında sınıf değişkenine göre sportmenlik davranış ölçeğinin alt puanlarına göre değerlendirildiğinde anlamlı farklılık bulmamıştır. Çakır (2022) çalışmasında beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeğinin sınıf değişkenine göre değerlendirdiğinde, beşinci sınıftaki öğrencilerin sportmenlik puanları altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilere göre istatistiksel

olarak anlamlı derecede farklı ve altıncı sınıf öğrencilerin sportmenlik puanları yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerin yaş ve sınıf seviyeleri artıkça sportmenlik puanlarının azaldığını gözlemlemiştir. Özdemir (2019) araştırmasında ortaöğretim öğrencilerin sınıflara göre sportmenlik ölçek puanlarını kıyasladığında, toplam sportmenlik puanları ile negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını saptamıştır. Pozitif davranış sergilemede 12. sınıf öğrencilerin 11. sınıf öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu 9. ve 10. sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Koç ve Tamer (2016), Tsai ve Fung (2005), Kavussanu ve ark. (2006) yapmış oldukları çalışmalarda öğrencilerin sınıf düzeyleri ilerledikçe sportmenlik yönelim seviyelerinde düşüş olduğunu gözlemlemiştir.

Türkmen ve Varol (2015), Sezer ve ark. (2015) araştırmalarında öğrencilerin sınıf düzeyleri artıkça sportmence davranışlarından uzaklaştıklarını tespit etmişlerdir. Tosunöz ve ark. (2019) çalışmalarında ikinci sınıf öğrencilerin birinci sınıf öğrencilere göre şiddet eğilim puanlarının daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Kulakçı ve ark. (2018) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf seviyeleri artıkça şiddet eğilim puanlarının arttığını saptamışlardır. Sağlam ve İkiz (2017) yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerini sınıf değişkenlerine göre değerlendirdiklerinde, sekizinci sınıf öğrencilerin şiddet eğilim puanları beş, altı ve yedinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bellici ve ark. (2015) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri ve buna bağlı olarak da yaşları artıkça şiddet eğilim düzeyleri de arttığını tespit etmişlerdir. Efilti (2006) çalışmasında lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini incelediğinde 9.sınıf öğrencilerin 10.sınıf öğrencilere göre anlamlı seviyede daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Salmon ve ark. (1998) yaptıkları çalışmada yaş değişkeninin şiddet eğilimi üzerinde değerlendiklerinde öğrencilerin sınıf seviyeleri ve yaşları artıkça şiddet içeren hareketlerin azaldığını tespit etmişlerdir. Karabulut (2019) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada 9. sınıfta öğrenim gören bireylerin şiddet eğilim puanları 12. sınıfta öğrenim gören bireylere göre anlamlı seviyede yüksek olduğunu ve 10. Sınıf bireylerinin 11. ve 12. sınıf bireyelerine göre şiddet eğilim puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek seviyede olduğunu gözlemlemiştir.

Kiremitçi (2020) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada şiddet eğiliminin farklı okul türü değişkenine göre incelediğinde, meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin şiddet

eğilim düzeyleri Anadolu lisesi, fen lisesi ve imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Karabulut (2019) ortaöğretim öğrencileriyle yaptığı araştırmada, okul türü değişkeninin şiddet eğilimine göre değerlendirdiğinde, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu gözlemlemiştir. Anadolu ve fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri, imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrenciler göre daha düşük seviyede olduğunu saptamıştır. Ayrıca İmam hatip lisesi, Sosyal Bilimler lisesi, meslek lisesi ve Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilim seviyeleri güzel sanatlar lisesinde öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilim seviyelerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Tuncer Uçar (2016) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada şiddet eğilim düzeylerinin farklı okul türleri değişkenine göre değerlendirdiğinde, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu tespit etmiştir. Meslek lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerin şiddet eğilim puanlarının Sosyal Bilimler Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Nair, (2014) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada okul türlerinin saldırganlık durumlarına göre değerlendirdiğinde, meslek liselerindeki öğrencilerin saldırganlık puanlarının diğer lise öğrencilerin saldırganlık puanlarının yüksek ve anlamlı bir farklılaşma olduğunu tespit etmiştir.

Akman (2013) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada şiddette yönelik eğilim seviyesinin okul türü değişkenine göre incelediğinde, gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin şiddet eğilim puanları İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ve Genel lisede öğrenim öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğunu gözlemlemiştir. Yakut (2012), Erdemir (2012) ve Başaran (2008) ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerle yaptıkları çalışmalarda farklı okul türlerinin şiddet eğilimlerine göre değerlendirdiklerinde, lise gruplarıyla anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Literatürde okul türü değişkeninin şiddet eğilim düzeylerinin arasında anlamlı farklılık olmayan çalışmalarda mevcuttur. Davli Temel (2018) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada şiddet eğilim düzeyinin farklı okul türü değişkenine göre incelediğinde, gruplar arasında herhangi bir farklılaşma olmadığını gözlemlemiştir. Erkiner (2012) araştırmasında saldırganlık düzeyinin okul türleri değişkenine göre değerlendirdiğinde aralarında anlamlı farklılaşma olmadığını gözlemlemiştir.

Sınıf seviyesi artıka katılımcıların mutluluk düzeyleri arttığını destekleyen çalışmalarda mevcuttur. Yıldız, (2021) araştırmasında mutluluk düzeylerinin sınıf seviyesi

değişkenine göre değerlendirdiğinde, üst sınıflardaki öğrencilerin birinci sınıf öğrencilere oranla fazla puan ortalamasına sahip ve sınıflar arasında anlamlı farklılık olduğunu gözlemlemiştir. Mumcu, (2019) düzenli bir şekilde spor yapan öğrencilerin mutluluk düzeylerinin sınıf seviyesi değişkenine göre incelediğinde, öğrencilerin sınıf seviyesi artıkça mutluluk düzeyleri de arttığını gözlemlemiştir. Aksoy ve ark. (2017) araştırmalarında mutluluk düzeylerinin sınıf seviyesi değişkenine göre değerlendirdiklerinde, birinci sınıf öğrencilerin mutluluk puan ortalamaları düşük ve dördüncü sınıf öğrencilerinin mutluluk puan ortalamaları yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Tingaz (2013) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada öğrencilerin sınıf seviyesi artıkça mutluluk düzeylerinin de attığı sonucuna ulaşmıştır. Yeter (2019) araştırmasında mutluluk düzeylerinin sınıf seviyesi değişkenine göre incelediğinde gruplar arasında herhangi bir farklılaşma olmadığını gözlemlemiştir. Şahin (2015) çalışmasında mutluluk düzeylerinin sınıf seviyesi değişkenine göre değerlendirdiğinde, gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Çelebi (2014) araştırmasında mutluluk düzeyinin sınıf değişkenine göre incelediğinde lise öğrencilerin puanlarında farklılık olmadığını gözlemlemiştir. Çakır (2015) araştırmasına katılan lise öğrencilerin mutluluk düzeylerini sınıf değişkenine göre incelediğinde sınıf seviyelerinde anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Gündoğan (2016), Akdoğan (2017) Aydoğdu (2017) ve Namdar (2018) çalışmalarında mutluluk düzeylerinin sınıf değişkenine göre değerlendirdiklerinde, sınıflar arasında herhangi bir farklılaşma olmadığını tespit etmişlerdir.

Koçyiğit (2023) araştırmasında mutluluk düzeyinin okul türü değişkenine göre değerlendirdiğinde, mutluluk düzeyleri ve okul türü arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını gözlemlemiştir. Akbaş, (2022) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin eğitim ve öğrenim gördükleri okul türleriyle mutluluk düzeyleri değerlendirildiğinde aralarında anlamlı farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Demircan (2019) araştırmasında okul türü değişkeninin mutluluk düzeyine göre incelediğinde, aralarında istatistiksel olarak farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Yazar (2019) araştırmasında mutluluk düzeylerinin okul türü değişkenine göre incelediğinde, aralarında anlamlı farklılık olmadığını gözlemlemiştir. Ezer (2017) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada mutluluk düzeyinin farklı okul türü değişkenine göre incelediğinde, okul türü ve mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Feta, (2019) araştırmasında mutluluk seviyesinin okul değişkenine göre değerlendirdiğinde, anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Okul

türleri arasında imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrencilerin mutluluk puanları teknik ve meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilere daha yüksek düzeyde olduğunu gözlemlemiştir. Çelik (2008) çalışmasında mutluluk düzeylerinin okul değişkenine göre incelediğinde, düz lise öğrencilerinin Meslek ve Anadolu lisesi öğrencilerine göre yüksek seviyede olduğunu gözlemlemiştir.

6.SONUÇ

Sonuç olarak;

1. Sportmenlik davranışı ile şiddet eğilimi arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.
2. Sportmenlik davranışı ile mutluluk arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
3. Şiddet davranışı ile mutluluk arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
4. Sportmenlik ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk arasında hem pozitif hem de negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin sportmenlik davranışı ölçeğinden aldıkları puanların artması durumunda mutluluk ölçeğinden aldıkları puanlar da artmıştır. Öğrencilerin şiddet eğilimlerinin artması durumunda mutluluk düzeyleri azalmıştır.
5. Sportmenlik ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk cinsiyete göre şiddet eğilim ölçeği ve sportmenlik davranış ölçeklerinin puanlarında erkekler lehine anlamlı farklılık gözlenirken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.
6. Sportmenlik ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk yaş değişkenine göre bakıldığında; öğrencilerin şiddet ve sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görülürken mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
7. Sportmenlik ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk lise türüne göre bakıldığında; öğrencilerin sportmenlik puanlarında anlamlı farklılık görülürken şiddet ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
8. Sportmenlik ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk sınıf değişkenine göre bakıldığında; öğrencilerin şiddet puanlarında anlamlı farklılık görülürken sportmenlik ve mutluluk puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
9. Sportmenlik ve şiddet davranışı sıklığı ile mutluluk uyuğa göre bakıldığında; Öğrencilerin şiddet eğilim ölçeği puanlarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının aleyhine anlamlı farklılık gözlenirken, sportmenlik davranış ölçeği ve mutluluk ölçek puanlarında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir.

ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucuna göre, beden eğitimi derslerinde öğrencilerin sportmenlik davranışlarını ve mutluluk düzeylerini artırıcı ve şiddet eğilimlerini azaltıcı etkinliklere, aktivitelere yer verilmelidir. Beden eğitimi dersi, öğrencilerin sportmenlik değerlerini geliştirmek, şiddet eğilimlerini azaltmak ve mutluluk düzeylerini yükseltmek için farklı etkinlikler, oyunlar, yarışmalar ve projeler içermelidir. Bu etkinlikler, öğrencilerin işbirliği, rekabet, saygı, empati, sorumluluk, özgüven, özdenetim, stres yönetimi, problem çözme, karar verme gibi becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır.

Beden eğitimi dersi, öğrencilerin sportmenlik ve mutluluk düzeylerini artırmak için okulun diğer dersleri ile bütünleştirilmelidir. Öğrencilerin beden eğitimi dersinde kazandıkları beceri ve değerleri diğer alanlarda da uygulayabilmeleri için fırsatlar yaratılmalıdır.

Bu çalışma, öğrencilerin sportmenlik, şiddet ve mutluluk düzeylerini ölçmek için anket yönteminden yararlanmıştır. Bu yöntem, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini ve gerçek duygu, düşünce ve davranışlarını yansıtmasını kısıtlayabilir. Bu nedenle, öğrencilerin sportmenlik, şiddet ve mutluluk düzeylerini daha derinlemesine anlamak için nitel araştırma yöntemleri de kullanılabilir.

Öğrencilerin sportmenlik ve mutluluk düzeylerini artırmak için beden eğitimi dersinde uygulanan farklı yöntem, teknik, strateji, model, program, müfredat ve materyallerin etkinliği de araştırılmalıdır. Örneğin, beden eğitimi dersinde oyun temelli öğrenme, kooperatif öğrenme, bilişsel davranışçı yaklaşım, yaşam becerileri eğitimi, değerler eğitimi, duygusal zekâ eğitimi, pozitif psikoloji uygulamaları, spor kültürü ve ahlakı eğitimi gibi yöntemler kullanılabilir.

KAYNAKÇA

1. **Açak M.** *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. Dünya Basım Evi, Malatya, **1997**.
2. **Akbaş Aksoy S.** Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı, Okula Yabancılaşma Ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, **2022**.
3. **Akdoğan B.** Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve Çatışma Çözme Davranışlarının Öznel İyi Oluşlarını Yordaması. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2017**.
4. **Akman S.** Lise Öğrencilerinin Şiddette Yönelik Tutumları İle Okula Bağlılık Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2013**.
5. **Aksoy A B, Güngör Aytar A, Kaytez N.** Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk ve Alçakgönüllülük Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, **2017**, 25(3): 1119-1132.
6. **Aksoy R, Bakış M, Ünveren M.** *Spor Sosyolojisi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, **2018**.
7. **Aktaş K.** Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **2014**, 1(2), 22-32.
8. **Akyüz H.** Yaşartürk F., Aydın İ., Zorba E., ve Türkmen M. Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Kalitesi ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Cultural And Social Studies*, **2017**, 3 (SI), 253-262.
9. **Algan F.** Sporun Aile İçi İletişim Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep, **2022**.
10. **Altun M, Güvendi B.** Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, **2019**, 11(18), 2224-2240.
11. **Aracı H.** *Okullarda Beden Eğitimi*. 2. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, **2001**, s. 6-20.
12. **Aracı H.** *Okullarda Beden Eğitimi*. Bağırçan Yayın Evi, Ankara, **1999**, s. 15.
13. **Aracı H.** *Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, **2004**.
14. **Arıpınar E, Donuk B.** *Spor yönetimi ve organizasyonlarda etik yaklaşımlar Fairplay*. Ötüken Neşriyat A.Ş., Ankara, **2015**.
15. **Arkonaç SA.** *Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi*. 2. Baskı, Alfa Basımevi, İstanbul, **1998**.
16. **Armağan İ.** *Sporun Toplum Bilimsel Temelleri*. Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yayınları, İzmir, **1982**, s. 36.
17. **Artut K.** *Eğitim Fakülteleri ve İlköğretim Öğretmenleri İçin Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Anı Yayınevi, Ankara, **2013**.
18. **Aşlıvar Ö.** Elit 18-24 Oryantiring Sporcularının Saldırganlık Tutumları ve Sportmenlik Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2022**.
19. **Ateş E.** Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Sergiledikleri Sportmenlik Davranışlarını Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas, **2021**.
20. **Ateşoğlu M.** *Sporda Erdemlik: Fair Play*. GSB Yay, Ankara, **1974**, s. 29.
21. **Ayan S.** Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* **2007**, 8(3): 206-14.
22. **Aydın İ.** *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Pegem Yayıncılık, Ankara, **2003**.
23. **Aydoğdu H.** Lise Öğrencilerinde Öznel Oluş Ve Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2017**.
24. **Bağcı R, Uslu S, Sarıçam H.** Rekreatif Etkinliklere Katılan ve Katılmayan Bireylerin Mutluluk Yönelimlerinin İncelenmesi. *International Sport Science Student Studies*, **2019**. 1(1), 27-34.
25. **Bakırcıoğlu R.** *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*. Anı Yayıncılık, Ankara, **2006**.
26. **Balıkçıkanlı Sezen G, Yıldırım İ.** Profesyonel Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2011**, IX(2); 49-68.
27. **Baş D.** Trakya Üniversitesinin Merkez İlçede Eğitim Gören Öğrencilerin Şiddet Eğilimleri ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları. Uzmanlık tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne, **2020**.

28. **Başaran C.** Çeşitli Tür Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, **2008**.
29. **Başıoğlu C.** Saldırganlık Davranışının Biyolojik Belirleyicilerinin Araştırılmasına Yönelik Bir Çalışma. Uzmanlık tezi, T.C. Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, İstanbul, **1998**.
30. **Bellici N, Sardoğan M, Yılmaz M.** Lise Öğrencilerinde Okula Bağlanma ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkenlerine Göre İncelenmesi. Erişim Tarihi: 01.03.2023. http://www.academia.edu/10572946/Lise_Öğrencilerinde_Okula_Bağlanma_ve_Şiddet_Eğilimi_Arasındaki_İlişkinin_Cinsiyet_ve_Sınıf_Değişkenlerine_Göre_İncelenmesi. **2015**.
31. **Bilge D.** *Fair-Play*. Ötügen Yayınları, Ankara, **2006**.
32. **Boniface P.** *Futbol ve Küreselleşme*. 1. Baskı, (Çev. Yerguz İ.), NTV Yayınları, İstanbul, **2007**.
33. **Bulgu N.** Spora Katılımda Toplumsal Fayda: Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, **2013**, 18: 25-45.
34. **Bulut B.** Takım ve Bireysel Sporlarda 14-18 Yaş Sporculara Uygulanan Şiddetin Boyutlarının Araştırılması. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa, **2012**.
35. **Bulut E.** Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2017**.
36. **Büyükköztürk Ş.** *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 16. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, **2012**.
37. **Campbell A.** Sex Differences In Direct Aggression: What Are The Psychological Mediators? *Aggression And Violent Behavior*. **2006**, 11(3): 237-264.
38. **Can S, Arslan E, Ersöz G.** Güncel Bakış Açısı ile Fiziksel Aktivite. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2014**, 12(1): 1-10.
39. **Certel Z, Bahadır Z, Çelik B.** Ortaokul Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, **2020**, 11(3): 221-230.
40. **Cowie H.** Bystanding or Standing By: Gender Issues in Coping With Bullying in Schools. *Aggressive Behavior*, **2000**, 26: 85-97.
41. **Çakıcı HA.** Amatör Sporcuların Liderlik Özellikleri İle Sportmenlik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2019**.
42. **Çakır B.** Ortaokul Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılığı, Akran Zorbalığı Ve Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağrı, **2022**.
43. **Çakır G.** Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, **2015**.
44. **Çakmak Ş.** Sporda Ahlakattan Uzaklaşma ve Sportmenlik Davranışlarının Takım ve Bireysel Sporlardaki Karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, **2023**.
45. **Çalayır Ö, Yıldız N, Yıldız Ö, Çoknaz H.** Hokey Müsabakalarına Katılan Sporcuların Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi. *İ.Ü Spor Bilimleri Dergisi*, **2017**, 7(2).
46. **Çelebi ÇD.** Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşları ile Ahlaki Olgunluk Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2014**.
47. **Çelik Ş.** Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Zekâ Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, **2008**.
48. **Çepe K.** Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları ve Şiddet Sebepleri Üzerine Bazı Araştırmalar. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **1992**.
49. **Çetin H.** Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları: Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2004**.
50. **Çınar G.** Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Şiddet Eğilimi Üzerine Olan Sosyal Algılarının Araştırılması. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, **2018**.
51. **Çiçek İE.** İnterferon Tedavisi Sonucu Gelişen Depresyon ile Oksidatif Stres ve Nörotrofik Faktörlerin İlişkisi Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2010**.
52. **Çitil Ö.** Lise düzeyindeki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Tutumlarının ve Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş, **2021**.
53. **Çuhadaroğlu Çetin F.** Youth and Violence. In M.D. Ulusoy (Eds.). *Political Violence, Organized Crimes, Terrorism And Youth*. IOS Press, Netherlands. **2008**, s. 11-21.
54. **Dahlberg LL.** Youth Violence in the United States: Major trends, Risk Factors, and Prevention Approaches. *American Journal of Preventive Medicine*, **1998**, 14(4): 259-271.

55. **Davli Temel D.** Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Şiddet Eğilimi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2018**.
56. **Demir M.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Sorunlarına ve Performanslarına Etkileri. Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın, **2018**.
57. **Demircan T.** Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri ile Örgütsel Mutlulukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, **2019**.
58. **Demirci A.** İlköğretimde beden eğitimi uygulamaları. Değişim Yayınları, İstanbul, **2006**.
59. **Denizli AA, Dündar Gİ.** Kariyer Tatmininin Mutluluk Düzeyi Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Araştırma. *İş'te Davranış Dergisi*, **2020**, 5(1).
60. **Dervent F.** Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2007**.
61. **Diener E, Myers DG.** The Science of Happiness (CoverStory). *Futurist*, **1997**, 31(5): 3.
62. **Diener E, Oishi S, Lucas ER.** Personality, Culture, and Subjective Well-Being Emotional and Cognitive Evaluations Of Life. Annual Review of Psychology, **2003**, s. 54.
63. **Dinç A.** Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sosyalleşme ve Psikolojik Sermaye Düzeyleri. Gazi Kitabevi, Ankara, **2018**.
64. **Doğan İ.** Bir Alt Kültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **1994**, 26 (1): 107-129.
65. **Doğan T.** Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, **2013**, 14(1).
66. **Duman S, Kuru E.** Spor Yapan ve Spor Yapmayan Türk Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2010**, 4(1): 18-26.
67. **Duman S.** Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısının Stresle Başa Çıkma Tarzlarıyla İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2016**.
68. **Duran N.** *Kültür Uygarlık ve Spor*. 1. Baskı. Hatay'a Hizmet Vakfı Yayını, Antalya, **2003**.
69. **Dündar S, Demiray E.** Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Ulusal Gazetelerin İnternet Sitelerinde Yer Alışı. *Istanbul Journal of Innovation in Education*, **2016**, 2(2): 71-103.
70. **Dünya Sağlık Örgütü.** World Report on Violence and Health, (Edited by Etienne G). **2002**.
71. **Düzen AÇ.** Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumuna Göre Psikolojik Sağlamlık ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Amasya, **2021**.
72. **Düzgün O.** Ortaokulda Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyleri ile Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat, **2016**.
73. **Edgar A.** Sports ethics of. Encyclopedia of Applied Ethics, **1998**, 4: 207-223.
74. **Efili E.** Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, **2006**.
75. **Ekinci HB.** Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları İle Başarı Algıları. Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan, **2018**.
76. **Emiroğlu Z.** Examining The Effects Of Basic Psychological Needs and Life Satisfaction Levels On Tendencies To Violence Of 10-14 Aged Middle School Students. Master Thesis, Yeditepe University, Institute of Educational Sciences, İstanbul, **2018**.
77. **Erçiş S.** Türkiye'deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Spor Müsabakalarındaki Verimliliklerinin Veri Zarflama Analizi ile Göreceli Olarak Değerlendirilmesi ve Karşılaştırılması. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum, **2012**.
78. **Erdemir N.** Farklı Tür Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin İnternet Kullanımları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, **2012**.
79. **Erdemli A.** İnsan, Spor ve Olimpizm. Sarmal Yayınevi, İstanbul, **1996**.
80. **Ergil D.** Şiddetin Kültürel Kökenleri. *Bilim ve Teknik Dergisi*, **2001**, s.40-41.
81. **Eriş T.** Orta Öğretime Devam Etmekte Olan Öğrencilerin Sporda Fair Play ve Ahlaktan Uzaklaşma Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2020**.
82. **Erkal M.** *Sosyolojik Açından Spor*. Filiz Kitabevi, İstanbul, **1981**.
83. **Erkan AS.** Ergenlerdeki Şiddet Eğilimine Televizyonun Etkisi ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2006**.

84. **Erkiner D.** Lise 1.Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Aile İşleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, **2012**.
85. **Eryılmaz A.** Ergen Öznel İyi Oluşunun, Öznel İyi Oluşu Arttırma Stratejilerini Kullanma ile Yaşam Amaçlarını Belirleme Açısından İncelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, **2011**, 24(1).
86. **Eyigün S, Oral B, Günay R, Başaran S, Yıldız H, Efe R.** *Ailede Şiddet Komisyonu Raporu. Tüm Yönleri ile Şiddet*. Dicle Üniversitesi Basımevi, Diyarbakır, **2013**.
87. **Ezer Hİ.** Ergenlik Döneminde Yağın Kullanılan Savunma Mekanizmaları İle Psikolojik Sağlamlık ve Mutluluk Düzeyi Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi, Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, **2017**.
88. **Felicity H.** *Eğitimde Etik*, Çev. Semra Kunt-Akbaş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, **2002**.
89. **Feta M.** Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Sınav Kaygısı ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2019**.
90. **Fidan M.** Mutlu Okulun Bileşenleri. *JRES*, **2020**, 7(1): 107-123.
91. **Fidan M.** Örgüt Yazınının Kuramsal İncelemesi ve Metaforik Bir Tasarım Olarak Mutlu Örgüt. *International Journal of Management and Administration*, **2018**, 2(3): 17-33.
92. **Fidan N.** *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. 3. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, **2012**.
93. **Ford D.** Jubenville C. ve Phillips M. Whitepaper Summary: The Effect of the Star Sportsmanship Education Module on Parents' Self-Perceived Sportsmanship Behaviors in Youth Sport. *Journal of Sport Administration and Supervision*, **2012**, 4(1).
94. **Genç S, Tutkun E, Genç A, Acar H.** Lise Öğrencilerinde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2019**, 21(1A): 1302-2040.
95. **Gezer H.** Spor Yapan ve Spor Yapmayan Emniyet Teşkilatı Mensuplarının Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla, **2014**.
96. **Gordon T.** *Etkili Ana Baba Eğitimi*. (Çev. E. Aksay ve B.Özkan). Ya-pa Yayınları, İstanbul, **1999**.
97. **Grossing S.** Beden Spor Hareket. (Çev. A. Orhun ve M. Sayın) I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu. 19-21 Aralık 1991. Meb Basımevi, **1992**.
98. **GSGM.** *Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Ders Öğretim Programları*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, **1998**.
99. **Güçlü M, Güllü M, Arslan C.** Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Sport Sciences*, **2009**, 4(4): 273-288.
100. **Gül AN.** Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve Holiganizm Eğilimlerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya, **2022**.
101. **Gülcan A.** Genç Yetişkinlerde İyimserliğin Mutluluk ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, **2014**.
102. **Güllü S.** Sporcuların Antrenör – Sporcu İlişkisi ile Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2018**, 16(4): 190-204.
103. **Gündoğan S.** Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Algılanan Sosyal Destek ve İyi Oluş Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2016**.
104. **Gürbüz G.** Öğretmenlerin Örgütsel Mutluluk Algıları ile Örgütsel Güven Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2020**.
105. **Gürpıpar B.** Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2009**.
106. **Güven İ.** *Türk Eğitim Tarihi*. Pegem Akademi, Ankara, **2018**.
107. **Harleigh BT.** Sosyal Grup Çalışması: Prensipler ve Tatkitabı, (Çev. Ulusoy N.), Gürsoy Basımevi, Ankara, **1964**.
108. **Harmandar İH.** *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*. Nobel Yayınevi, Ankara, **2004**.
109. **Harvey SB, Overland S, Hatch SL, Wessely S, Mykletun A, Hotopf M.** Exercise And The Prevention Of Depression: Results Of The HUNT Cohort Study. *American Journal of Psychiatry*, **2017**, 175(1): 28-36.

110. **Hasdemir M.** Ortaokul Öğrencilerinin Temel Demokratik Değerlere Karşı Tutumları ile Beden Eğitimi Dersi Dersindeki Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, **2021**.
111. **Hawley P, Vaughn B.** Aggression and Adaptation: The bright side to bad behavior. Introduction to special volume. Merrill-Palmer Quarterly, **2003**, 49: 239-244.
112. **Haynes F.** *Eğitimde Etik*. 1 Baskı. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, **2002**.
113. **Heinila K.** Ethics of Sports. University of Jyväskylä Research Reports, Nr. 4, Jyväskylä. 1974.
114. Heinrich L. M. ve Gullone E. The Clinical Significance Of Loneliness: A Literature Review. Clinical Psychology Review. **2006**, 26: 695-718.
115. **Hekim M.** Çocuk Gelişimi ve Eğitiminde Beden Eğitimi Derslerinin Yeri ve Önemi. VII Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. 28-31 Mayıs Muğla: Muğla Üniversitesi, **2015**.
116. **Hürriyet.com.** Spor Nedir ve Faydaları Nelerdir? Sporcu Kime Denir. Hürriyet gazetesi: Erişim Tarihi: 15.04.2023. https://www.hurriyet.com.tr/egitim/spor-nedir-ve-faydolari_nelerdir-sporcu-kime-denir-41815269. **2021**.
117. **International Fair Play Committee (CIEP).** What is Fair Play. Erişim Tarihi: 29.04.2023, <http://www.fairplayinternational.org/home>. **2020**.
118. **Işıkğöz E.** Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının Temel İlkelerine İlişkin Beden Eğitimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi, Sakarya*, **2015**.
119. **İnal A.** *Beden Eğitimi ve Spor Bilimi*. 1 baskı. Nobel Yayınları, Ankara, **2003**.
120. **İnan, BC.** Beden Eğitimi ve Spor Ders Saatlerinin Akademik Başarıya Etkisi: Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumların Aracılık Rolü. Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, Rize, **2021**.
121. **İrez SG.** Fiziksel Etkinlik Kartları Uygulamasının İlköğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Derslerindeki Fiziksel Aktivite Düzeyleri Ders İçerikleri ve Öğretmen Davranışları Üzerine Etkisi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2012**.
122. **İşgüden B, Çabuk A.** Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **2006**, 9 (16): 59-86.
123. **Johnson DW, Johnson RT.** Reducing School Violence Through Conflict Resolution. Erişim tarihi: 20.05.2023. <http://books.google.com/books>, **1995**.
124. **Kalyoncu H.** *Ergenlikte ve Gençlikte Şiddete Meyletmek, Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar*. Hayat Yayınları, İstanbul, **2009**.
125. **Kanat T.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Örgütsel Mutluluklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, **2022**.
126. **Karabulut B.** Ortaöğretim Öğrencilerinde Dijital Oyun Bağımlılığı ve Şiddet Eğilimi İlişkisi. Yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, **2019**.
127. **Karabulut OE, Altun M.** Düzenli Olarak Spor Yapan ve Yapmayan Kadınların Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Farklı Değişkenler Bakımından İncelenmesi: Kırşehir İli Örneği, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. **2018**, 19(1).
128. **Karakaş GH.** Satış Yönetiminde Etik, Saticıların Etik Algılamalarının Demografik Faktörleri ile İlişkisini Ölçmeye Yönelik İlaç Sektöründe Bir Uygulama. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, **2008**.
129. **Karakoç Ö.** Yüksek S. ve Aydın D. Milli Takım Düzeyindeki Erkek Judocuların Kulüp Antrenörlerinde Gözlemledikleri Etik Dışı Davranışlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, **2011**, 19(1), 221-232.
130. **Karasar N.** *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayıncılık, Ankara. **2018**.
131. **Karayılmaz A.** Amatör Küme Futbolcularını Saldırganlığa İten Psiko-Sosyal Nedenler. Yüksek lisans tezi. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Zonguldak, **2006**.
132. **Kavussanu M, Seal AR, Phillips DR.** Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: Age differences across adolescence and the role of motivational variables. Journal of Applied Sport Psychology, **2006**, 18(4): 326-344.
133. **Kayıoğlu B, Altınkök M, Temel C, Yüksel Y.** Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, **2015**, 1(3), 1045-1056.
134. **Kılıç S.** Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ile Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, **2019**.
135. **Kiremitçi S.** Lise Öğrencilerinde Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisan tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2020**.

136. **Kocabaşoğlu T, Yavuz S.** Biyolojik sosyolojik ve psikolojik açıdan şiddet. Sökmen Yayınları İstanbul, 2000.
137. **Kocadaş B, Özgür Ö, Özbulut M.** *Gençlik ve Şiddet: Toplumsal Alanda Şiddetin Yükselişi*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2010, s. 5-121.
138. **Koç H, Tekin A.** Beden Eğitimi Derslerinin Çocuklarda Seçilmiş Motorik Özellikler Üzerine Etkisi, 7. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Kongresi, 2011, s. 917.
139. **Koç Y, Tamer K.** A Study on the Sportsmanship Behaviors of Female Students in Physical Education Course According to Different Variables. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2016, 10(2).
140. **Koçak E.** Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2008.
141. **Koçyiğit M.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Örgütsel Sinizme İlişkin Algılarının Örgütsel Mutlulukları Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Siirt, 2023.
142. **Kodan Çetinkaya S.** Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların İncelenmesi. *Nesne*, 2013, 1(2): 21-43.
143. **Konter E.** Sporda Karşılaşma Psikolojisi. 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara, 2006.
144. **Koruç Z, Bayar P.** *Sporun Kişilik Üzerine Etkileri*. Sesam Arşivi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1989.
145. **Kotan R.** Profesyonel Futbol Takım Taraftarlarının Sportmenlik Anlayışları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.
146. **Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R.** (Eds.). World report on violence and health. WHO: Geneva, Switzerland, 2002.
147. **Kul Uçtu A, Karahan N.** Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Roller, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 2016 5(8): 2882-2905.
148. **Kulaber E.** Spor Lisesi ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Sportmenlik Yönelimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rize, 2021.
149. **Kulakci-Altıntaş H, Ayaz-Alkaya S.** Parental Attitudes Perceived By Adolescents, And Their Tendency For Violence And Affecting Factors. *J Interpers Violence*, 2018, 34:200-16.
150. **Küçük H, Küçük V.** Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. *E dergi*, 2021, s. 2.
151. **Küçük V, Koç H.** Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2004, 10, 131-141.
152. **Lenk H, Pilz Gunter A.** Das Prinzip Fairness. Osnabruck. 1989.
153. **Lenk H.** Zur Fairness unter Systemzwaengen, Leistungssport, 2000, 30(6):25.
154. **Masaroğulları G, Koçakgöl M.** *Psikoloji Sözlüğü*. Nobel Yayınları, Ankara, 2011.
155. **MEB.** Ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2018.
156. **Mengütay S.** Morpa Spor Ansiklopedisi. (Cilt 4). Orhan Ofset, İstanbul, 1997.
157. **Miller BW, Roberts GC, Ommundsen Y.** Effect Of Motivational Climate On Sportspersonship Among Competitive Youth Male and Female Football Players. *Scandinavian Journal of Medicine – Science in Sports*, 2004, 14(3): 193 – 202.
158. **Millî Eğitim Bakanlığı.** Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı, Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar, Ankara, 2017.
159. **Moçoşoğlu B, Kaya A.** Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Örgütsel Sessizlik ile Örgütsel Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki: Şanlıurfa İli Örneği, *Harran Education Journal*, 2018, 3(1): 52-70.
160. **Mumcu N.** Aktif Spor Yapan ve Yapmayan Beden Eğitimi Öğrencilerinin Stres ve Mutluluk Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum, 2019.
161. **Nair B.** Ergenlerin Saldırganlık Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas, 2014.
162. **Namdar A.** Bir Grup Öğrencide Umut, Kaygı ve Mutluluk Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.
163. **Nas H.** Lise Öğrencilerinde Sportmenlik, Öz-Yeterlilik ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan, 2019.

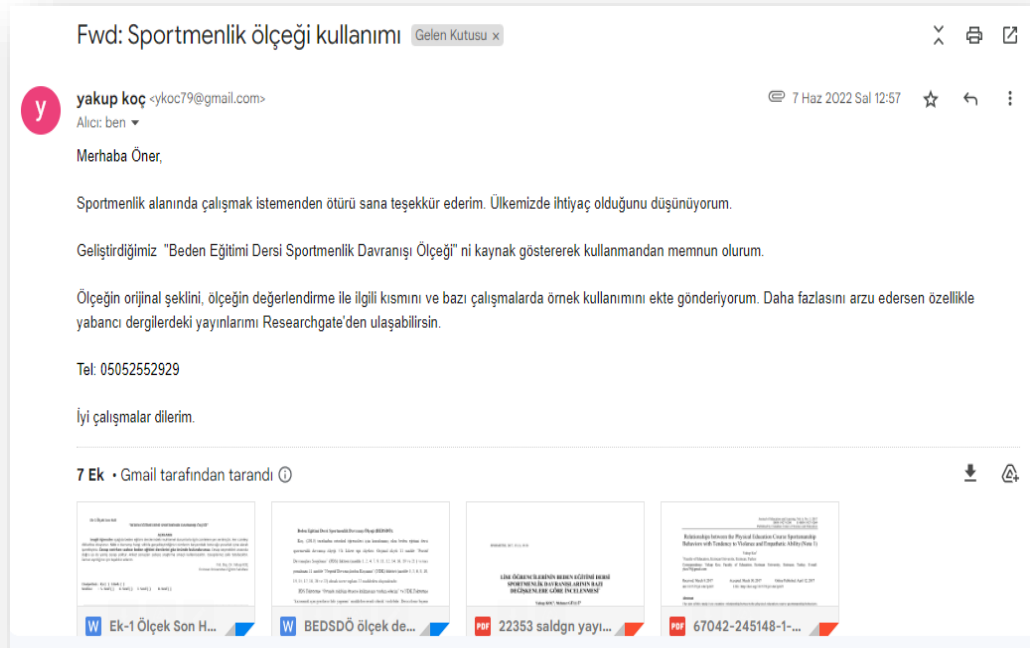
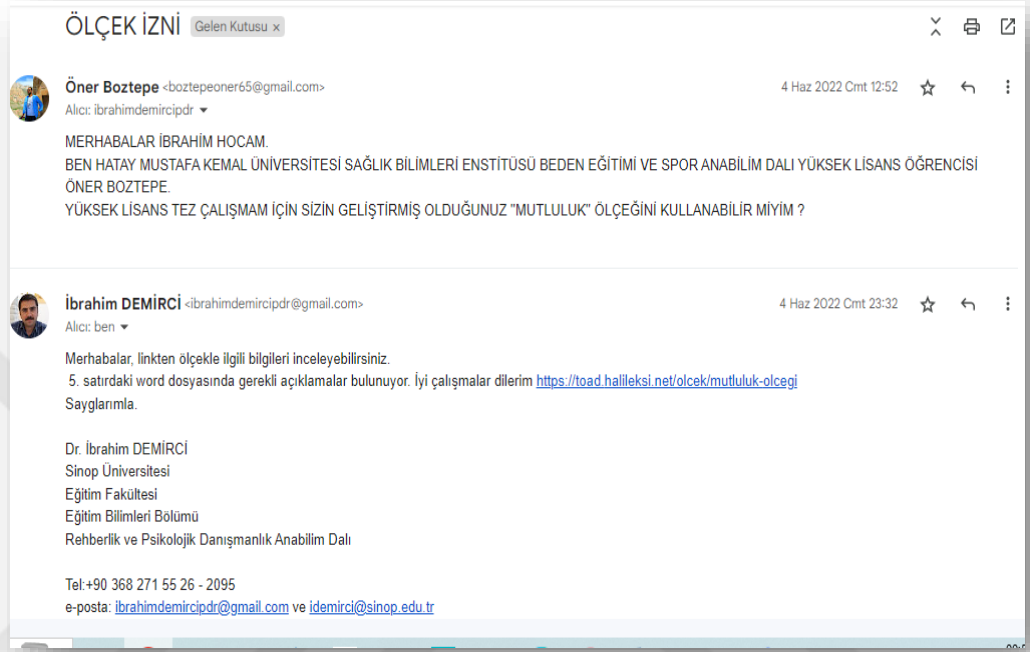
164. **Obaid MAO.** Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve İstenmeyen Davranışlara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir, **2021**.
165. **Obuz Ü.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlarına İlişkin Görüşleri. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana, **2009**.
166. **Öğütülmüş S.** Liselerde Şiddet ve Saldırganlık, Yayınlanmamış Araştırma Raporu. A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, **1995**.
167. **Önel S.** Ortaöğretim Öğrencilerin Sportmenlik Davranışları ile Saldırganlık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aydın, **2001**.
168. **Özbaydar S.** *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, **1983**.
169. **Özbek A.** İslam'da spor, Osmanlılar da Spor Sempozyumu (Kitabı), 26-27 Mayıs, Konya. **2000**, s. 252-259.
170. **Özdemir M.** Lise ve Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları İle Sorumluluk Duygu ve Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Erzincan. **2019**.
171. **Özer DS, Özer K.** *Çocuklarda Motor Gelişim*. Nobel Yayınları, Ankara. **2001**.
172. **Özgür GS, Yörükoğlu G, Arabacı Baysan L.** Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. **2011**, 2(2): 53-60.
173. **Özmen Ö.** *Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni*. Bağırhan Yayınevi, Ankara, **1999**.
174. **Özsaydı Ş.** Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Zekâları ile Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2020**.
175. **Öztürk A.** Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri İle Tinsellik, İyimserlik, Kaygı ve Olumsuz Duygu Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bursa. **2013**.
176. **Özyılmaz Ö.** *Türk Milli Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları*. Pegem Akademi, Ankara, **2020**.
177. **Pakyardım C.** 15-18 Yaş Müsabık Taekwondo Sporcularının Şiddet Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş, **2021**.
178. **Pala ÖF.** Saldırganlık Eğilimi – Dindarlık İlişkisi Üzerine Bir Çalışma. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, **2003**.
179. **Pehlivan Z.** Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2004**, 2(2): 49–53.
180. **Penney D, Chandler T.** Physical education, what future(s)? Education and Society. **2000**, 5(1).
181. **Reisoğlu S, Yazıcı H.** Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordama Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Mizah Tarzları ve Duygusal Zekânın Rolü. *Journal Of History Culture And Art Research*, **2017**, 6(4), 888-912. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i4.973
182. **Sağlam A, İkiz FE.** Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri ile Okula Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, **2017**, 16(3), 1235-1246.
183. **Salmon G, James A, Smith DM.** Bullying in schools: self reported anxiety, deression and self esteem in secondary children. *BMJ*, **1998**, 317(7163): 924-925.
184. **Satcher ND.** Social and Moral Reasoning Of Hing School Athletes and Non- Athletes. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Mississippi, USA. **2006**.
185. **Sevim Y, Tuncel F, Erol E, Sunay H.** Antrenör Eğitimi ve İlkeleri. Gazi Kitapevi, Ankara, **2001**.
186. **Sezer U, Ektirici A, Özbal AF, Atlı K.** Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*. **2015**, 1(1): 42-51.
187. **Sınır R.** 9 ve 12 Yaş Grubu Öğrencilerinin Yürütücü İşlevleri ile Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul, **2019**.
188. **Silverman S, Subramaniam PR, Woods AM.** Task structures, student practice, and skill in physical education. the journal of educational research, **1998**; 91(5).
189. **Simon R.** Fair-Play: Sports, Values ve Society, Library of Congress Cataloging in Publication Data, 2. Baskı. **1991**.
190. **Sülün F.** Fiziksel Etkinlik Kartlarının Öğrencilerin Sportmenlik Davranışlarına ve Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2022**.

191. **Şahan H.** Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya, **2007**.
192. **Şahan H.** Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. *KMU İİBF Dergisi*, **2008**, 10(15): 260-278.
193. **Şahin G, Arı R.** Okul Öncesi Çocukların Yürütücü İşlevleri ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, **2016**, 3(6), 1-9.
194. **Şahin M, Aydın B, Sarı V, Kaya S, Pala H.** Öznel İyi Oluşu Açıklamada Umut ve Yaşamda Anlamanın Rolü, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, **2012**, 20:3.
195. **Şahin M.** Eğitimi ve Okulu Etkileyen Bazı Sosyal Değişimlerin Kavramsal Çözümlemesi. *Milli Eğitim Dergisi*, **2012**, 42(194), 132-148. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36174/406740>.
196. **Şahin M.** *Spor Ahlakı ve Sorunları*. 1.Baskı, Evrensel Yayınları, Ankara, **1997**.
197. **Şahin MH.** *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, **2003**.
198. **Şahin Y.** Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk, İyimserlik ve Özgecilik Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat, **2015**.
199. **Şen Balcı M.** Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Mutluluk Düzeylerinin Rekreatif Aktivitelerle Katılma Durumlarına Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, **2022**.
200. **Şenyüzlü E.** Üniversite Öğrencilerinde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, **2013**.
201. **Tamer K, Pulur A.** *Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri*. Ada Matbaacılık, Ankara. **2001**.
202. **Tekeli H.** Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinde Sportmenlik Davranışlar Sergileme Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur, **2017**.
203. **Tektaş D.** Hatay Örnekleminde Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Travmalarının Şiddete Yönelik Tutum, Şiddet Eğilimi ve Saldırganlık Üzerine Etkisi. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, **2021**.
204. **Tingaz EO, Hazar M.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği İle Bazı Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ve Mutluluklarının Karşılaştırılması. *International Journal of Science Culture and Sport*. Special Issue **2014**, (1):745-756.
205. **Tingaz EO.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği İle Bazı Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ve Mutluluklarının Karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2013**.
206. **Tiryaki S.** Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Takım ve Bireysel Sporlar Açısından Bir İnceleme. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, **1996**.
207. **Tokdemir G.** Teaching Vocabulary To Young Learners Through Drama. Çağ University Institute Of Social Sciences, İstanbul. **2015**.
208. **Tosunöz İK, Öztunç G, Eskimez Z, Demirci PY.** Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Çukurova Medical Journal*. **2019**, 44(2): 471-478.
209. **Tsai E, Fung L.** Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology*, **2005**, 7 (2): 37-46.
210. **Tuncel Dolaşır S.** Antrenörlük Etiği, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Eskişehir, **2006**.
211. **Tuncer Uçar H.** Ortaöğretim Öğrencilerinde Şiddet Eğilimi: Samsun Örneği. Yüksek lisans tezi. On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, **2016**.
212. **Turan S.** Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitime Yatkınlıkları ve Beden Eğitimi Dersindeki Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi. Doktora tezi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya, **2022**.
213. **Tükenmez M.** *Toplumbilim ve Spor*. 1. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, **2009**.
214. **Türk Dil Kurumu.** Algi, Kitle. Erişim Tarihi: 28.06.2023. <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com>, **2014**.
215. **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK).** Fair Play. Erişim Tarihi: 10.03.2023. <https://olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Faaliyetlerimiz/Fair-Play/28/1>, **2020**.
216. **Türkmen M, Varol S.** Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi (Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, **2015**, 1(1): 42-64.

217. **Uysal E.** Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ve Sportmenlik Anlayışlarının Bazı Parametrelere Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Bilimleri Yöneticiliği Anabilim Dalı, Burdur, **2022**.
218. **Uz Baş A, Topçu Kabasakal Z.** İlköğretim Okullarında Saldırganlık ve Şiddet Davranışlarının Yaygınlığı. *İlköğretim Online*. **2010** 9(1): 93-105.
219. **Uzun R.** *İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar*. 1. Baskı. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, **2007**.
220. **Ünsal A.** Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, *Cogito Dergisi*, **1996**, 6(7): 29-36.
221. **Varış F.** *Eğitimde Program Geliştirme 'Teori ve Teknikler'*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:157, Ankara. **1988**.
222. **Voight D.** Spor Sosyolojisi (çev. A. Atalay). Alkım Yayınevi, İstanbul, **1998**.
223. **Yakut S.** Lise Öğrencilerinde Dindarlık- Şiddet Eğilimi İlişkisi. Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, **2012**.
224. **Yamaner F.** *Beden Eğitimi ve Sporda Temel İlkeler*. Ekin Kitapevi. Bursa, **2001**.
225. **Yapan HT.** *Spor Ahlakı*. Merkez Ofset, Gaziantep, **2007**.
226. **Yarar Y.** Lise Öğrencilerinin İyi Oluş Düzeyleri ile Siber Zorbalık Mağduriyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2019**.
227. **Yazarer İ, Taşmektepligil MY, Ağaoğlu YS, Ağaoğlu SA, Albay F, Eker H.** Yaz Spor Okullarında Basketbol Çalışmalarına Katılan Grupların İki Aylık Gelişimlerinin Fiziksel Yönden Değerlendirilmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2004**, 2(4), 163-170.
228. **Yeter Sİ.** Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk Düzeylerinin Aile Aidiyeti ve Manevi Yönelimlerine Göre Yordanması. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2019**.
229. **Yetim A.** Sosyoloji ve Spor. Berikan Yayınevi, Ankara, **2011**.
230. **Yetim A.** *Sosyoloji ve Spor*. Bilge Ofset Matbaacılık Yayıncılık, Ankara, **2008**.
231. **Yetim A.** Sporun Sosyal Görünümü. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*, Ankara, **2000**, 5(1): 63-72.
232. **Yetim Ü.** *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*. Bağlam Yayınları, İstanbul, **2001**.
233. **Yıldırım İ.** Fair Play: Etimolojik, Sematik Ve Tarihsel Bir Bakış. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2011**, 16(4): 3-18.
234. **Yıldırım İ.** Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2004**, 9(4): 3-16.
235. **Yıldız A.** Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Belirsizliğe Tahammülsüzlerinin Mutluluk Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Yönetimi Ana Bilim Dalı, Erzurum, **2021**.
236. **Yıldız SM.** Spor ve Fiziksel Etkinlik Hizmetleri: Geniş Bir Sınıflama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **2009**, 12(22): 1-10.
237. **Yıldız Y.** Spor Yapan ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla, **2015**.
238. **Yılmaz A, Tütüncü K, Demirel E.** *Bir Ahlak Kuramı*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, **2006**.
239. **Yoncalık O, Gündoğdu C.** Sporda Ahlakı Bir Sorun Olarak Doping. Doğanadolu Bölgesi Araştırmaları, **2007**.
240. **Yorulmazlar M, Terlemez M.** Türkiye'de Sportif Küreselleşmenin Etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, **2020**, s. 81-86.
241. **Zor S.** Lisanlı Olarak Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimi ve Sporda Saldırganlık-Öfke Düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu, **2021**.
242. **Zorba E.** *Yaşam Boyu Spor*. Bedray Basın Yayıncılık, İstanbul, **2011**.

EKLER

EK- 1 Ölçek Kullanım İzinleri

HATIRLATMA ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ

Gelen Kutusu x

Öner Boztepe <boztepeoner65@gmail.com>

8 Haz 2022 Çar 14:17

Alıcı: haskan ▾

MERHABALAR ÖZLEM HOCAM.

BEN HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ
ÖNER BOZTEPE.

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMAM İÇİN SİZİN GELİŞTİRMİŞ OLDUĞUNUZ "ŞİDDET EĞİLİMİ ÖLÇEĞİNİ" KULLANABİLİR MİYİM ?

ÖZLEM HASKAN AVCI <haskan@hacettepe.edu.tr>

10 Haz 2022 Cum 10:49

Alıcı: ben ▾

Merhaba, ölçek ekte. Alt ölçek bulunmayıp toplam puana göre değerlendiriliyor. 10. madde reverse.

Detaylı bilgiler için Eğitim ve Bilim dergisi 2012 online arşivindeki makalemize bakabilirsiniz.

Gönderen: Öner Boztepe <boztepeoner65@gmail.com>

Gönderildi: 8 Haziran 2022 Çarşamba 14:17:25

Kime: ÖZLEM HASKAN AVCI

Konu: HATIRLATMA ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ

...

EK-2 Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzinleri

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-65287900
Konu : Öner BOZTEPE'nin
Araştırma İzin Onayı

07.12.2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü'nün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
10/11/2022 tarihli ve E-19125448-044-232019 sayılı yazısı.

Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Başkanlığı yüksek lisans öğrencisi Öner BOZTEPE'nin "Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik ve Şiddet Davranışı Sıklığı ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması için uygulama izin talebi İlgi'de kayıtlı yazı ile istenmektedir.

Söz konusu çalışmanın "Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin araştırmanın Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimine iletilmesi ve "yayınlanmasında sakınca yoktur" yazısını alması, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması koşuluyla; İlimiz Antakya ilçesi Uluğ Bey Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencilerine yönelik Ek'te yer alan görüşme ve anket formlarının uygulanmasını, olurlarınıza arz ederim.

Mahmut SABAH
Şube Müdürü

OLUR

Seyit Ali BÜYÜK
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-65416946
Konu : Öner BOZTEPE'nin
Araştırma İzin Onayı

08.12.2022

ANTAKYA KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Başkanlığı yüksek lisans öğrencisi Öner BOZTEPE'nin "Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik ve Şiddet Davranışı Sıklığı ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması için uygulama izin talebi ile ilgili alınan 07/12/2022 tarihli ve 65287900 sayılı valilik onayı Ek'te gönderilmiştir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2- Onaylı Veri Toplama Araçları (3 sayfa)

T.C.
ANTAKYA KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-61179072-605.01-65499511
Konu : Görevli - İzinli Sayılacak
Öğretmen ve İdareciler

09.12.2022

ULUĞ BEY ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 08.12.2022 tarih ve 65416946 sayılı yazısı.

Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Başkanlığı yüksek lisans öğrencisi Öner BOZTEPE'nin "Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik ve Şiddet Davranışı Sıklığı ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması için uygulama izin talebi ile ilgili alınan 07/12/2022 tarihli ve 65287900 sayılı valilik onayı Ek'te gönderilmiştir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Osman Şevket İYİ
İlçe Milli Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek :
- İlgili yazı ve ekleri (3 sayfa)
- Onay (1 sayfa)

EK-3 Demografik Özellikler

Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()

Sınıfınız : 9.Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf ()

Yaşınız:.....

Uyruğunuz: TC () **Diğer (yazınız)**

Okuduğunuz Bölüm: Anadolu İmam Hatip Lisesi () Anadolu Meslek Lisesi ()

Anadolu Lisesi ()

EK-4 Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)

ŞİDDET EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ (ŞEÖ)	Hiçbir zaman	Bazen	Her zaman
1) Birine çok öfkелendiğimde onun canını acıtmak isterim.	()	()	()
2) Konuşarak çözülemeyen sorunlar için şiddete başvurulabilir.	()	()	()
3) Şiddet içeren filmler izlemekten hoşlanırım.	()	()	()
4) Biriyle tartışırken içimden onu yumruklamak gelir.	()	()	()
5) Bana vurulduğunda gücüm yeterse karşılık vermek isterim.	()	()	()
6) Öfkелendiğimde çevremdeki herkesi cezalandırmak isterim.	()	()	()
7) Bilgisayarda savaş oyunları oynamaktan hoşlanırım.	()	()	()
8) Bana vuranlardan öç almak isterim.	()	()	()
9) Boks maçlarını izlemekten hoşlanırım.	()	()	()
10) Şiddet içeren filmlerin yasaklanması gerektiğini düşünürüm.	()	()	()
11) Bugüne kadar birçok hayvana zarar verdiğim olmuştur.	()	()	()
12) Birinin diğerini dövmesini izlemekten zevk alırım.	()	()	()
13) Rakip olduğum kişileri kaba kuvvetle alt etmek isterim.	()	()	()
14) Birine fikrimi kabul ettiremezsem üstüne yürürüm.	()	()	()
15) Öğretmenlerim genellikle öfkeli davranışlarımdan şikâyetçidir.	()	()	()
16) Öfkелendiğimde karşımdakine zarar verdiğim olur.	()	()	()
17) Bazı insanlara karşı fiziksel güç kullanmak gereklidir.	()	()	()
18) Benden küçüklerin canını acıttığım olur.	()	()	()
19) Benimle alay edenlerin canını acıtmak isterim.	()	()	()
20) Bazen o kadar öfkelenirim ki, birilerine zarar vermeden sakinleşmem.	()	()	()

EK-5 Sportmenlik Davranış Ölçeği (SDÖ)

BEDEN EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ		Her Zaman 5	Çok Sık 4	Ara Sıra 3	Nadiren 2	Hiçbir Zaman 1
Beden eğitimi dersinde ...						
1	Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim.	5	4	3	2	1
2	Oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımdan fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım.	5	4	3	2	1
3	Oyun esnasında rakibin dikkatini bozmak için değişik sesler çıkarırım.	5	4	3	2	1
4	Heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim.	5	4	3	2	1
5	Benden topu kurallara uygun olarak almayan rakibimden ben de topu aynı şekilde almaya çalışırım.	5	4	3	2	1
6	Oyunda, rakibimi durdurmak için sakatlamayı göze alıp faul yaparım.	5	4	3	2	1
7	Yenildiğim zaman rakip kim olursa olsun onu tebrik ederim.	5	4	3	2	1
8	Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.	5	4	3	2	1
9	Eğer rakibimin haksız yere cezalandırıldığını görürsem, durumu düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
10	Oyunda öndeysem, vakit geçirmek için topu sahanın ya da bahçenin dışına atarım.	5	4	3	2	1
11	Oyun arasında rakibimle içeceğimi veya yiyeceğimi bölüşürüm.	5	4	3	2	1
12	Öğretmenim olmasa bile öğretmenimin görevlendirdiği kişinin kararlarına saygı duyarım.	5	4	3	2	1
13	Rakip takımında bir oyuncu başarısız hareket yaptığında onunla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
14	Topu olmayan arkadaşımın topumu paylaşıyorum.	5	4	3	2	1
15	Yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
16	Bir rakip incindiğinde, oyuncunun yardım alabilmesi için oyunun durdurulmasını isterim.	5	4	3	2	1
17	Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim.	5	4	3	2	1
18	Yenildiğim zaman başarısız olan takım arkadaşlarımı suçlarım.	5	4	3	2	1
19	Kazansam da kaybetsem de oyundan sonra rakip takım oyuncusu ile el sıkışıyorum.	5	4	3	2	1
20	Kazanmak için gerekirse hile yaparım.	5	4	3	2	1
21	Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim.	5	4	3	2	1
22	Oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımdan fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım.	5	4	3	2	1

EK-6 Mutluluk Ölçeği

Mutluluk Ölçeği						
Aşağıdaki ifadelerin her birinin size ne derece uyduğunu, yanındaki kutucuklarda yer alan “1= Bana Hiç Uygun Değil” ile “5= Bana Tamamen Uygun” arasındaki rakamlardan yalnızca birinin üstüne (X) işareti koyarak gösteriniz. (1) Bana Hiç Uygun Değil (2) Bana Uygun Değil (3) Bana Biraz Uygun (4) Bana Oldukça Uygun (5) Bana Tamamen Uygun						
1	Günlük yaşamımda genellikle neşeliyimdir.	1	2	3	4	5
2	Hayatta mutlu hissettiğim anlar çoğunluktadır.	1	2	3	4	5
3	Yaşamımda keyif aldığım birçok şey vardır.	1	2	3	4	5
4	Çoğu zaman canlı/enerjik hissederim.	1	2	3	4	5
5	Küçük şeyler bile beni mutlu etmeye yeter.	1	2	3	4	5
6	Hayatımdaki eksiklere rağmen neşeli olabilirim.	1	2	3	4	5

EK-7 Etik Karar

	HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI		
TOPLANTI TARİHİ 30.06.2022	TOPLANTI SAYISI 08	KARAR NO 07	SAYFA NO 2/3
Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 30.06.2022 tarihinde Başkan Prof. Dr. Seval YAVUZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-7: Doç. Dr. Meryem ALTUN EKİZ koordinatörlüğünde Öner BOZTEPE tarafından gerçekleştirilecek “Ortaöğretimde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı ve Şiddet Eğilimi Sıklığı ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı araştırma için hazırlanan materyaller Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında değerlendirilmiş olup İl Millî Eğitim Müdürlüğünden izin alınması suretiyle uygulanmasının uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.			
İMZA Prof. Dr. Seval YAVUZ Başkan			
İMZA Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ ÜYE	GÖREVLİ-İZİNLİ Prof. Dr. Bülent ARI ÜYE	İMZA Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR ÜYE	
İMZA Prof. Dr. Melis MİNİSKER ÜYE	İMZA Prof. Dr. Murat TEK ÜYE	İZİNLİ Prof. Dr. Bilginer ONAN ÜYE	

ÖZGEÇMİŞ

İlk/ortaokulu mahalle mektebinde okudu. Ortaöğrenimini Antakya'nın en köklü okullarından Antakya Lisesinde tamamladı. 2009 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Fakültesinde Spor Yöneticiliği bölümünü kazandı. 2 yıl sonra özel nedenlerden dolayı Spor Yöneticiliği bölümünü bırakmak zorunda kaldı. 2011 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Fakültesinde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünü kazanarak 2014'te mezun oldu. 2014 Eylül ayında Van Gürpınar Işıkpınar İlk/Ortaokuluna Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak atandı. Aynı okulda farklı dönemlerde müdür yardımcılığı ve müdür vekilliği görevinde bulundu. Bu dönemde farklı kulüplerde amatör futbolcu olarak oynadı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde Aşçılık Bölümünü okudu. 2020 tarihinde Hatay Reyhanlı Toki Şehit Sezer Uçar Ortaokuluna tayini çıktı. Bir yıl sonra Hatay Antakya Uluğ Bey Çok Programlı Anadolu Lisesine müdür yardımcılığı olarak atandı. Kısa süreliğine aynı okulda müdür vekili olarak görev yaptıktan sonra Samandağ Eriklikuyu Anadolu İmam Hatip Lisesine müdür olarak atandı. Oryantiring ve Bocce antrenörlükleri bulunmaktadır.